

Ajánló

infografika

Egy-egy felnövekvő generáció életében az internet és a közösségi média már megszakítás nélkül van jelen, a korábbi generációkhoz képest mások az információszerzési és kapcsolattartási szokásaik: csökken a nyomtatott sajtó és a könyv szerepe; az információszerzésben a könnyebb, gyorsabb utak a vonzóak.

A könyvtári információs kiadványok generációváltására 2010 körül egyértelmű igény mutatkozott könyvtárosi és könyvtárhasználói oldalról egyaránt. A könyvtárosok olyan anyagokat szerettek volna, melyek megragadják az olvasók figyelmét, és a mondanivaló is célba ér. A felhasználók pedig – elkényeztetve a médiában egyre nagyobb szerephez jutó, könnyen befogadható és feldolgozható információtól – elfordultak a klasszikus, szöveggözpontú prospektusoktól, leírásoktól. A régi-új közös nyelv: a kép – ez került a középpontba, a szöveg szerepe pedig jelentősen csökken, adott esetben meg is szűnhet.

Az *SZTE Klebelsberg Könyvtár*ban körülbelül négy éve foglalkoznak információs grafikák készítésével. **Puskás Nikolett**a „Könyvtár, információ, grafika – középpontban az olvasói igények” című írásában beszámol arról, hogy az infografika-projekt eredményeként 3 év alatt 11 plakát született a legkülönbözőbb tartalommal és változatos dizájnnal. A szerző ezeken keresztül szeretné bemutatni, hogy kollégáival milyen utat jártak be, milyen elvi és gyakorlati döntések mentén érték el ezt az eredményt.

tudásmegosztás, együttműködés, automatizálás

Payer Barbara „A megújuló online folyóirat-kiadás” című tanulmányában az *Open Journal System*st ismerteti, amely a tudományos folyóiratok online közzétételének és kezelésének nyílt forráskódú megoldása. A szoftver számos újítást vezet be, így a folyóirat-politika átláthatóbbá válik, és javul az indexelés. Az MTA Könyvtár és Információs Központ az OJS 3-as magyarított verziójával egy közös folyóirat-szerkesztő rendszert kínál, az open access jegyében térítésmentesen. A szolgáltatás előnye, hogy a különféle exportlehetőségekkel automatizmusokat lehet kiépíteni a rendszerrel, például a DOI-regisztráció vagy az MTMT-be történő adatátadás terén. Mindez jelentős munkaóra-megtakarítást adhat a szerkesztőségeknek, valamint a DOI-regisztrációval foglalkozó munkatársaknak és az MTMT-adminisztrátoroknak. A könyvtár a szoftvert alkalmazó intézmények együttműködését, tapasztalatcseréjét egy közös tudásmegosztó felülettel segíti, melynek érdekében létrehozta a hazai OJS-felhasználók csoportját.

webarchiválás

A webarchiválás alapvető szakmai kérdéseivel foglalkozó önálló szakmai rendezvényre Magyarországon korábban még nem került sor.

2017. október 13-án első alkalommal rendeztek kifejezetten a számítógépes világháló archiválásával foglalkozó workshopot az *Országos Széchényi Könyvtár*ban (OSZK) „404 Not Found – Ki őrzi meg az internetet?” címmel. **Németh Márton** webkönyvtáros összefoglaló írását a rendezvényen elhangzott előadásokról ajánlom figyelmükbe.

társadalmi nyilvánosság terei

2017. október 4-én Ragnar Audunson, norvég professzor tartott előadást „Public Libraries as an infrastructure for the public sphere” címmel az ELTE Könyvtár- és Információtudományi Intézetében. Előadásában az *ALM-Field, Digitalization, and the Public Sphere* (ALMPUB) elnevezésű projekt¹ keretében 2017 júniusában lefolytatott, hat országra kiterjedő vizsgálat első eredményeit ismertette. A rendezvényről **Kovácsné Koreny Ágnes** készített összefoglaló beszámolót.

A norvég Kulmedia program Kutatási Tanácsa által 15 millió koronával finanszírozott ALMPUB projektben Norvégia mellett Svédország, Dánia, Németország, Svájc és Magyarország vesz részt. A projekt célja a közgyűjtemények szerepének vizsgálata a társadalmi nyilvánosság (public sphere) fenntarthatóságában. Magyarországot a Könyvtári Intézet képviseli a vizsgálatban.

¹A projekt honlapja: <https://almpub.wordpress.com/>

Fonyó Istváné

Payer Barbara

A megújuló online folyóirat-kiadás¹

Tudásmegosztás, együttműködés, automatizálás

Az Open Journal Systems a tudományos folyóiratok online közzétételének és kezelésének nyílt forráskódú megoldása. Számos újítást vezet be, így a folyóirat-politika átláthatóbbá válik, és javul az indexelés. Az MTA Könyvtár és Információs Központ az OJS 3-as magyarított verziójával egy közös folyóirat-szerkesztő rendszert kínál, az open access jegyében térítésmentesen. A szolgáltatás előnye, hogy a különféle exportlehetőségekkel automatizmusokat tudunk kiépíteni a rendszerrel, például a DOI-regisztráció vagy az MTMT-be történő adatátadás terén. Mindezzel jelentős munkaórát takarítunk meg a szerkesztőségeknek, valamint a DOI-regisztrációval foglalkozó munkatársaknak és az MTMT adminisztrátoroknak. A szoftvert alkalmazó intézmények együttműködését, tapasztalatcseréjét egy közös tudásmegosztó felülettel segítjük és létrehoztuk a hazai OJS-felhasználók csoportját.

Tárgyszavak: folyóirat; kiadványszerkesztés, online üzemmód, szoftver; nyílt hozzáférés

Az Open Journal Systems mint folyóirat-megjelentetési és -szerkesztői rendszer

Az *Open Journal Systems* (OJS) egy olyan nyílt forráskódú webes rendszer, amelyet elsősorban tudományos, lektorált folyóiratok online megjelenítésére fejlesztettek ki, hogy automatizmusokon keresztül könnyebb kapcsolattartási lehetőséggel, tudásmegosztással és visszakereshető archiválási funkcióval segítsék a szerkesztőségi munkafolyamatokat.

Az OJS története

Az OJS fejlesztése 1998-ra nyúlik vissza, ekkor több más nyílt forráskódú szoftverrel² együtt kezdtek el fejleszteni a folyóiratok nyilvántartására, szerkesztésére és online megjelenítésére. A világ számos országában használnak ilyen³ vagy ehhez hasonló folyóirat-menedzselő szoftvereket, ezzel jelentősen csökkentve a kiadói költségeket, ugyanakkor növelve a publikációkhoz való hozzáférési lehetőséget.

A szoftver fejlesztése a *Public Knowledge Project* (PKP) keretében zajlik, ami egy több egyetem összefogásával létrejött kezdeményezés⁴. 1998-ban *John Willinsky* hozta létre a *University of British Columbia* nevű kanadai egyetemen, amihez később csatlakozott a *Stanford University* és a

Simon Fraser University Library. 2005 óta a PKP adminisztratív és operatív otthona a *Simon Fraser University Library*. A PKP a fejlesztések során három nagy partnerrel dolgozik együtt, amelyek jelentős anyagi és természetbeni támogatásokat nyújtanak a projekt számára: *Ontario Council of University Libraries*, *University of British Columbia Libraries*, *University of Pittsburgh Libraries*.

2001-ben jelent meg az OJS első verziója, amit 4 év múlva, 2005-ben követett az OJS 2.0 változat. A 3-as verzió kiadására 11 év elteltével, 2016. augusztusban került sor. Ez idő alatt a fejlesztők igyekeztek minden felhasználói visszajelzést megvizsgálni és a szükséges módosításokat beépíteni az új szoftverbe. A hosszas fejlesztés egy merőben új kinézetű és működésű OJS-rendszert eredményezett.

Az OJS 3 szoftverkövetelményei

A program a szabad szoftver keretei között készül, a *General Public Licence* (GNU) irányelvei mentén terjeszthető és módosítható.

Az *Open Journal Systems* webszerveren üzemeltethető, rendszerigénye meglehetősen kicsi.

A cikk írásának idején a legfrissebb verzió az OJS 3.0.2, amely nyílt forráskódú rendszereken fut. A fejlesztők ajánlásai alapján PHP 5.3.7 vagy maga-

sabb verziójú futtató környezetet igényel, MySQL vagy PostgreSQL adatbázis-támogatással. Az adatbázisszerveren pedig célszerű minimum MySQL 4.1-es verzióinak vagy PostgreSQL 9.1.5-ös verzióinak lennie. Operációs rendszer tekintetében javasolják a UNIX alapú rendszereket, mint például a Linux, FreeBSD, Solaris, Mac OS X.

A rendszer telepítése során az adatok védelme érdekében fontos, hogy az OJS feltöltő könyvtára, ahova a szerkesztési folyamat során keletkező munkaanyagok és a megjelentetett cikkek kerülnek, a webről közvetlenül ne legyen elérhető, javasolt azt a szerver *www* mappáján kívül elhelyezni. A magasabb fokú biztonság érdekében a konfigurációs állományban engedélyezhető a regisztrációhoz a captcha szolgáltatás.

Egy vagy több folyóiratot kezelő platform – előnyök és hátrányok

Az OJS-rendszer alkalmas egy folyóirat (single journal) kiadásának támogatására, de képes akár több folyóirat (multiple journal) egymástól elkülönített kezelésére is. Ez utóbbi esetben egy összefoglaló főoldalon jelennek meg a rendszerben működő, nyilvánosan elérhető, akár bejelentkezés nélkül is olvasható folyóiratok, bejelentkezés után pedig megfelelő jogosultsággal elérhetőek a nem nyilvános folyóiratok is.

A szoftver más menüpontokat kínál fel, ha egyfolyóiratos vagy, ha többfolyóiratos rendszerként használjuk. Például egyfolyóiratos rendszer esetén nem jelenik meg az összefoglaló OJS főoldal.

Egy rendszerben több folyóirat

Előnyök:

- könnyebb karbantartani, menedzselni és frissíteni a rendszert;
- folyóiratonként egyedi megjelenés alakítható ki;
- mindegyik folyóiratnak szabványos webcíme van, amely egy választott rövidítéssel válik egyedivé.

Hátrányok:

- nehézkes az egyéni igények alapján, de minden folyóirat számára megfelelően átalakítani a rendszer működését;
- a nyelvi fordítások mindegyik folyóiraatra egységesen vonatkoznak;
- a tapasztalatok szerint az OJS által alkalmazott webcímtől eltérő címet nem lehet alkalmazni, mivel az megzavarja a metaadatok arathatóságát.

Minden, ami előny vagy hátrány egy többfolyóiratos rendszerben, annak az ellenkezője igaz az egyfolyóiratos OJS platformokra. Kevés számú folyóirat esetén, különösen, ha azok eltérő szakterületű, tudományos, lektorált, illetve nem tudományos folyóiratok, talán érdemes megfontolni a folyóiratonkénti külön OJS-telepítést. Több külön OJS-telepítés esetén az üzemeltetett folyóiratok számának növekedésével válik egyre nehezebbé a karbantartás és a frissítések követése. Véleményünk szerint, azoknál a folyóiratoknál, ahol biztosítani tudják az OJS-hez szükséges infrastruktúrát és hozzá a megfelelő szakembert és/vagy informatikust, ott érdemes a szerkesztőségnek saját OJS-t üzemeltetni, amelyhez segítséget nyújt a szoftver magyar nyelvű fordítása, számos magyar és angol nyelvű kézikönyv, videó tutorial⁵, Wiki, valamint az OJS *Hungarian Users Group* (HUG) közössége (lásd később).

Folyóirat-szerkesztőségi rendszer vagy folyóirat-megjelenítő felület

Az OJS webes alkalmazást kétféle funkcióra használhatjuk: bővített formában folyóirat-szerkesztő, -menedzselő és -megjelentető rendszerként, szűkített formában pedig csak a szerkesztő és menedzselő funkciók igénybevételével. Hosszú távon mindenképpen a teljes funkcionalitás igénybevétele a megtérülő, hiszen egy felületen tárolhatjuk az egyes számokkal, cikkekkel kapcsolatos valamennyi levelezést, bekért anyagot, bírálati véleményt. Mindez archiválható, visszakereshető. Azoknál a folyóiratoknál, ahol a szerkesztőbizottsági tagok a rendszeren kívül, e-mailben folytatnak párbeszédet az egyes cikkekről, ott a csatolt cikkváltozatokat nehéz egyben tartani és nyomon követni, az információk visszakeresése pedig szinte lehetetlen.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hagyományos papíralapú szerkesztési munkát a szerkesztőségek nehezen váltják fel erre a modern, munkafolyamat-menedzselő rendszerre. Az átállásnál különösen nagy feladat hárul a folyóirat-menedzseri szerepkört ellátó személyre, mivel ő az, aki technikai segítséget nyújthat például a szerzőknek egy-egy cikkfeltöltésben, vagy a bírálóknak a bírálati szakvélemény elhelyezésében. Ennek ellenére léteznek olyan OJS-platformot használó szerkesztőségek, ahol a bírálói vagy lektori szakvélemények e-mailben érkeznek meg a főszerkesztőhöz vagy szerkesztőhöz, és azt a szerkesztő vagy maga a folyóirat-menedzser tölti fel a szerző, a bíráló vagy a lektor nevében.

Az optimális rendszerhasználat elsajátításához érdemes időt hagyni, eleinte a szoftvernek nem nyilvános formában csak a munkafolyamat-menedzselő oldalát kipróbálni. A gyakorlatban, amikor összeállt egy szám, esetleg döntés születik arról, hogy a szerkesztőség korábbi számokat is fel kíván-e vinni a rendszerbe, illetve, hogy engedik-e a felhasználóknak az oldalon az önregisztrációt, akkor lehet nyilvánossá tenni a folyóiratot. Itt érdemes megjegyezni, hogy csak az OJS-oldal főadminisztrátora tehet nyilvánossá egy folyóiratot.

OJS 2 kontra OJS 3 – koncepcionális és technikai váltás

A 2-es verziójú OJS-szoftver, köszönhetően a stabil, jól kidolgozott működésének, rendkívül népszerű lett, hosszú ideig a fejlesztők nem adtak ki újabb főverziót. Az évek alatt számos folyóirat tette az OJS 2-ben működő weboldalát egyedivé, alakította át a rendszert úgy, hogy az a legkényelmesebben kiszolgálhassa a saját szerkesztői tevékenységeit. A fejlesztői közösség segítségével nagyon sok bővítmény és modul készült hozzá, amely egyre robusztusabbá tette a központi OJS-szoftvert. Emellett egymással párhuzamosan a különböző országokban helyi fejlesztések is zajlottak, a lelkes programozók más nyílt forráskódú rendszerekkel (pl. Wordpress) való összekapcsolási módokat is elkészítettek, különféle megjelenítési sablonokat tettek közzé a 2-es verzióhoz. Mindez ahhoz vezetett, hogy bár egy éve megjelent a 3-as főverzió, mégis a hazai és a nemzetközi OJS-felhasználók többsége még mindig 2-es verziójú szoftvert használ, a 3-as verzióra történő váltás pedig annál nehezebb, minél jobban átalakították⁶ az eredeti kódsort.

Belepillantva a használati útmutatóba⁷ a 2-es verziójú OJS-nek a következő főbb tulajdonságai vannak:

- helyben installált és adminisztrálható rendszer,
- kialakíthatják a cikkek beküldési követelményeit,
- a szerkesztők maguk állíthatják be a szerkesztési folyamat egyes szakaszait,
- számos metaadat rendelhető a cikkekhez, például kulcsszavak,
- átfogó tartalomindexelés jellemzi,
- a Subscription modul segíti a számok késleltetett megjelentetését és a védett tartalmak kezelését,
- a Payments modul biztosítja a folyóirat-előfizetések kezelését,
- olvasói eszközöket biztosít a tartalmakhoz, amelyek egyedileg konfigurálhatók,

- az olvasók értesítéseket kérhetnek a folyóirat újdonságairól, valamint megjegyzéseket fűzhetnek egy-egy cikkhez,
- szöveggörnyezettől függő sűgót kínál.

A legújabb főverzió megjelenésekor az elődje több mint 10 éves volt, ennyi idő alatt az internetes világ, a felhasználók igényei, a webes megjelenítők, mind hardveresen, mind szoftveresen jelentősen átalakultak. A fejlesztők ezt felismerve hozták létre az új, letisztult felületű 3-as verziót, amely mind megjelenésében, mind működésében alapvetően más, mint az elődje volt.

A fent felsorolt tulajdonságok közül a 3-as verzióban a cikk írása idején az alábbiak nincsenek még kialakítva:

- a Subscription (előfizetés, feliratkozás) modul jelenleg még nem elérhető, bár a 3.1-es változatban már remélhetőleg szerepelni fog;
- a Payments (fizetés) modul sem alakították még ki, így még nincs lehetőség a védett tartalmak, előfizetők számára történő megjelentetésére;
- a cikkekhez rendelt kulcsszavak egyelőre nem jelennek meg az olvasói felületen;
- több olvasói eszközt kihagytak a rendszerből, vannak, amelyek később sem fognak bekerülni.

Számos fejlesztés és javítás várhatóan a 3.1-es verzióban lesz benne, amelyet 2017 őszén adnak ki; erre a verzióra mindenképpen érdemes lesz frissíteni.

A fejlesztők az OJS 3.0 felhasználói kézikönyv elején a következő újdonságokra hívják fel a figyelmet:

- Egyszerűsített regisztráció:
A korábbi verzióhoz képest a regisztrációs felület is megújult, jóval átláthatóbb, kevesebb adatot tartalmaz. A fejlesztők az új verzióban folyamatosan dolgoznak az ORCID⁸ szolgáltatás és az OJS-regisztráció összekapcsolásán, hogy ezzel az azonosítóval egyértelműen meghatározható legyen a szerző.
- Rugalmas átjárhatóság a szerepkörök és a feladatok között:
A korábbi verzióhoz képest, ha egy felhasználó több szerepkörben is végez feladatokat egy folyóiratnál, akkor nem kell visszalépnie a főoldalra, hogy egy másik szerepkörhöz kapcsolódó feladatot elvégezhesen. A felhasználó számára elérhető funkciók kiválaszthatók a bal oldali menüsávról. Minél több jogosultsága van egy

felhasználónak, annál több beállítási funkciót ér el.

- Átalakítható szerepkörök:
Az OJS 3 alapértelmezett szerepkörei a következők:
  - Adminisztrátor: aki létrehozza a folyóiratokat a rendszerben, és elvégzi a teljes OJS-re vonatkozó különféle beállításokat. Ilyen jogosultságot csak egy felhasználó kaphat több folyóiratot kezelő platform esetében is, és az adatait már a telepítés során meg kell adni.
  - Folyóirat-menedzser: csak folyóiraton belül létező szerepkör, de ott a legmagasabb jogosultságokkal rendelkezik. Több felhasználó is megkaphatja ezt a jogosultságot. Rálátása van az egész OJS-rendszerre, kereshet a többi folyóirat felhasználói között és azokból felhasználókat vehet át.
  - Szerkesztő: valamennyi szerkesztési munkafolyamatra rálát, anélkül, hogy részese vagy felhasználója lenne az adott cikk szerkesztési fázisának.
  - Rovatszerkesztő: amennyiben rovatokat alakít ki a folyóirat, úgy szükség lehet a rovatszerkesztőre. Ha a rovatok beállításánál előre megadjuk a rovatszerkesztőt, akkor ő minden cikkhez automatikusan hozzá van rendelve, amit az adott rovathoz küldenek be.
  - Bíráló: külső bírálókat is fel lehet kérni, és a szerkesztőségen belül is lehet bíráló szerepkört kiosztani a felhasználóknak. A cikkhez felvett bírálók alapértelmezés szerint csak a bírálati szakaszhoz férnek hozzá.
  - Lektor: felkérés alapján a számára kijelölt cikk lektorálását végzi el.
  - Tördelőszerkesztő: a kézirat tördelését, publikálható formátum kialakítását végzi. A formátum többféle lehet, PDF, HTML, XML stb.
  - Korrektor: a tördelt változat ellenőrzésére felkért személy. Az előállítási szakaszban egy párbeszéd keretében töltheti fel a javítási javaslatait, amely alapján a tördelőszerkesztő javításokat végez, majd a javított változatot újra fel kell töltenie.
  - Szerző: a szerzői jogokkal rendelkező felhasználó csupán kéziratot küldhet be a folyóirathoz. Fontos, hogy ha a cikk nem a szerző által vagy nem a nevében kerül feltöltésre, akkor nem tud hozzáférni a szerkesztési folyamathoz.
  - Olvasó: azok a felhasználók, akik olvashatják a közzétett cikkeket, értesítést kaphatnak, ha megjelenik egy folyóiratszám.

Fontos megjegyezni, hogy a bíráló, lektor, tördelőszerkesztő, korrektor csak akkor férhet hozzá a számára kijelölt szakaszban a cikkhez, ha az adott szerepkörrel hozzáadták a cikkhez és egy felkérő (értesítő) e-mailt kap a feladatról.

Az OJS szerepkörei jogosultság szerint hierarchikusan lefelé átjárhatóak, vagyis az adminisztrátor, szerkesztő és rovatszerkesztő szerepkörökkel be lehet jelentkezni egy, az adott szerepkörnél alacsonyabb jogosultságokkal rendelkező felhasználó profiljába. Így lehetőség van a rendszeren belül egy-egy felhasználónak segítséget nyújtani vagy nevében eljárni, ha elakad (például egy szerzőnek a cikkfeltöltésben).

Az OJS 3-ban a szerepkörökhöz tartozó jogosultságok átállíthatók, ezzel szabályozható, hogy melyik szerepkör felhasználója melyik szerkesztési szakaszhoz férhet hozzá. Emellett természetesen új, egyedi szerepkörök is létrehozhatók.

- Egy cikkhez több fájl feltöltésének lehetősége:
Az új felületen a szerző több kéziratot tartalmazó fájlt is feltölthet a cikkhez, szemben az OJS 2-es verziójával, ahol tételenként csak egy dokumentumot nyújthatott be. A kéziratokhoz továbbra is kapcsolhatók egyéb mellékletek: képek, táblázatok, diagramok stb. Korábban élesen elkülönültek ezek a különféle dokumentumok, a jelenlegi működés pedig ezt a megkülönböztetést próbálja árnyalni azáltal, hogy minden objektumot a fő benyújtás részeként kezel.
- Szerkesztői megbeszélések:
Az OJS 3-as verziója egy belső kommunikációs felületet kínál, annak érdekében, hogy a cikk útja a benyújtástól a megjelentetésig – vagy az esetleges elutasításig – nyomon követhető legyen. A későbbi visszakereshetőség szempontjából fontos, hogy ezek a szerkesztői párbeszédetek egy helyre kerüljenek, és ne csak az egyes szerkesztőségi tagok e-mail postafiókjában legyenek meg – ha egyáltalán ott fellelhetők.

Egy belső párbeszéd elindításához mindig legalább két személy kell, de igény szerint bármennyi felhasználó bevonható a beszélgetésbe. A résztvevők e-mailben értesítést kapnak, hogy meghívták őket a szerkesztési folyamat valamelyik párbeszédébe.

- Rugalmas munkafolyamat:
Az OJS 3-ban mindössze 4 szakaszból áll egy cikk életútja a benyújtástól a megjelentetésig:
  - 1. szakasz: a beküldött cikk területe, ahol le-tölthető a kézirat, és láthatók a szerző által megadott metaadatok. Fontos megjegyezni, hogy többszerzős cikk feltöltése során, a feltöltőnek meg kell határoznia, hogy melyik szerző lesz a fő kapcsolattartó a szerkesztési munkafolyamat során; ez a személy nem feltétlenül egyezik meg a feltöltővel. A cikk valamennyi szerzőjét fel kell venni egy-egy külön úrlapon, amely űrlap látszólag hasonlít az OJS adminisztrációs oldalán lévő felhasználói űrlaphoz, de attól jóval kevesebb adatot tartalmaz, és az itt felvitt neveket és e-mail címeket a rendszer nem hasonlítja össze a korábban regisztrált felhasználókkal. Ennek megfelelően nem okoz gondot, ha egy szerző több folyóiratnál, vagy több cikkben is szerző, mellette esetleg még regisztrált felhasználója a rendszernek. Ebben a szakaszban a cikkel csak akkor lehet további tevékenységeket végezni, például áthelyezni a bírálati szakaszba, ha a cikkhez hozzá van rendelve legalább egy szerkesztő vagy rovatszerkesztő.
  - 2. szakasz: bírálati rész, ahol több körben, egy vagy több bíráló bevonásával zajlik a cikk bírálati folyamata. A bíráló számára határidők állíthatók be, először a felkérő e-mailre a válasz határideje, hogy a felkért bíráló elvállalja-e vagy sem a bírálatot. Pozitív válasz esetén pedig a bírálat leadásának a határidejét kell betartania bírálónak. A rendszerből e-mail útján lehet figyelmeztetést küldeni a határidők betartására. A szükséges számú bírálat beérkezését követően határozhat a szerkesztőség arról, hogy változtatás nélkül megjelenteti-e a cikket – ami ebben az esetben átkerülhet a nyelvi lektorálás szakaszba –, esetleg változtatásra kéri a szerzőt vagy szerzőket, majd a változtatás után új bírálati folyamat is indulhat, illetve el is utasíthatja a kéziratot. Fontos figyelni arra, hogy vak bírálat vagy kettős vak bírálat esetén a kéziratból és a fájl tulajdonságai közül is ki kell törölni a szerzőre vonatkozó információkat, míg a bírált fájlból ugyanígy a bírálóra vonatkozó utalásokat. A szerkesztőség bírálati gyakorlatától függően (kettős-vak, vak vagy nyílt bírálat) itt is kezdeményezhető párbeszéd.
  - 3. szakasz: nyelvi lektorálási rész, amely egy hasonló munkafolyamat, mint a bírálat, annyi különbséggel, hogy alapértelmezés szerint az ide bekerült kéziratok már elfogadott státuszban vannak, meg fognak jelenni a lapban. A nyelvi lektor kijelölése előtt a szerkesztőnek fel kell töltenie a bírálaton átesett kéziratot ebbe a szakaszba. A nyelvi lektor pedig a javított példányt tölti fel ugyanide. Természetesen ennél a szakasznál is kezdeményezhető párbeszéd, akár a szerző bevonásával is.
  - 4. szakasz: a megjelentetés fázisa, ahol a tördelőszerkesztő bevonásával zajlik a folyóirat számára megfelelő publikálási formátum (pl. PDF vagy HTML) előállítás. A tördelőszerkesztő külső, saját szoftverrel végzi el a tördelést, majd feltölti a kész anyagot a „Megjelenítő létrehozása” lehetőséggel. Ebben a szakaszban történhet a tördelést követő korrektúrázás is, a korrektúrázó személyének hozzáadásával, valamint a korábbi szakaszoknak megfelelően itt is kezdeményezhető párbeszéd a szerzővel, vagy más szerkesztőségi taggal. Ha a cikk tartalma és formátuma megfelelő, akkor besorolható valamelyik korábban létrehozott folyóiratszámába, ezáltal ütemezhető a megjelentetése. A szerkesztési folyamat rugalmasságát mutatja, hogy a kézirat könnyen áthelyezhető egyik fázisból a másikba, akár bizonyos fázisok ki is hagyhatók.
- Elkülönített stíluslapok:
Az új rendszer az olvasói felületet és az adminisztrációs felületet elkülönítetten kezeli, ezáltal egy egységes adminisztrációs felületen kezelhető a folyóirat, míg a publikus oldal alkalmazza a folyóirat számára kidolgozott stílust és megjelenítési formát. Az átdolgozott stíluslap későbbi módosítása jóval egyszerűbb, kevesebb munkával jár.
- Reszponzív megjelenés, Bootstrap technológia alkalmazása:
Az OJS 2-es verzió megjelenése a több mint 10 évvel ezelőtti technológiai eszközökhöz, számítógépekhez, böngészőkhöz igazodott. Az elmúlt években jelentős technológiai változás ment végbe, a felhasználók új, megváltozott méretű és felbontású eszközökön interneteznek, igény jelentkezett a rezponzív OJS-szoftverre. A fejlesztők az OJS 3-ban már a Bootstrap technológiát alkalmazták, amely segíti a folyóiratonként egyedi külső kialakítását. Az alapértelmezett sablonon csak azokat az elemeket kell módosítani, amelyeknél változtatást szeretnénk elérni. Ezenkívül más lehetőségek is kínálkoznak az OJS 3-ban tárolt folyóirat egyedi megjelené-

sének kialakítására, ezek leírására a cikk későbbi részében kerül sor.

Az MTA KIK OJS 3 multijournal platformja

Az MTA Könyvtár és Információs Központban az OJS 3-as verzióját választottuk, mivel a 2-es verzió frissítése hamarosan befejeződik, az új pedig igyekszik eleget tenni napjaink technológiai követelményeinek. Azonban azzal is szembe kellett néznünk, hogy mint minden új szoftvernek, így ennek a 3-as verzióknak is számos olyan pontja van még, amely nem működik tökéletesen. A fejlesztők igyekeznek ezeket kijavítani, de néha a szerkesztőségeknek kompromisszumot kell kötniük, legalább a javított verzió kiadásáig.

Az MTA KIK OJS-rendszerét a cikk írásának idején 11 különböző témájú folyóirat használja, egy részük igénybe veszi a szerkesztőségi és a megjelenítési funkciót is, többségük csak szerkesztőségi rendszerként alkalmazza.

A szolgáltatás elindításához szükséges feladatok és lépések

A munkát 2016 tavaszán kezdtük, ekkor még nem jelent meg a 3-as verzió, és nem is tudtuk, hogy pontosan mikor fogják majd kiadni. Így először a 2-es verziót kezdtük el tesztelni. Már a munka elején fontosnak tartottuk, hogy a szoftver magyar felületen működjön, készüljön hozzá magyar nyelvű kézikönyv – legalább az elérhető angol nyelvű kézikönyvnek a magyar fordítása. Így készült el először a 2.3.3-as angol nyelvű kézikönyv magyar változata, valamint az akkori legfrissebb verzió, a 2.4.8-as szoftver magyarítása. Ezek elkészítése és a rendszer tesztelése eltartott a 3-as verzió megjelenéséig, 2016. nyár végéig.

Az új verzióról szóló beharangozó hírek csábítóak voltak, így fontosnak tartottuk, hogy a rendszerünk éles bevezetése előtt telepítsük az új verziót és hasonlítsuk össze az előzővel. Az új felülettel kapcsolatos első benyomások nagyon meggyőzőek voltak, így felmerült, hogy mégis az új verzióval induljunk el, ehhez azonban még több tesztre és a fejlesztői fórum rendszeres olvasására volt szükség, hogy lássuk, vannak-e problémás, még nem működő részek, amelyek nélkül az új verziót egyelőre nem tudjuk használni. Pár hetes tesztelést követően, egyeztetve az OJS használatára nálunk igényt tartó folyóiratok szerkesztőségeivel, nem

találtunk olyan negatívumot a rendszerben, amely miatt el kellett volna vetnünk az új verziót. Ennek megfelelően 2016 novemberében az OJS 3-as verzióját ajánlottuk fel használatra az érdeklődő szerkesztőségeknek. Mellette megtartottuk teszt jelleggel a 2-es verziót is, olyan esetekre, amikor más OJS-felhasználókkal kell együttműködnünk (például rekordok repozitóriumi bearatása vagy DOI-regisztráció kapcsán). A 3-as verzió honosítását a 2-es változat alapján már könnyen el tudtuk készíteni, a korábbi fordítást az új programrészek kiegészítésével bővítettük.

A tesztelési szakasztól kezdve számos bemutatót, előadást tartottunk. Ezek a bemutatók nem csak azoknak a szerkesztőségeknek szólnak, amelyek az MTA KIK OJS-rendszerét szeretnék használni, azoknak is szívesen segítünk, akik saját szerveren kívánják telepíteni és használni az OJS-rendszert. Számos szerkesztőségnek küldtük el a szoftver magyar fordítását.

A magyar nyelvű felület elkészítése

A 2-es verzióhoz hasonlóan a 3-as változatban is XML kiterjesztésű állományok a nyelvi fájlok, amelyek a rendszer két fő területén találhatók:

Vocale{az adott nyelv kódja}

Vib{pkpVocale}{az adott nyelv kódja}

A nyelvi kódot pedig a **registryVocales.xml** állományban rögzíthetjük, itt található a rendszerből elérhető valamennyi nyelv. Ide kell egy új sort rögzíteni és a megfelelő paraméterekkel ellátni. Fontos, hogy az itt megadott kulcs (key) paraméter megegyezzen a fenti elérési útvonalaknál jelzett nyelvi kóddal. Például a magyar nyelv esetében: **hu_HU**.

Az XML fájlok létrehozása történhet az angol nyelvi xml-ek lemásolásával, majd átszerkesztésével. A fájl elején a **<locale>** tag paraméterének átírásával kell kezdeni.

Erről:

```
<locale name="en_US" full_name="U.S. English">
```

erre:

```
<locale name="hu_HU" full_name="Hungarian">
```

majd le kell fordítani a **<message key="">** tag-ek értékeit.

Előfordulhat, hogy a létrehozott új nyelv felületén bizonyos feliratok helyett ilyen vagy ehhez hasonló karaktersor jelenik meg –

##admin.settings.siteLogo## – ami azt jelenti, hogy az adott nyelvi környezetben nem található a feliratnak megfelelő message key. Ez a jelenség a leggyakrabban szoftverfrissítéskor jelentkezik, amikor új funkciók lépnek be a rendszerbe, amit be kell építeni a helyileg hozzáadott nyelvi változatba is. Ennek a legegyszerűbb megoldása, ha a friss angol nyelvi változathoz (esetleg valamely szoftver karakter összehasonlítási funkciójával) átmásoljuk a hiányzó szövegeket és magyarítjuk.

Az MTA KIK a 3.1-es verzió megjelenése után tervezi, hogy teljessé teszi a magyar nyelvi fordítást és a fejlesztőkkel felveteti a szoftverbe ezt a nyelvi csomagot is mint alapértelmezett magyar nyelvi változatot. Ez természetesen a későbbiekben folyamatos humánerőforrást és fordítási követést igényel, mert minden szoftverfrissítésnél – közreműködve a fejlesztőkkel –, a magyar nyelvi változatot is frissíteni kell.

A fő nyelvi fájlok mellett ide kell venni a pluginok nyelvi állományát, valamint a helyzetérzékeny súgót is. Az előbbiek a **plugins** mappán belül az egyes bővítmények könyvtárainak **locale** almappáiban találhatóak. A súgó nyelvi fájlljai nem XML állományokban vannak, hanem **md** kiterjesztésű állományokban a **docsmanual[adott nyelv kódja]** szerint. A magyar nyelvű súgót a **hu** nevű könyvtárba kell elhelyezni, ahol a tartalomjegyzék a **SUMMARY.md** állományban található, az egyes fejezetek pedig a fejezetcím alapján azonosíthatók.

A rendszer felületének és automatizmusainak elfogadtatása a szerkesztőségekkel

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az OJS használatának elsajátítása számos nehézséggel járhat. A visszajelzések szerint azok számára, akik megszokták a 2-es verziót, az új változat átláthatatlan, bármilyen letisztult is a felülete. A teljesen új felhasználóknak pedig az online folyóirat szerkesztési koncepcióját kell megérteni, adaptálni, esetleg a korábbi szerkesztési folyamataikat az online munkafolyamatokhoz alakítani. Az elmúlt 8 hónapos aktív használat alatt számos új funkciót tapasztaltunk, az alábbiakban ezek közül emelünk ki néhányat:

Feladatok: bejelentkezés után a rendszerben lévő szerepköreinknek megfelelően egy helyen láthatjuk a feladatainkat. Ez egy egyszerű, a feladat kiosztásának megfelelő időrendi felsorolás, ami egy nagyobb folyóiratnál lévő szerkesztő számára, vagy egy több folyóiratban is szerkesztőként szereplő személynek nehezen átlátható. A felsorolás

csak a cikk címét tartalmazza, amihez kapcsolódik a feladat, illetve a folyóirat nevének rövidítését. A felsorolásban a cikk címére kattintva léphetünk el magához a feladathoz, például egy bírálati felkérés esetén a cikk bírálati szakaszához. Szükség esetén a feladatok olvasottá tehetők (félkövér betűszedés helyett normál betűvel jelennek meg a listában) valamint törölhetők.

Beküldések: a korábbi verzióktól eltérően más bontásban jelennek meg a beküldött kéziratok. Nem egy oldalon, hanem három külön lapon találhatóak, de nem a feldolgozási stádiumuk szerint:

- az aktuális felhasználóhoz rendelt beküldések oldala;
- az aktuális, még meg nem jelent cikkek oldala;
- archívum, a megjelent cikkek oldala.

Az adott lapokon belül egy konkrét feldolgozási szakasz (pl. bírálati) cikkeit szűrővel tudjuk leválogatni.

Új beküldés: a rendszer lehetőséget kínál arra, hogy más nevében végezzünk el bizonyos feladatokat. Ahhoz, hogy a szerzőt automatikusan hozzárendeljük egy cikkhez, mindenképpen vagy magának a szerzőnek, vagy a szerző nevében kell a cikket feltölteni. Ez lehetővé teszi, hogy a szerző láthassa a szerkesztési folyamatot, valamint a megjelentetett cikknél a valódi szerző neve jelenjen meg. Fontos megjegyezni, hogy a rendszer akkor is küld visszaigazoló levelet a szerzőnek, hogyha a szerző nevében töltötték fel a kéziratot. Ezt érdemes előre egyeztetni a szerzővel, hogy tudja, neki mi a teendője ebben az esetben.

Megbeszélések: a szerkesztési folyamat különböző szakaszaiban lehetőség van megbeszélést (párbeszédet) kezdeményezni a szerzővel, vagy a szerkesztőség egy vagy több tagjával. A bíráló, lektor, tördelőszerkesztő stb. számára küldött felkérő leveleket a rendszer szintén párbeszédnek tekinti és ott is jeleníti meg. Fontos megjegyezni tehát, hogy a bírálatra, lektorálásra stb. felkért személyeket nem elegendő felvenni a cikk résztvevői közé, hanem a Notify/Értesítés segítségével értesíteni is kell a felkérésről. Ameddig ez nem történik meg, nem férnek hozzá az adott kéziratához.

Archívum: a rendszerben megjelenő esetleges duplumbeküldéseket a felület csupán egyszer, a beküldés során a kézirat feltöltésének felületén jelezheti, amennyiben a fájl neve alapján egyezést talál egy korábbi beküldéssel. Ez a jelzés azonban könnyedén figyelmen kívül hagyható, akár két ugyanolyan cikket egymástól függetlenül el lehet juttatni a megjelentetési szakaszba, amikor (a Schedule For Publication/Publikálás ütemezése segítségével) hozzárendeljük a cikkeket a következő folyóiratszámhoz. Az így hozzárendelt cikkek

automatikusan megjelennek az adott szám tartalomjegyzékében. Természetesen lehetőség van utólag törölni a tartalomjegyzékből a cikket, de ettől az még az Archives/Archívum szakasznál Published/Publikált, vagyis megjelentetett stádiumban marad, ami a későbbiekben már nehezen kezelhető és értelmezhető. Az ilyen duplumokat érdemes a szerkesztési folyamatból is törölni. A törlés ebben az esetben nem keverendő össze a cikk elutasításával, hiszen az elutasított cikkek az Archives/Archívum területre kerülnek, Decline/Visszautasított státusszal, míg a törölt cikkek visszavonhatatlanul eltűnnek a rendszerből.

Bírálati kör: a rendszerben korlátlan számú bírálati kör hozható létre, ahova felvehető a kézirat éppen aktuális változata. Az egyes körök létrehozásánál nem vizsgálja a rendszer, hogy az előző kört megfelelően lezárták-e. Mindig a legutolsó bírálati körnél tudjuk a cikket kezelni, döntést hozni annak további sorsáról. A jelenleg aktuális 3.0.2-es verzióban a véletlenül létrehozott bírálati köröket nem lehet a felületen törölni, csak az adatbázisból, figyelembe véve a *submission.current_round* értéket, valamint a *review_rounds* és a *review_round_files* táblákban lévő, a cikkhez tartozó bejegyzéseket.

Felhasználói szerepkörök: folyóirat szinten a legnagyobb jogosultsággal rendelkező felhasználó a folyóirat-menedzser (Journal Manager), aki beállításokat végezhet az adott folyóiratban belül, segítséget nyújthat az ott lévő felhasználóknak, bejelentkezhet a nevükben, hogy hozzáférhessen a felhasználó felületéhez. Fontos megjegyezni, hogy azoknál a felhasználóknál, akiknek ugyanabban az OJS-rendszerben egy másik folyóiratnál is van valamilyen szerkesztési joggal rendelkező szerepkörük, ott nincs lehetősége a folyóirat-menedzsernek belépni a felhasználó felületére. Mivel az OJS egy felhasználót csak valamelyik folyóirathoz rendelten tud kezelni, így előfordulhat, hogy egy felhasználó már a rendszerbe történő regisztrációja során nem megfelelő folyóirathoz kerül, vagy nem kerül be egyetlen folyóirathoz sem. Ebben az esetben a folyóirat-menedzser ugyan meg tudja keresni a felhasználót, ha a keresés során jelöli, hogy a rendszer valamennyi felhasználója között keres, azonban a jelenlegi verzióban csak manuálisan, az adatbázisban lehet a felhasználót a folyóiratok között mozgatni.

Szintén működési sajátosságként figyelhető meg, hogy egy konkrét cikknél nem lehet valaki egyszerre bíráló és nyelvi lektor, vagy bíráló és rovatszerkesztő. Ezeket a tevékenységeket külön-külön felhasználói fiókkal érdemes elvégezni.

A többnyelvű felület egységes kezelése: ha a folyóiratnál több nyelvet engedélyezünk, akkor valamennyi nyelv esetében egységesen be kell állítani az arculati elemeket (logót, színvilágot, borítóképet stb.). A többnyelvű űrlapoknál minden nyelven meg kell adni az adatokat, mivel ennek hiányában a webaratási funkciók, XML formátumú exportok hiányos adathalmazt fognak eredményezni.

Visszamenőleges feldolgozás: azoknál a szerkesztőségeknél, ahol korábban megjelent folyóiratszámokat szeretnének feldolgozni és megjelentetni az OJS felületén, hasznos eszköz lehet a QuickSubmit plugin, amely elérhető már a 3-as verzióban is. A bővítmény segítségével egy felületen keresztül már publikálásra kész cikkeket tölthetünk fel a rendszerbe a szükséges metaadatok megadásával. A feltöltés során lehetőség van a fájlt a szerkesztési területen elhelyezni, vagy azonnal publikálni.

Az egységes egyediesség paradoxon

A rendszer által használt e-mail sablonszövegek folyóiratokként módosíthatók, akár saját sablonszövegek is készíthetők. A szoftver nyelvi fordításai viszont az egész rendszerre hatással vannak. A több folyóiratot kezelő rendszerben az egyik legnehezebb feladat, hogy megtartsuk a rendszer egységességét, de mégis eleget tegyünk az egyes szerkesztési politikából fakadó kívánságoknak. Ismerünk olyan szerkesztőségeket, ahol több tucat folyóiratot külön-külön OJS-rendszerben működtetnek. Ennek hátránya, hogy minden frissítést és központi változtatást valamennyi rendszerben át kell vezetni. Nagyobb humán erőforrást igényel, ha több különálló OJS-rendszerben folyamatosan szeretnénk követni a szoftveres frissítéseket és egyéb változtatásokat. Egy több folyóiratot működtető OJS-ben végzett módosításnál javasolt minden folyóirattal először egyeztetni, hogy a változtatás minden szerkesztőség számára elfogadható legyen, például egy link vagy egy gomb felirata, esetleg egy űrlap feldolgozása után megjelenő üzenet a felhasználónak.

Amikor a felhasználók nemcsak felületi, hanem működésbeli módosítást szeretnének, az három okból is átgondolást igényel:

- a szoftver frissítések elvesznek a módosítások;
- a különféle folyóiratok számára vajon elfogadható lesz-e az új működés;
- az OJS-ben tárolt adatok arathatósága nem sérül-e.

Tapasztalataink szerint azokban az esetekben, ahol a működés nem megfelelő, nem felhasználóbarát vagy nehézkes, érdemes az OJS hivatalos fórumát is átolvasni, valamint megnézni a bevezetésre váró frissítéseket a PKP hivatalos oldalán⁹. Célravezetőbb a nem túl súlyos hibáknál a fejlesztői frissítést megvárni, mint egyénileg módosítani a rendszert. Ha mégis módosítás szükséges, akkor két nagyon fontos szabályra kell figyelni:

- mindig valamilyen tesztrendszeren kell elvégezni a módosítást;
- az összes rendszerbeli folyóirattal érdemes előre egyeztetni a várható új működést, esetleg tesztelési lehetőséget biztosítani a folyóiratok számára is.

Az egyedi megjelenés kialakításának lehetőségei

A szerkesztőségek számára mindig fontos, hogy a felület, ahol megjelennek, mennyire formálható a saját arculatukra. Az OJS korábbi verziójában látszólag könnyebb az oldalt egyedivé tenni, módosítani a stílusfájlokat, talán emiatt is láthatunk annyira sokféle és egyedi OJS 2-es felületet. Ezzel szemben az új verzióban a Bootstrap technológia alkalmazása a jellemző, ami két fő részből áll: egy központi sablonból, valamint a folyóiratonkénti leszármaztatott sablonokból (Child-theme). Ezeket a leszármaztatott sablonokat az OJS 3 bővítményként kezeli, tehát minden olyan elemet létre kell hoznunk, aminek a segítségével a sablonunk, mint bővítmény telepíthető és aktiválható lesz.

Ez utóbbi elkészítésén kívül természetesen akadnak további módszerek, amelyekkel átalakítható az alapértelmezett megjelenés; a következőkben ezekről lesz szó.

Template (.tpl) fájl átírása

A **templates** mappában található template fájlok (.tpl) módosítása sokszor a legegyszerűbb megoldásnak tűnik, hogyha szeretnénk a megjelenített felületeket átalakítani. A template fájlok többféle elemet is tartalmazhatnak: HTML, PHP, valamint különféle formázó stílusokat. Az alábbiakban egy részlet látható az **article_details.tpl** fájlból, amelynek segítségével megjeleníthetjük a cikkhivatkozásokat:

```
{if $article->getCitations()}
<div class="item references">
  <h3 class="label">
    {translate key="submission.citations"}
  </h3>
  <div class="value">
    {$article->getCitations()}|nl2br
  </div>
</div>
{/if}
```

A hivatkozások megjelenítésének (akár folyóiratonkénti) szabályozására a rendszer a jelenlegi verzióban nem kínál lehetőséget. Az OJS fórumán az ezzel kapcsolatos igények és hibajelzések is megtalálhatók. A fejlesztők válasza szerint egy későbbi verzióban javítani fogják ezt a szolgáltatást. Ameddig ez az ígért fejlesztés nem elérhető, lehetnek olyan folyóiratok, amelyek nem szeretnének a cikk alatt hosszú hivatkozáslistát megjeleníteni. Ebben az esetben kézenfekvő megoldásnak látszik a *tpl* kiterjesztésű fájlból eltávolítani a fenti sorokat. Az egyszerű eltávolítás azonban kihat a teljes rendszerre, ami egy több folyóiratot működtető OJS-ben nem engedhető meg.

Ha mindenképpen szükséges így belenyúlni a forráskódba, akkor a törlés helyett érdemesebb a megjelenítést feltételhez kötni. Szerencsére az OJS-ben a legtöbb elemre (pl. cikk, folyóirat száma, szerző, aktuális felhasználó stb.) hivatkozhatunk. Amennyiben a fenti kódot közrefogjuk az alábbi feltétellel, akkor megadhatjuk, hogy melyik folyóiratnál jelenjen meg a hivatkozási lista a cikkek végén és melyeknél nem:

```
{if $article->getContextId() != '11'}
{/if}
```

Általánosságban azonban elmondható, hogy a template fájlok ilyen jellegű módosítása nem szerencsés, hiszen egy frissítés során nehéz ezeket a módosításokat mindig átvezetni az új rendszerre. További nehézség lehet, hogy a szerver fájljaihoz való hozzáférés általában korlátozott, folyóiratmenedzserek számára nem mindig engedélyezett.

Egyedi CSS fájl alkalmazása

Az OJS 3-as felületén lehetőségünk van egyedi CSS fájl feltöltésére, amiben felülbírálni lehet a

rendszer központi sablonját. Ebben az esetben kihasználható a Bootstrap technológia előnye, vagyis nincs szükség minden stíluselem felvételére, csak azokat kell megjelenítenünk a stílusfájlban, amelyeket módosítani szeretnénk.

Például egy cikkabsztraktra az **obj_article_details.abstract** tag segítségével hivatkozhatunk, a láblécben megjelenő fejlesztői logóra pedig a **pkp_brand_footer** taggel.

Az OJS által alkalmazott stíluscímkék felderítésére hasznos eszköz lehet a Mozilla Firefox Firebug kiegészítője, vagy a Google Chrome böngészőben az oldal forráskódját megjelenítő és elemző eszköz. A szükséges stíluselemeket kell egy új CSS fájlba másolni, majd a stílushoz tartozó jellemzőket tesszék szerint módosítani. A kész CSS fájl az adminisztrációs felületen keresztül tölthető fel a Settings/Website/Appearance (Beállítások/Weboldal/Megjelenés) részben. Egyedi CSS fájl készítése általában kisebb felületi átalakítások során lehet hasznos.

Child theme készítése

A fejlesztők minden folyóirathoz egyedi sablont, ún. child theme-t javasolnak létrehozni, amelyhez hasznos útmutatót és egy mintát is kínálnak¹⁰. Az OJS 3-as verziójában a megjelenítéshez létrehozott sablonokat bővítményként kezeli a rendszer, ezért az alapértelmezett téma a *plugins/themes/default/* mappában található, amely mellé a többi származtatott sablont közvetlenül a szerverre kell feltölteni a *plugins/themes* mappa folyóiratonkénti almappáiba. Ezek olyan sablonok, amelyek kibővítik az alapértelmezett sablon tulajdonságait stílusokkal, szkriptekkel. Fontos, hogy a mappa nevében szerepeljen az alábbi karakter: **_child**. A bővítményként felismert sablon a későbbiekben bármelyik folyóiratnál alkalmazható.

A child theme mappa az alábbiakból áll:

```
img/  
locale/  
styles/  
index.php  
version.xml  
ChildThemePlugin.inc.php
```

Az *index.php* hívja meg a *ChildThemePlugin.inc.php* fájlt, amelyben többek között azt definiálhatjuk, hogy be legyen-e töltve az alapértelmezett téma, és mellé a saját stílusfájlunk, vagy kizárólag a saját stílusfájlunk alapján építse-e

fel az oldalt a rendszer. Minden esetben kötelező a *version.xml* fájl, ami a témáról alapvető információkat tartalmaz. A könyvtárak elnevezései alapján látható, hogy melyikbe milyen fájlok valók, így a képeknek szolgáló mappa az *img*, a *locale* a nyelvi XML-eket tartalmazó mappa, nyelvenként külön almappákkal. A stíluskönyvtárba kerül a megjelenést meghatározó fájl, amely ebben az esetben nem CSS típusú, hanem LESS kiterjesztésű állomány. A LESS fájl valójában egy kibővített CSS, amit egy értelmező program, például jelen esetben a PHP lefordít, és átalakít CSS fájlá.

Részlet egy LESS fájlból:

```
@var: #004590;  
div {  
  height: 50px;  
  width: 50px;  
  background-color: @var;  
  &:hover {  
    background-color: fadeout(@var, 50%)  
  }  
}
```

Részlet egy CSS fájlból:

```
div {  
  height: 50px;  
  width: 50px;  
  background-color: #004590;  
}  
  
div {  
  background-color: rgba(0, 69, 144, 0.5);  
}
```

A szerkesztőségeknek figyelembe kell venniük, hogy az egyedi megjelenés kialakításához bővebb informatikai ismeret szükséges, emellett bizonyos esetekben közvetlen szerverhozzáféréssel lehet a kész sablonállományt feltölteni.

Együttműködés és tudásmegosztás

OJS 3 platform nyílt hozzáférésű tudományos folyóiratok részére

Az MTA Könyvtár és Információs Központ elkötelezett a nyílt hozzáférésű technológiák iránt, felismerte az Open Journal Systems hazai terjedésének ütemét, a megváltozott folyóirat-kiadási tendenciákat. Célja, hogy összefogja a hazai OJS-felhasználókat, térítésmentesen OJS-platformot nyújtson azoknak a tudományos, nyílt hozzáférésű folyóiratoknak, amelyek önerőből nem tudják megoldani egy ilyen rendszer üzemeltetését.

Információs oldal a folyóirat-kiadók és OJS-t használók számára

Az MTA KIK multijournal OJS-platformjának bevezetése óta számos olyan dokumentum keletkezett, amely hasznos lehet a hazai OJS-felhasználók számára, ezért létrehoztunk egy olyan információs oldalt¹¹, amely egy felületen jeleníti meg az eddig keletkezett dokumentumokat és segédanyagokat. A legfontosabb ilyen segédanyag az OJS 2-es és az OJS 3-as verzió magyar nyelvű kézikönyve.

Oktatások és nyomtatható segédanyagok

Az MTA KIK igyekszik az OJS-rendszer használatával kapcsolatos valamennyi tapasztalatát megosztani, átadni, amivel nemcsak a könyvtár OJS-platformját használó folyóirat-szerkesztőseket kívánja segíteni, hanem más OJS-felhasználókat is. Ennek jegyében több helyszínen tartottunk oktatásokat és számos, a rendszer bevezetésével kapcsolatos első iránymutató megbeszélésen vettünk részt.

Az OJS-rendszerben leggyakrabban alkalmazott munkafolyamatokról képes, rövid útmutatókat is készítettünk, amelyek szintén letölthetők az OJS-hez készített információs oldalunk *Felhasználói kézikönyvek* részéből.

Fórum a rendszerrel kapcsolatos tapasztalat-cseréhez

Hazánkban egyre népszerűbb az online folyóirat-kiadás, a megjelentetéshez egyre több szerkesztőség az OJS-szoftvert veszi igénybe. Erre a tendenciára reagálva az MTA Könyvtár és Információs Központ létrehozta a magyarországi OJS-felhasználók közösségét (OJS Hungarian Users Group), amelybe meghívtuk azokat a partnereket, akik már OJS-felhasználók, vagy akik tervezik a rendszer bevezetését, függetlenül attól, hogy az MTA KIK OJS-oldalát kívánják-e használni, vagy saját rendszert üzemeltetnek.

Az MTA KIK-ben az OJS bevezetésével járó tapasztalatok alapján, valamint a hazai OJS felhasználói csoport szervezése miatt szükségesnek éreztük egy fórum kialakítását. Célunk, hogy az OJS-ben szerzett tapasztalatokat minél szélesebb körben meg tudjuk osztani.

A fórum féléves működése alatt kevés aktív beszélgetés látható, mivel a felhasználók jellemzően közvetlenül a könyvtár OJS-adminisztrátorát kere-

sik meg a kérdéseikkel. Ennek ellenére a könyvtár igyekszik azokat a témafelvetéseket, hibajelzéseket, beállításokat kiírni a fórumra, amelyek nagyobb közönség számára is érdekesek és hasznosak lehetnek, mint például az online megjelenő közlemények egyértelmű azonosítására és hosszú távú elérésük biztosítására szolgáló DOI-azonosító plugin engedélyezése és beállítása¹² az OJS két fő verziójában.

Automatizálás az egységes adatátadás és webaratás érdekében

Az MTA KIK célja egy olyan szabványos adatimportáló eszköz kifejlesztése, amelynek segítségével pár kattintással elhelyezhető az OJS-ben megjelentetett cikk a könyvtár REAL repozitóriumában, valamint a Magyar Tudományos Művek Tárában (MTMT). Az adatimportáló szoftver működése az MTMT2-es szoftverhez és annak táblastruktúrájához igazodik.

A könyvtár megrendelésére az *MTA SZTAKI Elosztott Rendszerek Osztály* munkatársai kifejlesztettek egy OJS közös keresőt¹³, amely kereshetővé teszi azokat az OJS-ben tárolt folyóiratcikkeket, amelyek metaadatai az OAI PMH protokoll segítségével lekérdezhetők. Az Open Archives Initiative Metaadatgyűjtő Protokoll (OAI PMH¹⁴) egy olyan szabványos keretrendszer, amely a metaadatok begyűjtésén alapul, jelen esetben az OJS-rendszerektől, mint adatgazdától gyűjti össze egy keresőfelületre a folyóiratcikkek metaadatait.

Az OJS 2-es rendszerben külön beállítás szükséges, hogy az OAI PMH lekérdezés sikeres legyen, a 3-as verziójú OJS-ben ez a szolgáltatás alapértelmezett, beállítást nem igényel.

Úton az ideális publikációs platform felé

A tanulmányban vázolt működési jellemzők rávilágítanak arra, hogy az OJS 3 egy rendkívül rugalmasan alakítható, egyéni igényeknek megfelelően testreszabható rendszer. A munkafolyamatok számos ponton kapcsolódnak, így bár a szerkesztési lépések általában visszavonhatók, de előfordulhat, hogy több lépésben, több felületen kell különféle beállításokat végeznünk ahhoz, hogy egy adott művelet sikeres legyen, és ne maradjanak cikktörédek vagy felesleges bejegyzések a rendszerben. Látható, hogy az alig egyéves szoftverben vannak még hibák, hiányosságok, de a nemzetközi OJS-közösség aktivitása alapján vár-

hatóan a 3-as verzió is egy stabil, jól működő rendszerré fogja kinőni magát.

Hivatkozások

- ¹ A cikk a 2017. április 19-21. között megrendezett Networkshop 2017 konferencián elhangzott előadás bővített változata.
- ² Open Conference Systems (OCS): <https://pkp.sfu.ca/ocs/> Open Monograph Press (OMP): <https://pkp.sfu.ca/omp/>
- ³ PKP Index: <http://index.pkp.sfu.ca/index.php/browse/index/all>
- ⁴ <https://pkp.sfu.ca/about/>
- ⁵ <http://pkpschool.sfu.ca/>
- ⁶ Átalakított nemzetközi OJS oldal: <http://jmhs.cmsny.org/index.php/jmhs>
Átalakított hazai OJS oldal: <http://tet.rkk.hu/index.php/TeT>
- ⁷ http://openaccess.mtak.hu/dokumentumok/OJS/ojs_2_3_3_felh_utm.pdf
- ⁸ www.orcid.org
- ⁹ https://github.com/pkp/pkp-lib/milestones?direction=asc&sort=due_date&state=open
- ¹⁰ <https://github.com/NateWr/default-child>
- ¹¹ <http://openaccess.mtak.hu/index.php/fejlesztok/ojs>
- ¹² <http://forum.mtak.hu/viewtopic.php?f=6&t=7&sid=9dc33ef41099fc68a38363037d71c74c#p16>

<http://forum.mtak.hu/viewtopic.php?f=6&t=8&sid=9dc33ef41099fc68a38363037d71c74c#p17>

¹³ <http://oakereso.sztaki.hu/kereso/index.php?type=1>

¹⁴ <http://www.openarchives.org/OAI/openarchivesprotocol.html>

Irodalom

Public Knowledge Project: <https://pkp.sfu.ca/> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 7.]

Public Knowledge Project Community Forum: <https://forum.pkp.sfu.ca/> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 7.]

Public Knowledge Project OJS Documentation: https://pkp.sfu.ca/wiki/index.php?title=OJS_Documentation [Utolsó elérés: 2017. szeptember 7.]

Learning OJS 3 : A visual Guide to Open Journal Systems: <http://openaccess.mtak.hu/dokumentumok/OJS/ojs3-en.pdf> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 7.]

Open Archives Initiative: <http://www.openarchives.org/> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 7.]

Beérkezett: 2017. X. 11-én.

Payer Barbara

az MTA Könyvtár és Információs Központ Szakinformatikai Osztályának munkatársa.

E-mail: payer.barbara@konyvtar.mta.hu

Puskás Nikoletta

Könyvtár, információ, grafika – középpontban az olvasói igények

A könyvtári információs kiadványok generációváltására 2010 körül egyértelmű igény mutatkozott könyvtárosi és könyvtárhasználói oldalról egyaránt. A könyvtárosok olyan anyagokat szerettek volna, melyek megragadják az olvasók figyelmét, és a mondanivaló is célba ér. A felhasználók pedig – elkényeztetve a médiában egyre nagyobb szerephez jutó, könnyen befogadható és feldolgozható információtól – elfordultak a klasszikus, szövegközpontú prospektusoktól, leírásoktól. A régi-új közös nyelv: a kép – ez került a középpontba, a szöveg szerepe pedig jelentősen csökken, adott esetben meg is szűnhet. Az új műfaj, az információs grafika megkívánta meglévő ismereteink bővítését: a raszteres helyett a vektorgrafika alkalmazása került előtérbe, a gyakorlati kivitelezést segítő internetes gyűjtemények és szerkesztőfelületek mellett saját grafikák megvalósítását lehetővé tévő rajzoló programra volt szükség. Az infografika-projekt eredményeként 3 év alatt 11 plakát született a legkülönbözőbb tartalommal és változatos dizájnnal. Ezeken keresztül szeretném bemutatni, hogy kollégáimmal milyen utat jártunk be, milyen elvi és gyakorlati döntések mentén értük el ezt az eredményt.

Tárgyszavak: tájékoztató dokumentum; vizuális dokumentum; szakgrafika

Az SZTE Klebelsberg Könyvtárában körülbelül négy éve foglalkozunk információs grafikák készítésével. Két éve, egy pályamunka rövid bemutatásának apropóján már írtunk erről a témáról a TMT oldalain, de most a történet részleteivel is szeretnénk megismertetni az olvasót.

Az elméleti háttér

Az első kérdés az lehet, hogy miért is vágunk bele ebbe a projektbe? A napi könyvtáros munka látáshoz elegendő alkalmat szolgáltat arra, hogy az olvasókkal interakcióba lépjünk, hisz folyamatosan jelen vagyunk a nyilvános terekben és a weben egyaránt, megszólíthatók, készségesek, segítőkészek vagyunk. Az olvasókkal való közvetlen kapcsolat során felmerülő kérdéseken túl a ki nem mondottakra is válaszolni próbálunk, szándékunk, hogy kezdeményező módon megvilágítsuk a problémás területeket, hogy olvasóink minél rövidebb idő alatt profi könyvtárhasználókká váljanak.

2005-ben, a *Tanulmányi és Információs Központ* (TIK) épületébe való beköltözést követő első időkben – felkészülve az új épület adta új feladatokra – tájékoztató anyagaink széles palettáját hoztuk létre: nyomtatott leporcellók készültek, melyek szol-

gáltásaink leírásait, gyűjteményeink bemutatását tartalmazták, a nyilvános terekben apróbb figyelemzáró feliratokat, plakátokat helyeztünk ki. A könyvtári honlap szintén naprakész volt a friss hírek tekintetében, és nem mulasztottuk el a szabályzatok közzétételét sem. A kiadványok színvonalában nem volt hiba, és a megfelelő példányszámban mindig elérhetőek voltak a legforgalmasabb pontokon. A könyvtárhasználók alapvetően érdeklődőnek mutatkoztak. Tapasztalataink pár év távlatában mégis azt mutatták, hogy kommunikációs gyakorlatunkkal valami nincs rendben: az üzenet, amit közvetíteni szándékoztunk, nem jutott el igazán a befogadóhoz.

Mi lehetett ennek az oka? A korábban sikerrel alkalmazott közös nyelv miért nem tud(ott) többé hidat képezni információközlő és befogadó között? Hol a gát és hogyan tudjuk áttörni? A helyzetet elemezve és a szakirodalmat felkutatva, több választ is kaptunk ezekre a kérdésekre.

Elsőként a közösségi média és az internet hatását kell említeni: ahogyan az internet, és az internetes kommunikáció egyre inkább áthatotta mindennapjainkat, a könnyen, gyorsan befogadható rövid szövegek, a képi és multimédia-alapú információ

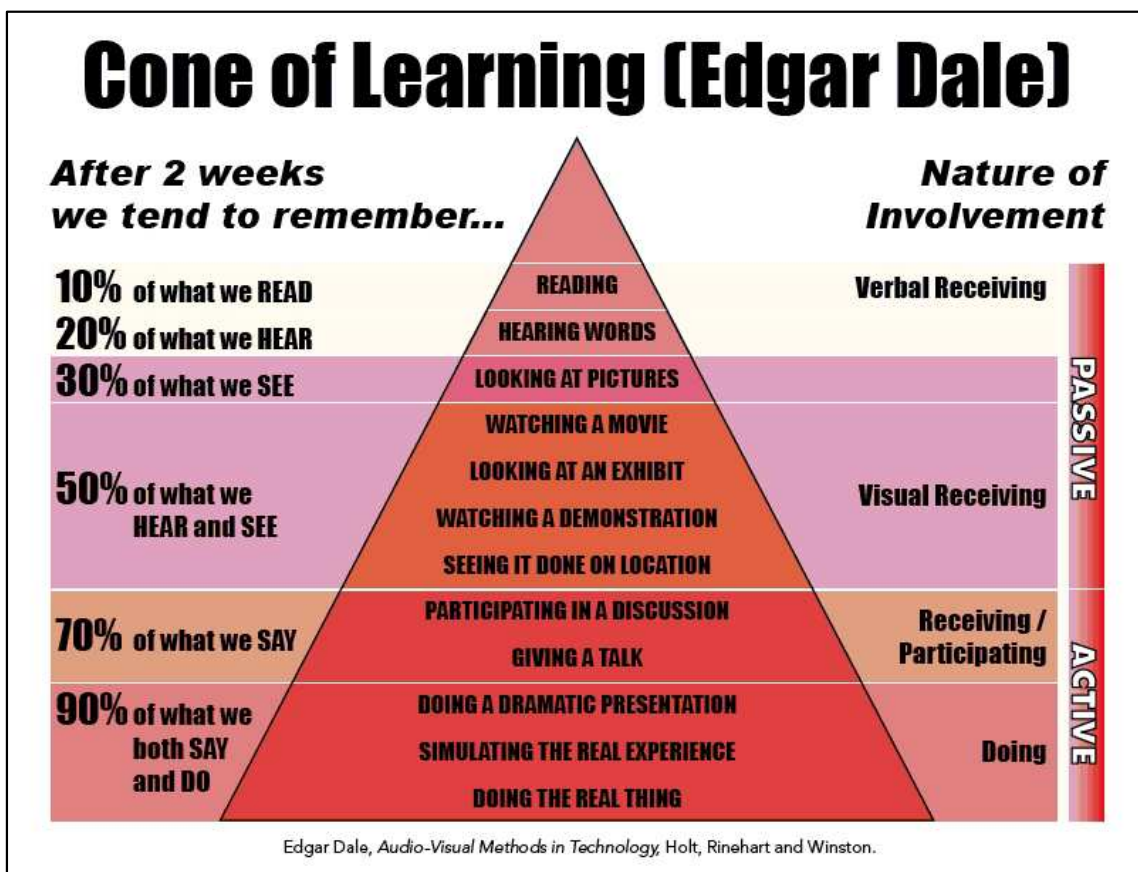
korszaka köszöntött be. A felhasználó szemét úgyszólván elkényeztették a dizájnos, igényes képi megoldások. Ez lassan az élet egyre több területén megváltoztatta az elvárásokat, az információszerezés szükségletének kielégítésével kapcsolatos „fogyasztói” igények, elvárások alapvetően módosultak. Az információ legyen rövid, tömör, lényegre törő, áttekinthető, rendezett, könnyen, rövid idő alatt emészthető.

Az információ megjelenési formáján kívül figyelemmel kell lennünk a befogadókra, a felhasználókra is. Egy-egy felnövekvő generáció más-más jellemzőkkel, tulajdonságokkal bír mint elődeik, és ebből következően a digitális kor hozta változásokra is eltérően reagálnak. Könyvtárunk célközönségének legnagyobb részét a hallgatók adják, akik zömmel a 18–25 év közötti korosztályba tartoznak (1992 és 1999 között születtek), az Y generáció tagjai. A szakirodalom igazi digitális bennszülötteként tartja őket számon. Életükben az internet és a közösségi média már megszakítás nélkül van jelen, a korábbi generációkhoz képest mások az

információszerzési és kapcsolattartási szokásaik: csökken a nyomtatott sajtó és a könyv szerepe; az információszerzésben a könnyebb, gyorsabb utak a vonzóak [1].

Mindezekon túl ott vannak még az információbefogadás eredményességét befolyásoló tényezők is. Nem újdonság, hogy különböző tanulási típusú emberek vannak [2], és a legtöbben (a populáció közel 2/3-a) alapvetően a vizuális típusba tartoznak. Az információ feldolgozása az ő esetükben döntően a látottakon keresztül történik – fontos a lényeg vizuális kiemelése, az információ megfelelő tagolása, kivonatolása, az összefüggések átláthatóvá tétele [3].

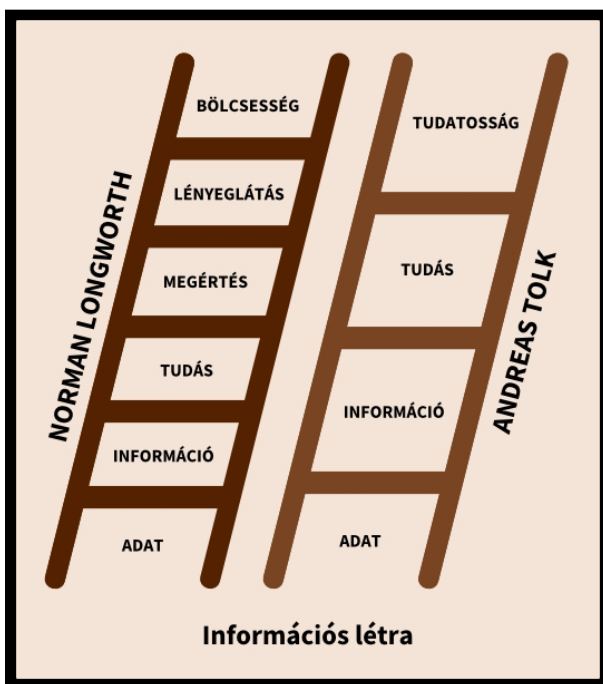
Ha a kommunikáció hatékonyságát a különböző megismerési formák felől nézzük, akkor *Edgar Dale* kutatási eredményeit érdemes megvizsgálunk. Dale e megismerési formák sikeressége alapján egy ún. „tapasztalati piramist” épített fel (1. ábra). [4]

1. ábra **Edgar Dale: Tapasztalati piramis**
 Forrás: <https://hu.pinterest.com/pin/538320961681876671/> [5]

Eszerint két hét után a kizárólag olvasás útján szerzett információnak csupán 10%-át vagyunk képesek visszaadni. Ez hát a legkevésbé sikeres tanulási mód. Ugyanez a hallott információ esetében már 20%, a vizuális ingerként kapott információnak pedig már 30%-át tudjuk felidézni. Az ábra azt is mutatja, hogy a csatornák kombinálásával, illetve a „tanuló” nagyobb bevonásával (dramatizálás, szimulációs gyakorlatok, személyes meg tapasztalás) ennél lényegesen jobb eredményt is el lehet érni, de ez már egy újabb projekt témája kellene, hogy legyen [6].

Egy másik kutató, *Norman Longworth* az információ beépülésének oldaláról vizsgálta a témát. Szerinte a tanulási folyamat során (különösen az élethosszig tartó tanulás folyamatára koncentrálva) egyfajta információs létrán haladunk felfelé: az adattól az információn át, a tudás, a megértés, majd a lényeglátás lépcsőin keresztül jutunk el a bölcsességig (2. ábra).

2. ábra **Az információs létra Longworth és Tolk elmélete alapján**
Forrás: saját grafika

Andreas Tolk elképzelése némileg módosít ezen: szerinte az adatból információ képződik, ami tudássá érik, egy ennél is magasabb szinten pedig már tudatosságról beszélünk. Longworth és Tolk

elméletének több változata is született, és természetesen bírálóik is akadtak [7]. Nem célunk ezen elméletek kritikája, de annyi következtetést, illetve tanulságot mindenképpen le kell vonnunk belőlük, hogy a felhasználók képzése, vagy akár csak a napi szintű információközlés során az is célunk kell legyen, hogy az új ismeret a befogadóban ne csupán felszínes információ maradjon, hanem biztosítani tudjuk a sikeres felidézést a későbbiek során, ami végső soron készségszintű könyvtárhasználathoz kell, hogy vezessen.

Már a munkánk kezdetén feltettük magunkban, hogy próbáljuk mindezen szempontokat és jellegzetességeket figyelembe venni, és tudatosan megfelelni a belőlük fakadó elvárásoknak. Az elméleteket és tapasztalatainkat ötvözve egyértelművé vált, hogy a grafikus, vagy grafikailag támogatott információ olyan forma, amely segíthet megoldani a problémáinkat.

Több úton is elindultunk nagyjából egy időben: az Y generációt kezdetben az iwiw, majd a Facebook oldalain keresztül próbáltuk elérni. A közösségi média palettája azóta átalakult, illetve tovább bővült, és mi folyamatosan alkalmazkodunk ehhez. A könyvtári (fizikai) tér legforgalmasabb csomópontjain plazmakijelzőkön hirdetjük az újdonságokat, a nyomtatott plakátok új generációja színesebb, strukturáltabb, figyelemfelkeltőbb; honlapunk teljes megújulása régóta foglalkoztatja a weboldal-felelősöket. Egy ilyen párhuzamos ösvény az infografika-projekt, amelynek eredményeit szeretném bemutatni.

Bár a grafikus ismeretek nem tartoznak a klasszikus könyvtáros-kompetenciák közé, a tanulmányaink során elsajátított képszerkesztési tudásra építve képesek voltunk új alapokra helyezni vizuális kommunikációnkat, ami infografikák formájában öltött testet.

A grafikának ez a pár éve még kevésbé elterjedt műfaja mára igazi nagy sikert futott be. Titka épp abban van, hogy az ember alapvető pszichés képességeire alapoz. Az illusztrációul szolgáló ábrák a mindennapi életből valók, jól ismertek, ezáltal az új információt hordozó szöveges, illetve adatrész-szel érintkezve asszociációs kapcsolat jön létre közöttük. Egyfajta emocionális töltetet kap a képszóveg páros, mely a friss információt a befogadó tudatában sokkal mélyebbre képes eljuttatni, aki ezáltal biztosabban eltárolja [8].

Tájékozódás az épületben – piktogramok

A mintegy 6500 m²-nyi könyvtári térben való eligazodás minden ősszel elsődlegesek százait állítja komoly kihívás elé. Ennek egyik oka az, hogy sokáig az egyes emeleteken elhelyezett áttekintő térkép [11] volt az egyetlen, ami az épületben való tájékozódást segítette; az olvasói terek ajtaján, és az ügyfélszolgálati pultok fölött lévő táblák pedig az egyes helyszínek azonosításában játszottak szerepet. A szakolasóterekben dolgozó munkatársak jelzései alapján olyan összetett információs rendszerre volt igény, amely

- tudósít a konkrét helyszínen igénybe vehető szolgáltatásokról, lehetőségekről,
- a könyvtári etikettel (zajszint, étel- és italbeviteli lehetőségek) kapcsolatos kérdésekben is eligazít, illetve hivatkozási alap a viselkedési rendszabályok betartásával küzdő kollégák számára,
- alkalmas mind a magyar, mind az egyre nagyobb számban megjelenő külföldi hallgatók tájékoztatására, azaz nyelvfüggetlen.

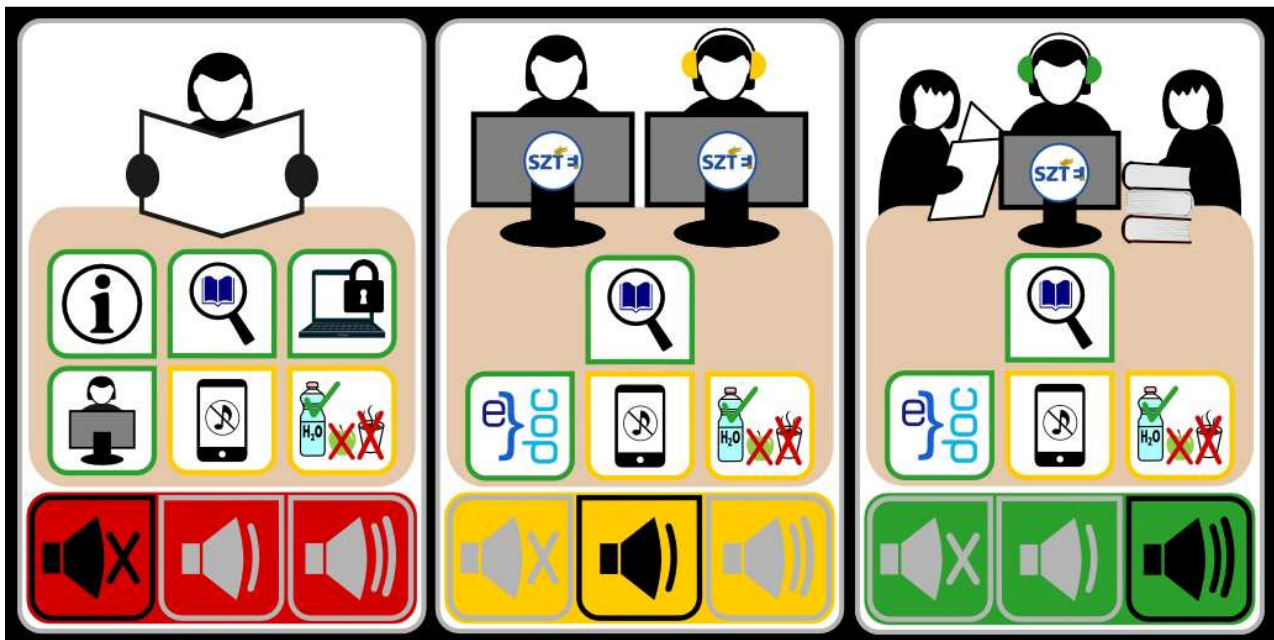
Ennek megoldására többfunkciós táblákat készítettünk, amelyekben csakis piktogramok segítségével tájékoztatunk. Minden tábla álló tájolású, A3-as, és A2-es méretben kerültek nyomtatásra. Alsó részükben a zajszint jelölései szerepelnek. A közép-

ső régióban a szolgáltatások blokkja kapott helyet, a felső ¼ pedig az adott térre legjellemzőbb funkció képi megfelelője (4. ábra).

Zajszint szempontjából csendes, halk és ún. „beszélgetős” zónára osztottuk a könyvtár nyilvános tereit. Mindegyikhez egy-egy színt társítottunk:

1. az olvasói terek és a különgyűjtemények a csendes zónába tartoznak, színük a piros;
2. a PC-kabineteket és a folyóirat-olvasót a halk zónába soroltuk, és sárgával jelöltük;
3. a beszélgetős zóna, mely a zöld színt kapta, az egyéni és csoportos tanulás tere.

Ez a színekód a hangszórók háttérének színében köszön vissza: a három hangszóró három különböző háttér előtt szerepel, és közülük minden plakáton csak az egyik aktív (fekete színnel kitöltve látható), ez jelzi, hogy az adott tér melyik zónába tartozik, és ott mi az elvárt. A másik két hangszóró inaktív, szürke színű (ahogyan a szoftverek kezelőfelületein is megszokhattuk), ami arra figyelmeztet, hogy az épület más részein léteznek még csendesebb, vagy épp hangosabb beszélgetésre lehetőséget adó terek. Látható, hogy a három hangszóró nemcsak színében, hanem „hangerejében” is eltér (lásd néma állapot, kis hangerő, nagyobb hangerő).

4. ábra Piktogramos táblák a nyilvános terekben [12]:
a) szakolasóterem, b) kabinet, c) egyéni és csoportos tanulás tere
Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár

A táblák felső, kicsit több mint ¼-e figurális elemeket tartalmaz: sematikus emberkéek láthatók egyedü, vagy csoportban, és viselkedésükkel azt fejezik ki, ami az adott térben legjellemzőbb tevékenységnek mondható (egyéni olvasás, számítógép-használat, csoportos tanulás).

A grafikák középső részében 3-4-6 kisebb ikon látható: szolgáltatásaink piktogramjai. Ezek közül csak néhányat szeretnék említeni:

A KRESZ jelzéseit már korábban is szívesen használtuk, ez alkalommal is innen vettük a tájékoztatás, információkérés lehetőségét jelző kör közepén álló kis „i” betűt.

A katalógus, raktári kikérő program megjelenítése azon a tapasztalaton alapul, hogy a közkedvelt magyar és külföldi site-ok oldalain rendkívül elterjedt a nagyító rajza, utalásként a honlapon való keresésre, a keresés elindítására. Ezt kombináltuk mi a nagyító közepére tett könyvvel, ami felhasználók számára ismerős elem, mivel honlapunk nyitóoldalán, az OPAC linkje mellett ugyanez szerepel. Amikor az elektronikus dokumentumokhoz való hozzáférés lehetőségét kívántuk megjeleníteni, szintén saját, korábban már bevezetett *e-doc* logónkat alkalmaztuk.

A notebook-megőrző ikonja eleinte egyszerű feladatnak tűnt, mert biztosan voltunk abban, hogy egy nyitott laptopnak és valamiféle zárszerkezetnek kell rajta lennie. A probléma a részletek körül adódott: a börtönrács mögé rejtett notebook túlzásnak bizonyult, és durván megtöltötte a keretet, a monitor közepére helyezett lakat pedig túl kevésnek tűnt: a szoftveresen zárolt eszköz képzetét keltette. A problémát egy középutas megoldással hidaljuk át: nagyobb lakat, rácsok nélkül.

Könyvtárunkban a két fő olvasói csoport, azaz az egyetem polgárai és azok, akik nem állnak jogviszonyban a Szegedi Tudományegyetemmel (SZTE) eltérő számítógép-használati lehetőségekkel rendelkeznek, és ez érinti a használható számítógépek körét is. A szakolvasótermi tábla negyedik ikonja ezt hivatott közölni. A tervezési fázisban több verzióval is kísérleteztünk, míg végül, a lehető legegyszerűbben oldottuk meg a kérdést. Az ábra egy monitor előtt ülő alakot mutat. Eleinte igyekeztünk grafikusán elkülöníteni a két olvasói csoportot. Az egyetemi polgárokat próbáltuk különféle egyetemi jelképekkel megjelölni. Esélyes volt egyetemünk címermadara, a griff, vagy a rektori hivatal emblematikussá vált épülete, az egyetemi arculat különféle dizájnelemei, míg végül az SZTE-

felirat győzött. A „városi olvasókkal” nehezebb dolgunk volt, mivel hiába próbáltuk a városi jelképekkel (mint pl. a Dóm), vagy épp az olvasótípusra jellemző sztereotip jegyekkel (pl. idős bácsi, néni, család) megfogni a lényegét, újra és újra kiderült, hogy vannak kivételek (pl.: könyvtártag lehet a szegedi középiskolás éppúgy, mint az ország másik végében lakó középkorú egyén). A „városi olvasók” csoportjának jele végül az lett, hogy nem lett jele, azaz itt épp az jelöl, hogy nem szerepel a monitor hátulján az SZTE-felirat (az SZTE-feliratot a PC-kabinetekben lévő monitorok kapták, mert azt kizárólag az SZTE-polgárok használhatják).

Az étel és ital könyvtári területre való bevitelére vonatkozó szabályokat összefoglaló ikon esetében kifejezetten nehéz dolgunk volt:

A szabályzat szerint kizárólag víz fogyasztható a könyvtár területén, és az is csak zárt palackban vihető be. A legegyszerűbbnek az tűnt, ha azt közöljük az olvasókkal, hogy mit szabad, ahelyett, hogy azt sorolnánk, mi minden tilos. Az egyértelműség és a félreértések elkerülése végett az ételfogyasztási tilalmat ettől függetlenül is kijeleztük (ez az áthúzott alma), ami egyszerűségével arra is utalni akar, hogy az ennél fajsúlyosabb élelmiszer (mint pl. csokoládé, szendvics, meleg étel) bevitele is tiltva van. A földszinti automatákban kapható poharas kávé jelenti az egyik legnagyobb ellenséget, ezért került az alma mellé, szintén pirossal áthúzva.

A telefon (beleértve mindennemű mobil kommunikációs eszközt) használatával kapcsolatban egyszerű elvárásaink vannak, és reméljük, hogy sikerült is egyszerűen, közérthetően kifejezni: az eszközök használata még az olvasói terekben sem tilos, hiszen nemcsak telefonálásra, hanem üzenetküldésre, netezésre is alkalmazzák ezeket. A lényeg az, hogy mindezt mások megzavarása nélkül tegyék, tehát hangtalanul az okostelefon is éppúgy használható a csendes olvasói térben, mint például egy laptop. Hangosan csengő, pittyegő telefon viszont egyik nyilvános térben sem kívánatos.

Az elejétől kezdve tudtuk, hogy az új rendszer bevezetésekor jelmagyarázatot is kell adnunk a piktogramokhoz. Kétféle összefoglaló táblát is készítettünk: az egyik az ikonok felől indul ki, és azon kívül, hogy feloldja a piktogramok jelentését, azt is megmutatja, hogy melyik jelzés mely terekben található meg. A másik összegző tábla az emeleteket és a különböző nyilvános tereket veszi sorra, és mutatja meg, hogy hol milyen szolgáltatások érhetők el, milyen szabályok érvényesek (5. ábra).

Jelmagyarázat - Symbols Key	
Könyvtári tájékoztatás Library information	Tájékoztató pult, Zenei Gyűjtemény, Keleti Gyűjtemény, Szakolvasói terek, Társadalomelméleti Gyűjtemény, Régi Könyvek Tára
Katalógus – Raktári kikérő program Catalog – Storage request	Általános folyóirat-olvasó, Zenei Gyűjtemény, Keleti Gyűjtemény, Régi Könyvek Tára, Szakolvasói terek
Önkiszolgáló kölcsönzés Self-service checkout	Zenei Gyűjtemény
Zenehallgatás, film megtekintése Listening to music, watching film	Zenei Gyűjtemény
Mikrofilm- és microfiche-olvasó Microfilm and microfiche reader	Általános folyóirat-olvasó
Szakdolgozatok megtekintése Theses	Általános folyóirat-olvasó
Notebook-megőrző Notebook locker	1. és 3. emeleti szakolvasói tér
Wifi help desk	1. emeleti PC kabinet
Elektronikus dokumentumokhoz való hozzáférés Access to e-documents	PC kabinetek, Egyéni és csoportos tanulás tere
Fénymásolás és nyomtatás Copying and printing	1. emeleti PC kabinet
Számítógéphasználati lehetőség (minden beiratkozott olvasónk számára) Computers for all library users	1. és 3. emeleti szakolvasói tér
Számítógép-használati lehetőség (csak SZTE polgárok részére) Computers for SZTE citizens	PC kabinetek, Egyéni és csoportos tanulás tere
A csoportos munka tere Group study area	Általános folyóirat-olvasó, Egyéni és csoportos tanulás tere
Az önálló munka tere Individual study area	Szakolvasói terek, Zenei Gyűjtemény, Keleti Gyűjtemény, Társadalomelméleti Gyűjtemény, Régi Könyvek Tára
Hangzó fájl lejátszása mások megzavarása nélkül megengedett No noise from headphones, laptops on silent	Általános Folyóirat-olvasó, Zenei Gyűjtemény, PC kabinetek, Egyéni és csoportos tanulás tere
Csak víz bevitele engedélyezett, zárt palackban Mineral water only, no eating	A Klebelsberg Könyvtár teljes területe
Mobil eszköz csak néma üzemmódban használható Silent phone use	A Klebelsberg Könyvtár teljes területe
Csendes zóna Silent zone	Zenei Gyűjtemény, Keleti Gyűjtemény, Társadalomelméleti Gyűjtemény, Régi Könyvek Tára, Szakolvasói terek
Halk zóna Quiet zone	Általános folyóirat-olvasó, PC kabinetek
Beszélgetős zóna Talk zone	Egyéni és csoportos tanulás tere

Hol? Mit? Hogyan? - Where? What? How?	
Földszint - Ground floor	
Általános folyóirat-olvasó Current Newspapers and General Periodicals	
Zenei Gyűjtemény Music Collection, Media Centre	
Keleti Gyűjtemény Oriental Collection	
1. emelet - 1st floor	
Általános és társadalomtudományi szakolvasói tér General and Social Sciences Reading Room	
Társadalomelméleti Gyűjtemény Social Theory, Contemporary History	
PC kabinet Computer Lab	
2. emelet - 2nd floor	
Történettudományi szakolvasói tér Historical Sciences Reading Room	
3. emelet - 3rd floor	
Nyelvi és irodalmi szakolvasói tér Languages and Literatures Reading Room	
Régi Könyvek Tára Old Books and Manuscripts	
PC kabinet Computer Lab	
Egyéni és csoportos tanulás tere Individual and Group Study Area	
4. emelet - 4th floor	
Természettudományi és élettudományi szakolvasói tér Mathematics and Sciences Reading Room Life and Medical Sciences Reading Room	

5. ábra A piktoqramos táblák összefoglalói [13]
 Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár

A korábbi gyakorlathoz képest szigorúbban betartott rendszabályok a beléptető kapunál több problémát is okoztak. A védelmi iroda munkatársainak szüksége volt egy olyan plakátra, amely a piktogramos táblák zanzásított változata, és csak a belépéssel kapcsolatos elvárásainkat sorolja fel. Itt már rövid magyar és angol nyelvű szöveg is szerepel, valamint a „mit tiltunk” oldal mellett olyan helyi alternatívákat, megoldásokat javasolunk, melyeket a házirendünk is megenged (6. ábra).

Statisztikai adatok ábrázolása

Az új épületbe való beköltözés 10. évfordulójára olyan grafikát készítettünk, amelynek témája a régi és az új könyvtár összehasonlítása (7. ábra). Ehhez a 2003-as és a 2013-as statisztikai adatokat vettük alapul és állítottuk szembe egymással. Az alapterület mérete, az ülőhelyek száma, a könyvtárlomány nagysága stb. nemcsak szám szerint jelenik meg a plakáton, de vizuálisan is érzékeltetjük a növekedést; arra is gondoltunk, hogy ne kelljen az olvasónak számolgatni, a növekedés mértékét rá is írtuk a plakátra. A felhasznált piktogramok mindegyikét magunk rajzoltuk – egyes esetekben kifejezetten törekedtünk a valósághű ábrázolásra (pl. a székek, számítógépek esetében). A tájékoztató kérdések nagyobb változatosságát a gondolatbuborékokban szereplő piktogramok sokféleségével próbáltuk kifejezni.

A plakátokat A1-es méretben nyomtattuk és az egyik legforgalmasabb helyen, a főlépcsőházban helyeztük el minden lépcsőfordulóban. A könyvtári túsorán jó lehetőséget adnak, hogy megállva elötlük a könyvtár történetéről, költözéséről meséljünk, és érzékeltessük a fejlődést.

Egy másik lehetőség, amikor statisztikai adatokkal dolgozhatunk, olvasói elégedettségméréseink (OEM) eredményeinek publikálása kapcsán adódik. Az első ilyen grafikát 2013-ban készítettük, de két évente újabb és újabb kihívást jelent. Nagy mennyiségű adatot kell szerepeltetnünk, és alapvetően webre szánjuk, ezért rendre a hosszú, álló forma mellett döntünk. Célunk az, hogy az adatokat érdekesen, a megszokottnál színesebben, olykor akár kissé bohókásan tálaljuk. Az első OEM-grafika elég sok gyermekbetegségnek viseli nyomát, de a későbbiek során igyekeztünk ezektől megszabadulni (8. ábra).

A kérdőív kitöltőinek karok szerinti megoszlását egy *tree map* segítségével ábrázoltuk a lehető

legkompaktabb módon. Ennek ellenére már ez az első grafikai elem betölti a rajzlap majdnem ¼-ét, túlságosan robusztus. Mivel a későbbiek során nem alkalmaztunk színátmeneteket, itt kissé furcsán is hat, megbontja a dizájn egységét. A másik problémánk az adatok ábrázolásával adódott. Az egyszerű toplistákat könnyen ábrázolni tudtuk a legyezőformában elrendezett csökkenő sugarú körcikkkel, vagy a gyöngysorként felfűzött körökkel. A legnagyobb gondot az okozta, amikor úgy kellett kézzel összeszerkeszteni a kördiagramokat, hogy épp a megfelelő mértékben fedjék egymást. Kifejezett hiba volt a tanulni, dolgozni könyvtárba járó látogatók csoportját belekeverni a szabadidejüket könyvtárban töltő látogatók csoportjába. A grafika végén sorakozó szalagdiagramok nagyfokú monotonitást visznek a rajz második felébe, így a rajz dinamikája nem egyenletes, a végére unalmassá válik.

2014-ben újabb elégedettségmérés következett, amelyből egy kicsit más vizualizáció született. Alapötletünket, azaz, hogy grafikánk „színtere” a saját könyvtárunk lesz, egy az *Amerikai Könyvtári Szövetség* által kiadott infografika [17] adta. Az olvasótermi miliót a padló és a bútorok színével, az emblematikussá tett rózsaszín fotel valósághű rajzával értük el, de a címet hordozó zöld-fehér tábla is saját arculatunk része (9. ábra).

Az előző évben oly unalmas sávdiagramokat kissé feldobtuk: a könyvespolc egy folyóméterét vettük 100%-nak, és ezen belül a megjelenítendő érték nagysága szerint töltöttük meg könyvekkel a polcot. Mellette kis táblára ki is írtuk a százalékos értéket, alatta még az előző évi adat is szerepel az összevethetőség érdekében. A polcok élén olvasható felirat mutatja, mire vonatkozik az elégedettség. A karok szerinti és az olvasótípusok szerinti megoszlást külön vettük, amelynek köszönhetően tisztább képet kaptunk. A szolgáltatások népszerűségi sorrendjét egy szófelhőn belül oldottuk meg, ahol nemcsak a betűk nagysága segít a viszonyításban, de a pontos százalékos értékek is szerepelnek.

Az idei év újdonsága az egyelőre előkészületben lévő legutóbbi elégedettségmérésünkről készülő vizualizáció. A grafikai tervezés közös munka, ám az erőforrások koncentrációja érdekében a megvalósítás során éltünk a munkamegosztás lehetőségével. A grafikai kivitelezés és a megjelenítendő adatelemek kiválasztása és megfogalmazása más-más munkatárshoz került.

SZTE TIK SZTE József Attila
Tanulmányi és
Információs Központ

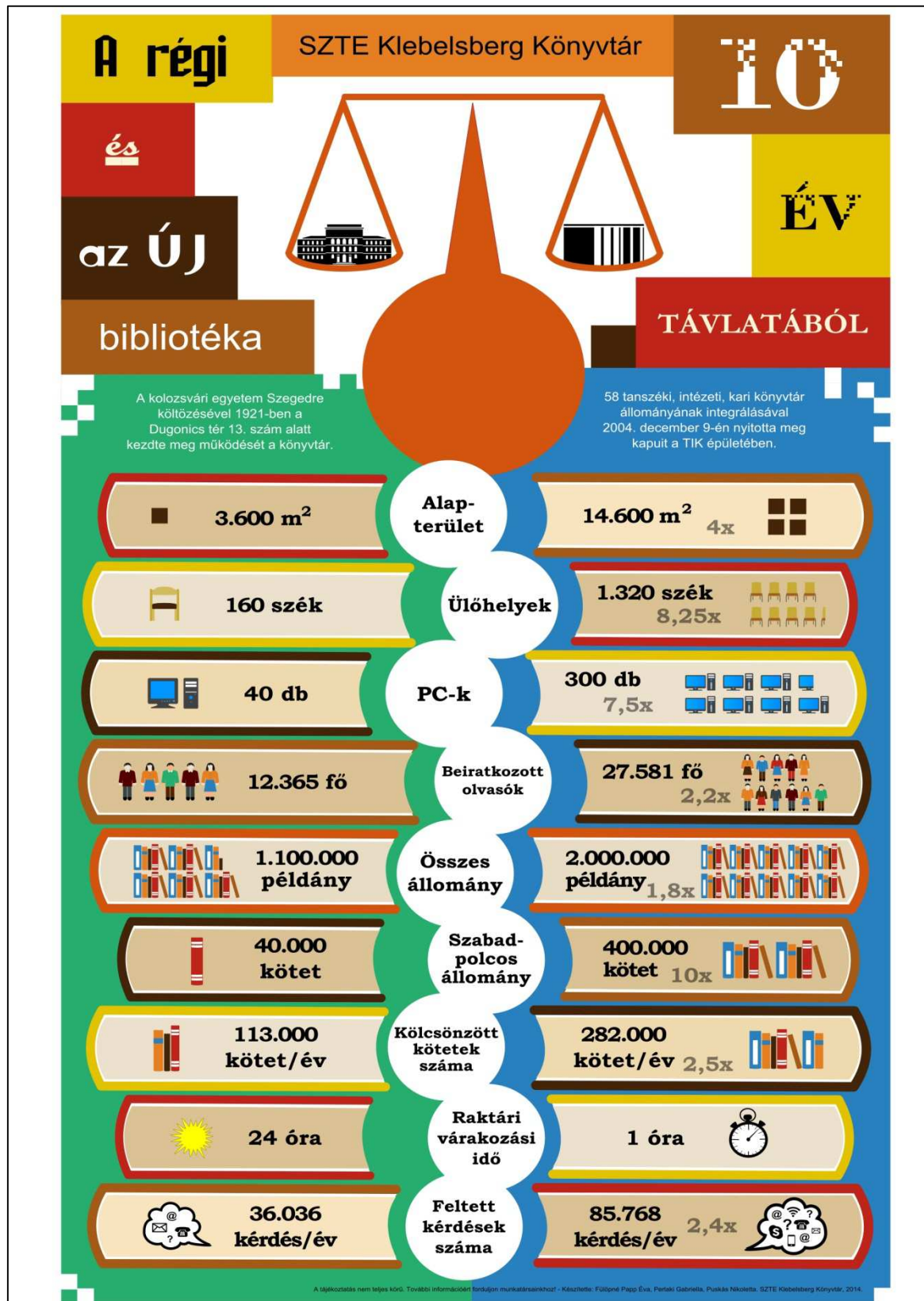

Kérjük kedves látogatóinkat, hogy - az SZTE Klebelsberg Könyvtár házirendje alapján - az alábbi szabályokat a könyvtár területén tartsák be.
We ask your compliance with keeping the following rules of the SZTE Klebelsberg Library beyond this point.

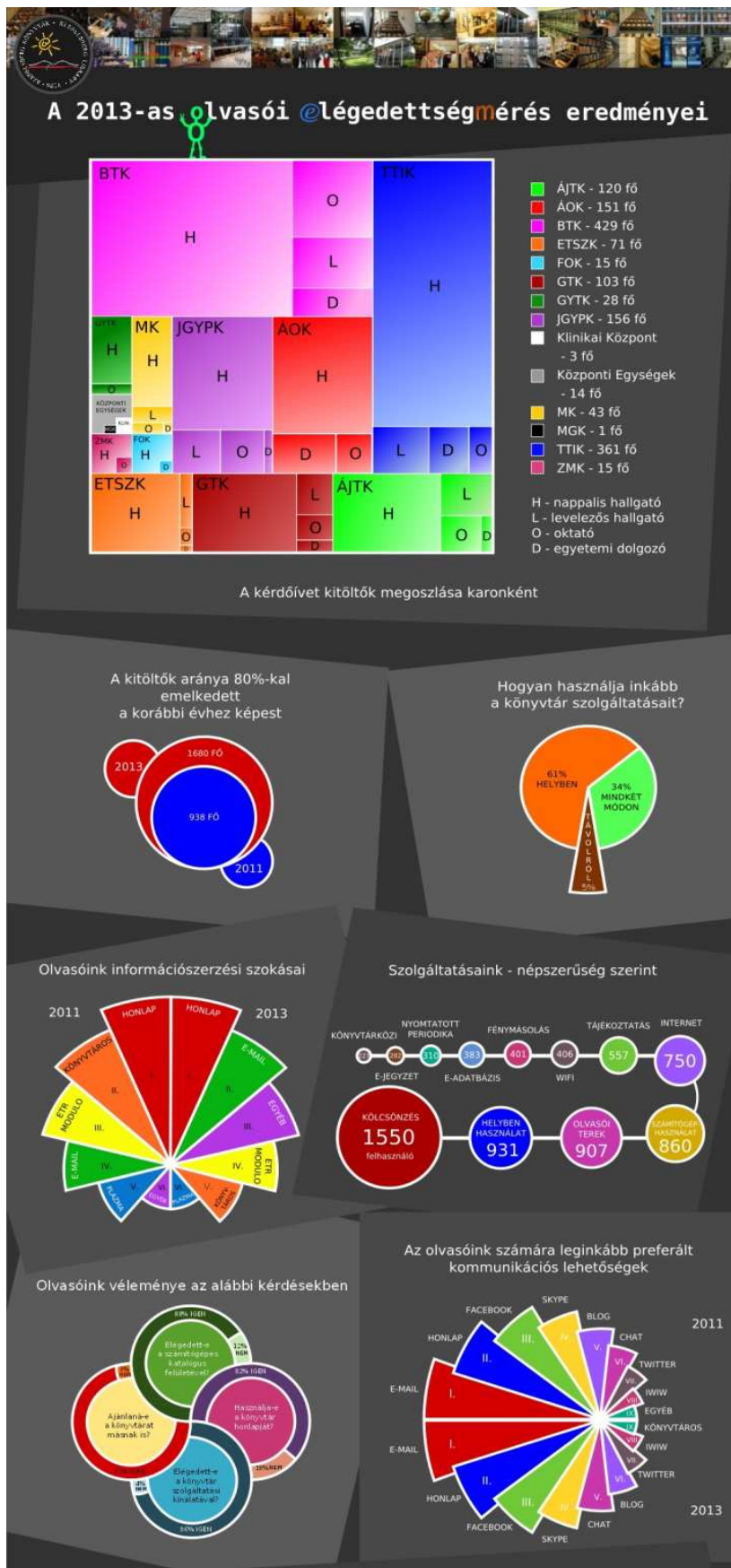
	Kérjük, kabátját, dzsekijét helyezze el a ruhatárban! No jacket or coat is permitted. You are kindly requested to use the cloakroom.	
	Étel bevitele nem engedélyezett! Javasoljuk, hogy foglaljon helyet a TIK Caféban. No food is allowed beyond this point. We suggest you take a seat at TIK Café.	
	Kizárólag palackos víz bevitele engedélyezett. Mineral water with cap only, please.	
	Kérjük, táskáját, hátizsákját helyezze el a ruhatárban! No bags, handbags or backpacks are allowed. You are kindly requested to use the cloakroom.	
	Csak átlátszó táska vihető be. Only transparent laptop cases and plastic bags are allowed.	

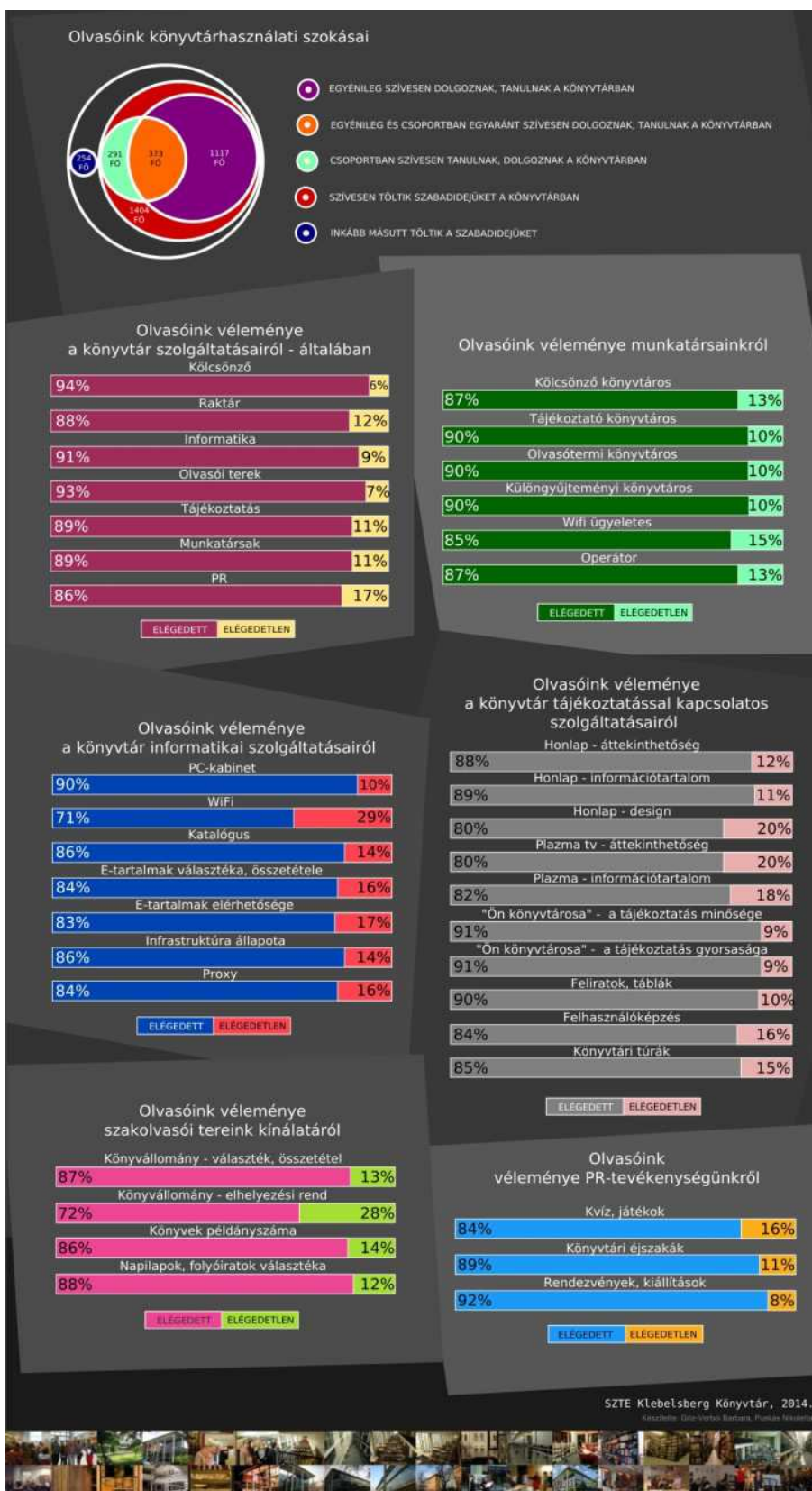
Kiadva: 2016. október 21.

6. ábra **Beléptetési szabályok az SZTE Klebelsberg Könyvtárban** [14]
Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár

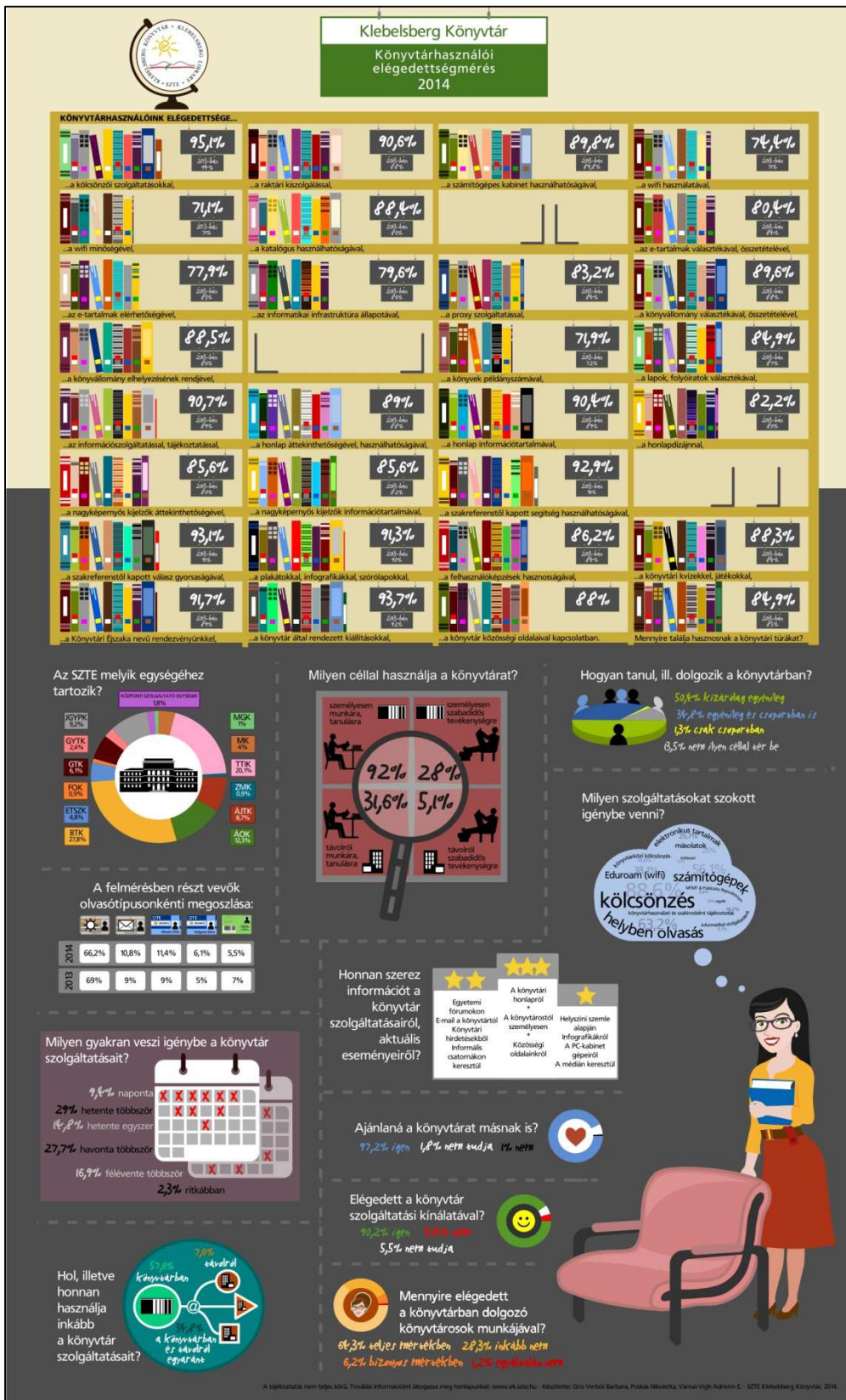

7. ábra Az SZTE Klebelsberg Könyvtár 10 év távlatából [15]
 Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár

8. ábra Olvasói elégedettségmérés 2013 [16]
Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár

9. ábra Olvasói elégedettségmérés 2014.
Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár

A látványelemek megtervezésekor három gondolatból indultunk ki:

- képregényszerű alapot szeretünk volna, mert közvetlen stílust tesz lehetővé,
- a helyszín ismét saját könyvtárunk belső tere, mert így tudjuk személyessé tenni az ábrázolást,
- 100%-ban saját készítésű elemeket alkalmazunk, amelyek ennek köszönhetően megfelelően tudnak illeszkedni egymáshoz (10. ábra).

A klasszikus képregényekre emlékeztető megjelenést át kellett gondolnunk, mert túl sok figura szereplését követelte, viszont az adatelemek megjelenítésére kevés lehetőséget adott. A helyszín ismét a könyvtár lett, de ez alkalommal másként: az olvasói tér egy nézőpontú képe helyett a jellegzetes nézőpontokból szemlélt terek részletei egymás mellett és alatt, más-más szemszögből, gyakran elforgatva szerepelnek úgy, ahogyan a valóságban sohasem látjuk. A jellegzetes Klebelsberg-könyvtári hangulatot a nyilvános terekben lévő bútordarabok színvilágának és formai jellegzetességeinek valóságghű megjelenítésével kívánjuk elérni.

Abban továbbra is egyetértettünk, hogy a grafikának szüksége van főhősre. No persze nem Trackmanre, a Vágányemberre [19] gondoltunk, és Hunor [20], a magyar szuperhős számára sem tudnánk megfelelő terepet adni. Csak egy kedves, szerethető figura kell akár azzal a céllal is, hogy általa tudatosan szembe menjünk a rendre fejünkre olvasott könyvtáros sztereotípiákkal. Az előző grafika könyvtáros hölgye (vagy olvasója?) így bár megjelenik újra, de most csupán mint mellékszereplő. A fő figura az egyelőre „Könyvtáros Kálmán” munkanéven szereplő ifjú, aki több ponton is feltűnik a kétdimenziós térben (11. ábra).

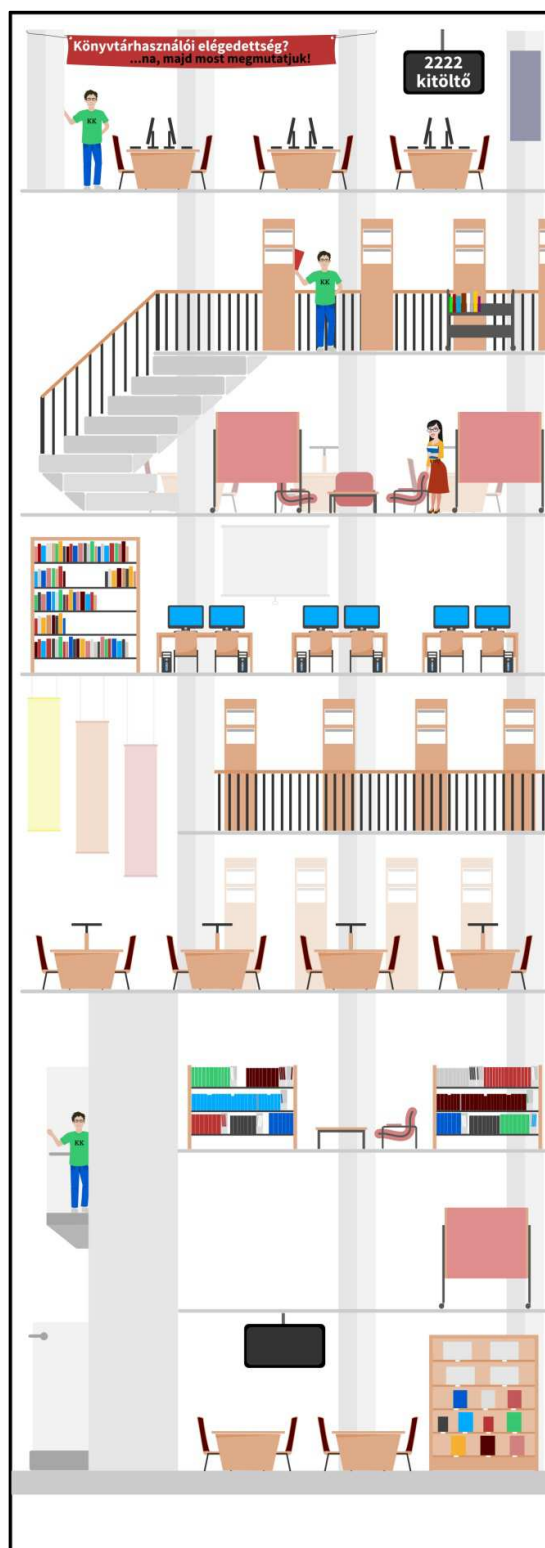
Összegző gondolatok

Mindaz, amit tanulságként meg tudunk állapítani, néhány pontban összefoglalható:

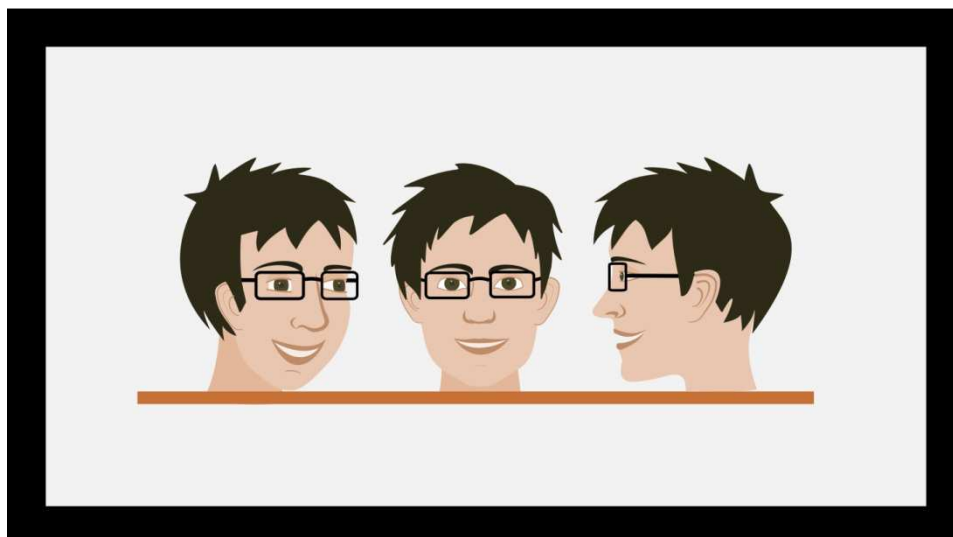
Az infografika-készítés számunkra igazi csapatmunka: minimum 2–3 fő dolgozik 1–1 projekten, de 5-nél több kollégát már nem szívesen vonunk be, mert tapasztalataink szerint ez a hatékonyság rovására megy, minél szélesebb körben kell megvitatni a kérdéses részleteket.

Törekszünk arra, hogy a dizájn egységes legyen: ha például izometrikus ábrákat használunk, akkor ugyanott kerüljük a kétdimenziós elemeket. Az általában pasztellszínekkel operáló flat dizájn ros-

szul néz ki az élénk, színátmenetet használó elemekkel, és még sorolhatnánk a példákat.

10. ábra Olvasói elégedettségmérés 2016 [18]
Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár (szerkesztés alatt)

11. ábra Születőben „a grafika arca” [21]
Forrás: SZTE Klebelsberg Könyvtár (szerkesztés alatt)

Fontosnak tartjuk, hogy publikálás előtt kis körben teszteljük az elkészült munkát, ekkor még a kisebb hibák, logikai bukfencek, félreérthető megfogalmazások, szerencsétlenül megválasztott képi elemek módosíthatók, lecserélhetők. Volt rá példa, hogy egy kollégiumi közösséget kérdeztünk meg, de az is előfordult, hogy oktató kollégánk az egyik kurzusára vitte be a piktogramos táblák tesztelni kívánt verzióját.

Ritkán ugyan, de felhasználói visszajelzések is érkeznek a projekttel kapcsolatban. Az elégedettségmérések jó alkalmat adnak erre, de ezektől függetlenül, közvetlenül, e-mail útján is megkeresnek bennünket. Két alkalommal az is megtörtént, hogy az egyetem más egységei léptek kapcsolatba velünk, és kértek módszertani segítséget saját vizualizációs projektjük megvalósításához.

Amit csak lehet, igyekszünk pozitívan kommunikálni. Próbáljuk kidomborítani, hogy mi mindent szabad, ahelyett, hogy mi tilos. Ha rossz hírt közlünk, azt is mellé tesszük, hogy mit adunk cserébe. Törekszünk a tényyszerűségekre, miközben a lehető legközérthetőbb megfogalmazásokat használjuk. Szeretnénk, ha az infografikáinkhoz pozitív érzelmek kapcsolódnának, és tevékenységünk legfőbb mozgóatója a segítő szándék átértezhető lenne a befogadók számára.

Irodalom és jegyzetek

- [1] Kids of the past vs. internet generation. http://thumbnails-visually.netdna-ssl.com/kids-of-the-past-vs-kids-of-the-internet-generation_51f6d43068a26.png [Utolsó elérés: 2017. szeptember 22.]
- [2] TÁNCZOS J.: Baj van a tanulással. Módszerek a tanulási zavarok korrigálásához. Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó, 2006. p. 53-57. ISBN 963 9612 45 6
- [3] The Science of Higher Education. <http://www.visualistan.com/2014/04/the-science-of-higher-education.html> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 22.]
- [4] DUNCAN, K.: Diagramok könyve. 50 módszer bármilyen probléma vizuális megoldásához. Budapest, HVG Kiadó, 2016. 22. p. ISBN 978 963 304 330 1
- [5] [Utolsó elérés: 2017. szeptember 22.]
- [6] FORGÓ S.: Tanulás és az új médiumok. Eger, Eszterházy Károly Főiskola, 2014. 3.2.2. fejezet. http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2011-0021_07_tanulas_es_az_uj_20209186_mediumok/322_a_megismersi_formk_s_szemlltets.html [Utolsó elérés: 2017. szeptember 22.]
- [7] Z. KARVALICS L.: Kiindulópontok a DIK-modell dekonstruálásához, avagy a tudásmenedzsment egyik „szent tehenének” végnapjai. = Buzás Nor-

- bert, Prónay Szabolcs (szerk.): Tudásteremtés és -alkalmazás a modern társadalomban: tanulmánykötet. Szeged, SZTE Interdiszciplináris Tudásmedzsment Kutatóközpont, 2015. p. 247-253.
- [8] Z. KARVALICS L. – CSATLÓS M. – GELLÉRFI G. – MINKÓ M.: Infografika és oktatáskutatás. <http://www.oktatas-informatika.hu/2011/12/z-karvalics-laszlo-%E2%80%93-csatlos-marton-%E2%80%93-gellerfi-gergo-%E2%80%93-minko-mihaly-infografika-es-oktataskutatas/> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 22.]
- [9] KISANTAL T.: Inkscape. <http://mek.oszk.hu/14300/14366/?from=rss> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 25.]
- [10] Készítette: Megyesi Dóra.
- [11] Az új generációs (3D-s) térképek megvalósítása folyamatban van, melyről Molnár Sándor előadása tudósít: MOLNÁR S.: 3D-s kísérletek a Szegedi Klebelsberg Könyvtárban. Networkshop 2017. <https://nif.videotorium.hu/hu/recordings/17024> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 25.]
- [12] – [14] Készítették: az SZTE Klebelsberg Könyvtár Szakirodalmi Információs Osztályának munkatársai.
- [15] Készítették: Fülöpné Papp Éva, Perlaki Gabriella, Puskás Nikoletta.
- [16] Készítette: Gríz-Verbói Barbara és Puskás Nikoletta.
- [17] <http://oedb.org/images/10%20States%20Sticking%20Up%20for%20Public%20Libraries.jpg> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 26.]
- [18] Készítette: Gríz-Verbói Barbara és Puskás Nikoletta.
- [19] Sajó Dávid: Három napig élt a MÁV saját szuperhőse. http://index.hu/belfold/2017/08/21/harom_napig_elt_a_mav_sajat_szuperhose/ [Utolsó elérés: 2017. szeptember 26.]
- [20] Hunor. <https://www.kaff.hu/filmek/hunor> [Utolsó elérés: 2017. szeptember 26.]
- [21] Készítette: Gríz-Verbói Barbara és Puskás Nikoletta.

Beérkezett: 2017. IX. 29-én.

Puskás Nikoletta

a Szegedi Tudományegyetem
Klebelsberg Kuno Könyvtára
tájékoztató könyvtárosa,
minőségirányítási asszisztens.

E-mail: nikolett.puskas@ek.szte.hu

„404 Not Found – Ki őrzi meg az internetet?”

Webarchiválás workshop az Országos Széchényi Könyvtárban

Bevezetés

2017. október 13-án első alkalommal került sor kifejezetten a számítógépes világháló archiválásával foglalkozó rendezvényre az *Országos Széchényi Könyvtárban* (OSZK). Az intézmény és a *Kormányzati Informatikai Ügynökség* (KIFÜ) keretei között zajló *Országos Könyvtári Rendszer* (OKR) projekt egyik munkacsoportjaként idén tavasztól kezdhettünk el egy kísérleti projekt keretében foglalkozni a webarchiválással. (Bővebb információt a <http://mekosztaly.oszk.hu/mia> oldalon lehet találni erről.) Célunk az, hogy a projektidőszak végére egy olyan koncepcióval álljunk elő, mely lehetővé teszi, számos európai nemzeti könyvtár mintájára, az üzemszerű munkafolyamatként zajló webarchiválási tevékenység ellátását, illetve szervezését az OSZK részéről. Egy olyan rendszert kívánunk létrehozni, amely a kulturális örökség hosszú távú megőrzésének feladata mellett képes kiszolgálni az oktatás, a tudományos kutatás, az állami szervek, az üzleti szféra és az egyes internethasználók igényeit is. Az archívum megvalósulásával a most csak jelen időben létező magyar internetnek „múltja” is lenne, és olyan lehetőségek nyílnak meg a mai és a jövőbeli felhasználói számára, amelyek jelenleg nem, vagy csak nehezkesen valósíthatók meg (pl. megszűnt weboldalak megtalálása, webhelyek időbeli változásának elemzése és vizualizálása, stabil hivatkozhatóság, idődimenziót is tartalmazó szöveg- és adatbányászati alkalmazások futtatása, internettörténeti kutatások, hiteles másolatok szolgáltatása). A projekt első fél évét mintegy lezárva került sor rendezvényünkre. A program összeállításakor különös gondot fordítottunk a meglévő külföldi szakmai tapasztalatok, illetve az itthoni előzmények bemutatására. A workshop hangsúlyos céljaként szerepelt továbbá a teljes közgyűjteményi szféra (könyvtárak, levéltárak, múzeumok) megszólítása.

Lendvay Miklós az OSZK E-szolgáltatási igazgatója bevezető előadásában tágabb információtudományi, illetve informatikai perspektívában mutatta be a webarchiválás fontosságát, illetve elhelyezte azt az OSZK átformalódó szolgáltatási struktúrájában.

Kees Teszelszky, aki Magyarországon *R. Várkonyi Ágnes* tanítványaként doktorált történészként az *ELTE-n*, most a *Holland Nemzeti Könyvtár* munkatársaként foglalkozik webarchiválással. Bemutatta a holland, illetve a belga webarchiválás jelenlegi helyzetét, szakmai, technológiai háttérét. Szót ejtett e tevékenység és a történetiség kapcsolódási pontjairól, illetve a webarchiválás szerepéről a hamis hírforrások elleni küzdelemben.

Peternák Miklós, a *C3 Kulturális és Kommunikációs Központ Alapítvány* vezetője a webművészetnek mint önálló képzőművészeti ágának az elmúlt 20 évben bekövetkezett fejlődéséről adott nagyívű áttekintést. Mindeközben bemutatta azokat a fő kihívásokat, melyek a webes művészeti alkotások megőrzése, szolgáltatása során vetődnek fel. Rácsodálkozhattunk arra, hogy mekkora küzdelmet kell folytatni a virtuális térben is a szolgáltatások, alkotások megőrzéséért a művészeti, tartalom-szolgáltatói szándékok szerint, vagy épp a rombolási vágy ellenében.

Kampis György egy néhány éves webaratási projekt tapasztalatairól beszélt, melyet egyetemi oktatók és informatikusok közösen végeztek a *Petabyte Kft.* informatikai bázisán, egyetemi TÁMOP projektek felhasználásával az akadémiai szféra webes tartalmainak feltérképezésére, archiválására, valamint híroldalak rendszeres mentésére. Mára már csupán ez utóbbi tevékenység zajlik, az is eléggé takaréklángon. Az elért eredmények, tanulságok viszont remélhetőleg hasznosíthatók lesznek az OSZK kísérleti projektjének keretei között is.

Végezetül pedig mi is lehetőséget kaptunk a bemutatkozásra, az eddig végzett munka áttekintésére Drótos László részéről.

A konferencia prezentációi elérhetők a http://mekosztaly.oszk.hu/mia/404_workshop.html oldalon. Itt a rendezvényről készült fényképanyag, illetve a Videotoriumra felkerülő felvétel linkje is szerepel már. E rövid tanulmány célja egy rövid szubjektív áttekintés felvázolása lehet csupán az adott témák kapcsán. Mindenkinek lehetősége lesz rá, hogy a prezentációk és a videofelvétel segítségével a saját értelmezéseivel egészítse ki az itt felvázolt összképet.

A webarchiválás tágabb összefüggésrendszere

Lendvay Miklós előadásában voltaképpen az internet fejlődésének legújabb fejleményeihez kötötte hozzá a webarchiválás témakörét. Leszögezte, hogy mára a web az egyik legnagyobb publikációs adatforrássá vált, szövegben, hangban, képben hatva minden érzékszervünkre. A hatalmas méretű információrobbanás és az ahhoz kötődő folyamatos technológiai átalakulás közepette illúzió azt gondolni, hogy minden világhálós információforrás tételesen menthető és leírható, ahogyan a hagyományos könyvtárosi szemlélet sugallná. A könyvtáros felelőssége a válogatásban van, illetve az általános pillanatképek készítésében, amiben számot tudunk adni arról, hogy például a web magyar szellete jellemzően hogyan nézett ki egy adott időpillanatban. A helyzetet még bonyolultabbá teszi a szemantikus web fejlődése, ami azzal a Horváth Ádám és Dudás Anikó által többször emlegetett jelszóval ragadható meg, hogy nem a weben kell lenni, hanem webből kell lenni. A szemantikus web egyik fő célja, hogy a webet úgy lehessen kezelni, mint egy adatbázist. Strukturált metaadatok, kontrollált szótárak, s kapcsolt adatok kellenek (lehetőleg nyílt formában) a szemantikus web megalapozásához. A források egyedi megnevezését pedig szabványos azonosítórendszerrel (pl. URI) lehet biztosítani. Az újfajta szemantikus tartalomszervezési, tartalomfeltárási paradigma egészen másfajta dimenzióba helyezheti a webarchiválást is, elég ha csak arra gondolunk, hogy az egyes honlapok egyedi tartalomfeltárása az azt körülvevő tartalmi környezet figyelembe vételével, a fő kapcsolódási pontok feltáráásával valósulhat majd meg. Ennek a fejlődési útnak szinte az első lépéseit sem tettük még meg. A legújabb *IFLA Reference Model* már magas elméleti szinten összegzi mindazokat a követelményeket, amelyek bibliográfiai adatok logikai struktúráját igyekeznek leírni függetlenül

attól, hogy az adatforrás milyen különféle rendszerekben vagy alkalmazásokban van tárolva. Ezen az általános szinten nem tesz különbséget a hagyományos értelemben vett bibliográfiai, illetve állományrekordok, valamint a besorolási rekordok között, az összes rekordot a bibliográfiai információ fogalma alatt értelmezi. Formálódnak azok a szabványok és eljárásmodok, melyek a MARC alapú katalogizálás helyébe léphetnek. A rekordokat leváltják az entitások, mint adatelemek, illetve a közöttük lévő kapcsolat feltérképezése.

A nemzeti könyvtár szempontjából a webarchiválás szervesen illeszkedik a digitálisan született, illetve digitalizált anyagok gyűjtéséhez, szolgáltatásához, s az ezek hosszú távú megőrzését célzó erőfeszítésekhez. A digitális anyagok feltárását és visszakeresését a formálódó nemzeti névtér is sokban tudja segíteni majd. A könyvtárak jövője tehát számos nyitott kérdéssel áll előttünk, s jórészt rajtunk, szakembereken áll, hogy milyen irányban indulunk el. A gyors módon alakuló környezet pedig azt sugallja, hogy időről-időre úgymint át kell tekinteni céljainkat és eszköztárszereinket, az a legfontosabb tehát, hogy valamilyen irányban előrelépünk, amely megteremti majd egy esetleges újabb jövőbeni irányváltás alapjait.

A webarchiválás modelljei Hollandiában és Belgiumban

Kees Tszelszky előadásában először áttekintette a holland webarchiválási tevékenységeket, majd rámutatott arra, hogy milyen feladatai, nehézségei vannak e téren a *Holland Nemzeti Könyvtárnak*. Kitért a holland tapasztalatok kapcsán a belgák most formálódó webarchiválási projektjére, illetve rövid összefoglaló áttekintésben helyezte el a két országot az európai szakmai térképen. Előadása utolsó részében arra kereste a választ, hogy a holland gyakorlat milyen tanulságokkal szolgál a webarchivátor szakemberek mellett a világhálón foglalkozó tudósok számára is.

Kees felidézte, hogy a holland webteret már korai időszakában is a gyors fejlődés, illetve az innovativitás, a magas fokú decentralizáltság jellemezte. A közgyűjtemények szempontjából azonban a helyzet távolról sem ideális. A sajátos történeti fejlődés eredményeként nincs kötelesempéldánytörvény sem a papíralapú dokumentumokra, sem a digitális anyagokra. Ennek következtében nem lehetséges általános mentéseket csinálni a holland webtérrel. Csupán egyes témakörökre támaszkodó tematikus mentések vannak a Holland Nemzeti

Könyvtár részéről, azok is csak olyan honlapokról, melyek mentésére tulajdonosaik egyedi engedélyt adtak. Ehhez hasonló, abszurdnak nevezhető jogi helyzet csak Svájcban fordul elő Európán belül. Ennek eredménye azután az, hogy a Holland Nemzeti Könyvtár a hollandiai webtér teljes anyagának csupán 0,14%-át tudja begyűjteni, illetve feldolgozni. A webarchiválási tevékenység elindult ugyan a kilencvenes évek közepén, de azután leállt, szinte minden erőforrást a papíralapú dokumentumok kezelésére csoportosították át, egészen a legutóbbi időkig, amikor újra tudott indulni ez a tevékenység. További probléma, hogy webarchiválást számos egyéb intézmény is végez (pl. a *Rotterdami Városi Levéltár*, a *Holland Nemzeti Levéltár*, kutatóintézetek, a fríz kisebbség kultúráját ápoló szervezet), ezek munkája, a tevékenység szakmai, technológiai keretei nincsenek koordinálva. Az állami szféra webes anyagait a *Nemzeti Levéltár* a Nemzeti Könyvtártól teljesen függetlenül archiválja. A Nemzeti Könyvtárban a webarchiválás kezdete, 2007 óta 13 000 webhelyet, 30 TB terjedelemben arattak le szelektív módon, évente mintegy 1000 honlappal nő a mennyiség. Külön kutatási projekt foglalkozik a tartalmak kiválasztásának, learatásának és tárolásának szakmai kérdéseivel. Az *Új-Zélandi Nemzeti Könyvtárral* együtt a hollandok fejlesztik tovább az archiválás adminisztrációs funkcióit biztosító Web Curator Tool szoftvert. Amellett, hogy másfél ember foglalkozik főállásban a webarchiválással, ez azért nem kis teljesítmény. Korábban egy olyan kutatási programot is indítottak, mely azt vizsgálta, hogy miként lehet esetleg a nyomára akadni már elveszett internetes tartalmaknak. Kees talált olyan nyilvántartásokat, melyeket a Nemzeti Könyvtár készített, s a holland web hajnalán még a nemzeti katalógusban írták le a születő honlapok adatait. Persze az első pár év után már nem bírtak az áradattal, s feladták ezt a tevékenységet. Az Euronet holland internetszolgáltató statisztikai kimutatásait is felhasználták arra, hogy nyomon kövessék a holland webtér szerkezetének alakulását, a felhasználásra, tartalomra vonatkozó tételes és statisztikai adatokat, a honlapokat bejegyzők nevét és címét. Hollandiában az ilyen fajta webes régészet előtt azért számos akadály tornyosul. Sokszor, ha létezik is még az oldal, nehéz megtalálni a bejegyzett tulajdonost, aki engedélyezhetné a tartalom learatását. Egyes esetekben pedig a „digitális demencia” jelensége lép fel, amikor a tartalom tulajdonosa nem akar azonosulni azzal, amit a múltban közzétett, illetve kiadott a honlapján. Sokszor sem a szerző, sem a tartalomtulajdonos nem érdekelt abban, hogy mentsék a tartalmait, nincs jogi eszköz arra, hogy

a beleegyezésük nélkül ezt megtegyék. A webarchiválás további fontos területe a hamis hírek forrásainak vizsgálata, illetve archiválása. Többféle vizsgálatot lehet ennek segítségével végezni a hamis hírszolgáltatás, a propaganda természetére vonatkozóan. Sok európai országban előfordul, hogy a választási kampányok során megjelentetett anyagok egy része hirtelen eltűnik utána, sőt a valaha volt létezését is tagadni próbálják az érintettek. Történelmi szemmel a múlt aktuális hírszolgáltatási trendjeinek elemzése, a rejtett összefüggések kimutatása is elsőrangú fontosságú a híroldalak mentése kapcsán.

Belgiumban idén nyáron indult az a kísérleti projekt, amelynek ott is az üzemszerű webarchiválás megteremtése a célja. A holland hibákból tanulva koordinált nemzeti modellben gondolkodnak, elektronikus kötelempéldány-rendelettel, mely a webarchiválást is magában foglalja, bevonva a tevékenységbe a nemzeti könyvtár mellé a múzeumokat, illetve a levéltárakat is. A belga helyzet sajátossága, hogy a .be domén mellett számos városi, illetve regionális domén is létezik (pl. .brussels, .vlaanderen), ezekre is figyelemmel kell lenni a webarchiválás során. Ráadásul a holland .nl domén nevek 2,5%-a is belga tulajdonos nevére van bejegyezve, átfedést eredményezve így a két ország webes tartománya közt. Általában is az jellemző, hogy a flandriai vidékeken majdnem olyan sűrű a bejegyzett internetes honlapok aránya, mint a szomszédos Hollandiában, ellentétben Vallóniával, vagy a németlakta vidékekkel, ahol sokkal alacsonyabb ez az arány.

Az előadás fő tanulsága tehát, hogy a webarchiválás szakmai és jogi keretei nagyban függenek a jogi környezettől, a helyi közgyűjteményi tradícióktól. Ötévente felül kell vizsgálni a gyűjteményszervezési gyakorlat alapelveit, s azokat amennyire lehet, visszamenőleg is érvényesíteni (ez a webes régészet területe). A helyi webarchiválási gyakorlatot, eredményeket és tapasztalatokat mindenképpen helyes nemzeti keretek között koordináltan összegezni az érintettek bevonásával.

A médiaművészet és a webarchiválás múzeumi kontextusa. A webarchiválás tartalmi hitelességének dilemmái

Peternák Miklós, a C3 központ igazgatója a magyar webművészeti, webmúzeumi tartalmak 20 éves történetére tekintett vissza, erős nemzetközi kitekintéssel. Példákat villantott fel arról, hogy az eltűnt tartalom jelzéseként szolgáló 404-es hiba-

üzeneteket is lehet művészeti installációként felhasználni, a mondanivalót érdekesen tálalva, bár napjainkban már ez is egyre inkább uniformizálódik. Beszélt arról is, hogy a tartalmak sokféle módon eltűnhetnek a webről. Feladhatja, kivonulhat a tartalomtulajdonos, megszűnhet a tartalomszolgáltató. Az is gond, hogy a hosszú ideje üzemelő oldalak életútjuk során általában számos formai s ezzel összefüggő tartalmi, szerkezeti megújulás esnek át. A külső linkek, amelyek rájuk mutatnak, ezt nem mindig tudják lekövetni. Arról nem is beszélve, hogy az aktuálisnál korábbi állapotot szervezett webarchiválás hiányában senki sem menti el, az elvész a benne foglalt információforrásokkal együtt. Nem lehet tanulmányozni az adott honlap, webhely fejlődését, alakulását. Így következhet el az örök jelen káprázatában élő korszak után a digitális középkor. Még az a szerencse, hogy az *Internet Archive* szolgáltatásának segítségével számos magyar közgyűjteményi és webművészeti oldal pályafutását figyelemmel lehet kísérni.

A fentebb felsoroltak mellett különleges problémát jelent a technológiai elavulás. Még ha a tartalom nem is változik, egy idő után a mögötte álló webtechnológiai környezet már olyan elavulttá válhat, hogy a megjelenítéshez szükséges eszközöket (böngészőket) is emulálni kell, hogy abban a környezetben lehessen megjeleníteni őket, ahogyan eredetileg megalkották. Művészetelméleti szempontból jelentős kérdéseket vet fel az, hogy elég-e ragaszkodni a művészi mondanivalóhoz, az installáció művészi hitelességéhez, az eredeti webes megjelenítés aprólékos reprodukciója helyett? Művésze és szolgáltatási helyzete válogatja, hogy mikor lehet a technikai, illetve dizájn háttérrel hozzáalakítani a jelenkori követelményekhez, s mikor marad a technikai környezet emulációja mint egyetlen eszköz az adott tartalom hiteles megjelenítéséhez. A csak digitálisan létező alkotások megőrzésénél tehát a megjelenítési környezet megőrzésének is központi szerepe van, mely a fizikai valójában létező műalkotások esetében szinte alig bír jelentőséggel. Ez komoly mértékben összetettebbé teszi a webarchiválás tevékenységét, különösen a hosszú távú megőrzés szempontjai szerint. S előbb-utóbb szinte minden típusú weboldalnál megjelenik a jövőben a megjelenítési környezet emulálásának szükségessége, mert olyan dinamikusan fejlődik a tartalomszolgáltatási eszközrendszer. Peternák előadásában olyan bravúros nemzetközi vállalkozásokra is kitért, amikor a tulajdonosa, *Reinhold Greith* által halálra ítélt újmédia művészeti weblap- és linkgyűjteményt sikerült külső másolatok segítségével újra életre kelteni más

domén alatt, döntően az Internet Archive mentésének segítségével. Nyilván ez nem lesz pontos replikája az eredeti honlap bármilyen időpillanatban létezett verziójának, mert az Internet Archive az adott honlap egyes elemeit is hajlamos más-más időpontban lementeni, majd összetenni a megjelenítéskor, de művészetileg mégiscsak egy megőrzött, hiteles másolatot sikerült közzétenni így.

E tanulmány szerzője ehhez még hozzáteszi, hogy különféle szempontok csapnak itt össze. Levéltári, illetve könyvtári szempontból fontos az, hogy időbelileg is hiteles legyen a mentés (egy adott mentést egy adott időpillanathoz köthessünk). Másrészt viszont ez a gyakorlatban sokszor megvalósíthatatlan, mert például gyorsan és dinamikusan változik a teljes tartalom, vagy annak egy szelete a mentési művelet közben. A múzeumi megközelítés szerint viszont az az elsődleges, hogy tartalmilag, illetve művészileg hiteles másolat készüljön el, az másodlagos, hogy a mentett honlap egyes elemeit pontosan mikor mentették el. Egyre inkább úgy tűnik, hogy el kell fogadnunk alapaxiómaként, hogy a lementett weblap nem lehet azonos minden tartalmi, megjelenítési részletében az egy adott időpillanatban létező élő honlappal.

Az első magyar internetarchívum-kísérlet az egyetemi szférában

Kampis György egy érdekes kísérleti projektet mutatott be, mely egyfajta közvetlen előzményeként is felfogható az OSZK jelen webarchiválási erőfeszítéseinek. A *PetaByte Nonprofit Kutatási Kft.* 2013-tól kezdődően a MIA nemzeti archívum kialakításának feltételeit egy pilotprojekt keretében kezdte el vizsgálni, ennek érdekében felvették a kapcsolatot a MIA eredeti kezdeményezőivel és az akkori NIIF-fel, számos fejlesztést és előkísérletet végeztek, egyeztetéseket folytattak. Műszaki oldalról megpróbálták finomhangolni, s amennyire lehetett, kissé továbbfejleszteni az aratásokat végző Heritrix szoftvert. A tesztalanyok az NIIF HBONE hálózat akkori kb. 500 tagjának honlapjai voltak. A begyűjtött adatokat longitudinális módon elemezték. Mintegy 17 terabájtnyi anyag begyűjtése után további tárhely hiányában a pilotprojektet lényegében le kellett állítani 2015–2016-ban. Csak a kapcsolódó részprojekt, a híroldalak tartalmának bizonyos mértékű mentése élt tovább 2016 után is. A begyűjtött anyag annak ellenére nőtt ilyen nagyra, hogy az ISO és ZIP formátumokban tömörített fájlokat, a hangalapú médiaállományokat, illetve a Microsoft Office xls, xlsx fájlformátumaiban levő

tartalmakat kizárták a mentésből. A videofájlokat viszont learatták. Az egyetemi, akadémiai oldalakról a Heritrix segítségével végzett mentéseket kiegészítették a wget szoftver segítségével készült híroldalmentések (a híroldalak száma 139-től 4965-ig bővült dinamikusan). A felsőoktatási intézmények oldalairól 53 GB tartalmat gyűjtöttek be, ebből 36 GB volt a szöveges tartalom. Az MTA kutatóintézetek oldalairól 33 GB adatot arattak le, ebből 5 GB volt a szöveges anyag.

A híroldalakról gyűjtött anyagot különféle tartalom-elemzésekre is felhasználták, például hogy mely szavakkal írták le leginkább a Brexittel kapcsolatos eseményeket a magyar hírportálok. Az eredményeket szófelhőben, illetve szógyakoriságot jelző grafikonokon prezentálták.

A projektnek rejtett haszna is lett, mert ráébredt ez a nem hivatalos archivátor közösség arra, hogy milyen hihetetlenül sokszínű kihívások rejlenek a webes tartalmak learatásával kapcsolatban, mekkora adattartalmat kell tárolni, milyen aprólékosan kell szoftvereket beállítani, milyen tartalmakat lehetséges learatni, s melyeket nem. Nem győzték már kézzel tisztítani a begyűjtött anyagokat a szükségtelen, illetve a tartalom szolgáltatását akadályozó részletektől. A tárhely betelése, a megszaladó erőforrásigények mellett ezek a nehézségek a pilot lezárását segítették elő. Az aratások ugyan leálltak, de az adatokat megőrzik. Jelenleg annak lehetőségét vizsgáljuk, hogy az elért eredményeket miképpen lehetne hasznosítani az OSZK most futó pilotprojektje számára.

Kampis György is rámutatott a projekt tanulságaként arra, hogy a megfelelő jogi háttér megléte mennyire elengedhetetlen a webarchiválási tevékenységhez. A műszaki problémák jelentős része a jövőben megoldódhatna olyan ajánlások közzétételével, melyek az archiválendő tartalmak technikai jellemzőit alakítanák archivumbaráttá. Az előadó hangsúlyozta az adattípusok előzetes kizárásának fontosságát is, mely egyfajta komoly szűrőként is felfogható még az aratás elkezdése előtt. Végezetül megállapította, hogy meglátása szerint a longitudinális letöltéseknek illetve elemzéseknek is van létjogosultsága. A vonatkozó publikációk adatait az előadás prezentációja tartalmazza.

Az OSZK webarchívum-kísérleti projekt első fél éve

A pilotprojekt alapcélkitűzéseit már a bevezetőben felsoroltuk. Első lépésként kialakítjuk a koncepciót,

az ütemtervet, a forrásigényt, a gyűjtőkör ideiglenes lehatárolását a pilotprojekt igényei szerint. Jelenleg a témafelelős, Drótos László mellett egy főállású webkönyvtáros, egy adminisztrátor és egy informatikus alkotja a stábot, s fel szeretnénk venni még egy rendszergazdát is egyes informatikai feladatok elvégzésének céljából. Alapvetően nyílt forráskódú szoftverekkel dolgozunk. Több szoftvert is tesztelünk folyamatosan az általános webaratósi feladatok mellett, kifejezetten a közösségi hálózatok tartalmainak mentésére (pl. Webrecorder). Számos tesztaratóst végeztünk, könyvtárak, levéltárak, múzeumok, egyetemek, az OSZK saját felületeinek, illetve e-periodikák honlapjainak mentésével. Emellett nagyobb léptékű terheléses tesztekre is sor került a szükséges hardver infrastruktúra-követelményeinek meghatározására. Az eredmények kiértékelése folyamatosan zajlik. Meghatározzuk a típushibákat, külön listába gyűjtjük a közel tökéletes mentéseket. Elkezdődött egyes intézményektől a hivatalos engedélykérés, hogy honlapjaik tartalmát folyamatosan learathassuk és szolgáltatathassuk. Tervezzük a jól sikerült mentésekből egy demófelület kialakítását, ahol a nagyközönség is meg tud majd győződni a webarchiválás hasznosságáról és a szolgáltatási lehetőségekről.

Az ismeretszerzés is nagyon fontos eleme lett munkánknak. A döntően angol nyelvű szakirodalom áttekintése, folyamatosan frissülő bibliográfia összeállítása, szabványok és szakkönyvek beszerzése a *Könyvtártudományi Szakkönyvtár* segítségével, illetve az *Aarhusi Egyetem* internetkutató csoportja által szervezett Phd-szemináriumon való részvétel jellemzik ezt a tevékenységformát.

Ismeretterjesztési törekvéseink körébe illeszkedik a projekt ideiglenes honlapjának létrehozása, levelezőlista az érdeklődő szakemberek részére, wiki publikálása a honlapon, belső előadás a *Könyvtári Intézet* munkatársai részére, különféle külső szakmai rendezvényeken előadások tartása (pl. MKE Vándorgyűlés, CogInfoCom konferencia). Tanulmányainkat és szakirodalmi szemléinket a hazai könyvtári szaksajtóban, illetve a digitális bölcsészet körébe tartozó publikációs fórumokon tesszük közzé.

Nagyon fontos eleme a projektnek a hazai és nemzetközi kapcsolatépítés. Itthon közgyűjteményekkel, egyetemi tanszékekkel vettünk fel már kapcsolatot. Hallgatóként részt vettünk az idei IFLA konferencia webarchiválással foglalkozó szekciójában, értékes kapcsolatokat alakítottunk ki

az osztrák, szlovén, szlovák, holland, belga, dán webarchívumok munkatársaival. Arra törekszünk, hogy a külföldi tapasztalatokat beépítsük a munkánkba, időt és energiát spórolva ezzel a projekt fejlesztése során. Sikeres csatlakozási kérelmeket nyújtottunk be a webarchiválással foglalkozó intézményeket tömörítő IIPC konzorciumban való részvételre, mely a tapasztalatcsere további lehetőségeit nyitja meg.

A jövőben a már említett demófelület kialakítása mellett újabb szoftvereket szeretnénk kipróbálni. Szeretnénk megtervezni a hardverkonfigurációt, s elindítani a beszerzést. A szelektív webarchiválások (tematikus, eseményalapú mentések) metaadatkezelésébe partnerintézményeket és a felhasználókat is bevonnánk. Doménszintű aratást is tervezünk a magyar webtér tartalmáról évente kétszer (a .hu domén alatt több mint 700 ezer bejegyzett név van jelenleg). A begyűjtött tartalom összetételéről statisztikákat is fogunk készíteni.

Következtetések

A webarchiválás alapvető szakmai kérdéseivel foglalkozó önálló szakmai rendezvényre Magyarországon korábban még nem került sor. Reményeink szerint ez a mostani workshop magában rejti a sikeres folytatás lehetőségét. A webarchiválással foglalkozó szakmai diskurzusnak minél szélesebb közgyűjteményi körre kellene kiterjednie. A kísérleti projekt előrehaladásával, majd remélhetőleg az üzemszerű webarchiválás elindulásával összhangban a nemzeti könyvtár fontos feladata, hogy az e területen zajló kommunikációnak workshopok, szakmai napok formájában teret adjon a jövőben is.

Németh Márton

(Webkönyvtáros, OSZK,
E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya)

Közkönyvtárak mint a társadalmi nyilvánosság terei

2017. október 4-én Ragnar Audunson, norvég professzor tartott előadást *Public Libraries as an infrastructure for the public sphere* címmel az ELTE Könyvtár- és Információtudományi Intézetében.

A norvég Kulmedia program Kutatási Tanácsa által 15 millió koronával finanszírozott ALMPUB projektben Norvégia mellett Svédország, Dánia, Németország, Svájc és Magyarország vesz részt. A projekt célja a közgyűjtemények szerepének vizsgálata a társadalmi nyilvánosság (public sphere) fenntarthatóságában. Magyarországot a Könyvtári Intézet képviseli a vizsgálatban.

Előadásában Audunson professzor az *ALM-Field, Digitalization, and the Public Sphere* (ALMPUB) elnevezésű projekt¹ keretében 2017 júniusában lefolytatott, hat országra kiterjedő vizsgálat első eredményeit ismertette.

A társadalmi nyilvánosság mint tér minden olyan fizikai terület, helyszín, ahol az emberek azért jönnek össze, hogy közös ügyekről beszélgessenek, olyanokról, amelyekre a közösség véleményével hatással lehet. Az ilyen helyek a kormány és az állampolgárok közötti kommunikáció fontos helyszínei, de ugyanakkor a kormány tevékenységével kapcsolatos kritikák megfogalmazásának arénái is. Nyitott és könnyen hozzáférhető találkozóhelyek –

mint például a könyvtárak. A biztonságos és nyitott könyvtárak, amelyek hozzáférést biztosítanak a tudáshoz, az információhoz, egy-egy téma valamennyi olvasatához, értelmezéséhez.

A hat ALMPUB-országban 2017 júniusában lefolytatott reprezentatív vizsgálatban összesen 6500 állampolgár vett részt; országonként 1002-től 1021-ig váltakozott a résztvevők száma. A kutatás arra kereste a választ, hogy mit gondol a közvélemény a nyilvános könyvtári szolgáltatások fenntartásával kapcsolatban, s mi a véleménye a könyvtárakkal mint közösségi terekkel kapcsolatban.

A magyar válaszadók megoszlása a következő volt: budapesti 21 fő, nagyvárosban élő 30 fő, közepes méretű városban élő 32 fő, faluban élő 17 fő. A válaszadók iskolázottságát tekintve (zárójelben a norvég válaszadókra vonatkozó adatok): általános iskolát végzett 4 fő (9 fő), középiskolát végzett 60 fő (39 fő), BA diplomával rendelkező 21 fő (35 fő), MA diplomával vagy magasabb fokozattal rendelkező 14 fő (15 fő).

¹ A projekt honlapja: <https://almpub.wordpress.com/>

Könyvtárhasználat, könyvtári látogatások száma az elmúlt évben a hat vizsgált országban

	Soha	1–3 alkalom	4–9 alkalom	10–20 alkalom	20-nál több alkalom
Dánia	29	32	18	11	11
Svédország	30	35	17	10	8
Norvégia	37	35	17	10	8
Németország	52	25	13	6	5
Svájc	53	26	10	8	4
Magyarország	32	39	14	10	5

Lássuk az egyes kérdésekre adott válaszokat!

Kérdés: miért szükséges a könyvtári szolgáltatások fenntartása?

Kulturális örökség megőrzése.....	7,82%
Egyenlő hozzáférés a tudáshoz és a kultúrához....	7,65%
Oktatástámogatás.....	7,54%
Tapasztalatszerzés és tartalmas szabadidő-eltöltés támogatása	7,39%
Hozzáférés biztosítása az új, minőségi irodalomhoz	7,33%
A digitális szakadék csökkentése.....	7,17%
Állampolgári információhoz való hozzáférés	7,14%
Mindennapi életben hasznos információkhoz való hozzáférés.....	7,00%
Integráció támogatása.....	6,95%
Kreativitás támogatása.....	6,8%
Közösségi találkozóhely.....	6,7%
A nyilvános vita színtere	6,5%

A kérdésre adható válaszok pontszáma és sorrendje a hat országban – Svájc kivételével – nagyon hasonló volt. Meglepő módon a *könyvtár mint találkozóhely*, illetve a *könyvtár mint a nyilvános vita színtere* válaszlehetőségek Norvégiában sem értek el magasabb pontszámot és helyezést, mint a többi országban, annak ellenére sem, hogy a norvég könyvtáros szakma és a norvég közvélemény is igen fontosnak tartja e két funkciót a könyvtárak tekintetében.

A könyvtárhasználók ugyanakkor e két dimenzió fontosságát magasabbra értékelték, mint a nem könyvtárhasználók: a *könyvtár mint találkozóhely* átlagosan 5,44 pontot kapott a 10 pontos skálán utóbbiaktól, mint a könyvtárakat rendszeresen látogatók 6,67 pontot adtak erre a válaszlehetőségre. A könyvtárhasználat gyakorisága ugyanakkor befolyásolta a válaszlehetőségre adott pontszámot: minél gyakrabban veszi igénybe valaki a könyvtári szolgáltatásokat, annál magasabb jelentőséget tulajdonít ennek a szempontnak:

Nem könyvtárhasználók.....	5,44 pont
Eseti könyvtárhasználók	6,90 pont
Könyvtárat évente 4–9 alkalommal használók..	7,64 pont
Könyvtárat évente 10–20 alkalommal használók.....	8,04 pont
Könyvtárat évente húsznál több alkalommal használók	8,72 pont

Kérdés: mit tegyen a könyvtár, hogy megfeleljen a társadalmi nyilvánossággal kapcsolatos feladatainak, az azokkal kapcsolatos elvárásoknak?

E kérdés kapcsán a válaszadók az állampolgársággal kapcsolatos ismeretek, információk biztosítását, elérhetővé tételét sorolták a lista elejére (jelentősen kevesebben gondolták úgy, hogy a könyvtáraknak a társadalmi viták színhelyeül kellene szolgálniuk).

Kérdés: milyen gyakran talál(t) információt a könyvtárban az állampolgári jogokkal és kötelezettségekkel kapcsolatban?

	Gyakran	Néha
Dánia	11	36
Svédország	13	38
Norvégia	8	33
Németország	15	43
Svájc	11	36
Magyarország	16	41

Kérdés: milyen gyakran segítette Önt a könyvtár állampolgári ismeretei naprakészen tartásában?

	Gyakran	Néha
Dánia	12	38
Svédország	14	40
Norvégia	9	39
Németország	19	41
Svájc	15	37
Magyarország	21	40

Kérdés: milyen gyakran kereste fel a könyvtárat egy-egy konkrét, meghatározott politikai vagy társadalmi témájú információ megtalálásáért

	Gyakran	Néha
Dánia	12	38
Svédország	10	39
Norvégia	10	39
Németország	17	39
Svájc	13	37
Magyarország	16	35

Kérdés: milyen gyakran talált olyan információt a könyvtárban, amely segítette egy-egy állampolgári döntés meghozatalában?

	Gyakran	Néha
Dánia	12	38
Svédország	10	39
Norvégia	10	39
Németország	17	39
Svájc	13	37
Magyarország	16	35

A felmérés adatainak értékelése folyamatban van, az eredményekről a szakmai nyilvánosság is értesülhet a közeljövőben.

Kovácsné Koreny Ágnes
(Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár,
általános főigazgató-helyettes)

Forgách Kinga – 2017.11.04.

A nemzet művészei

Csukás István: Tévhit, hogy a gyerekirodalom ne lenne egyenrangú a többi műfajjal –

Dévényi Sándornál a szín is építészeti elem –

Kiss Anna versei archaikus nyelven szólnak

A Pesti Vigadóban hárman vehették át tegnap a *Nemzet Művésze* elismerést. A kitüntetések *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes és *Fekete György*, a *Magyar Művészeti Akadémia* leköszönő elnöke adta át *Csukás Istvánnak*, *Kiss Annának* és *Dévényi Sándornak*. A címet a hatvanötödik életévüket betöltött alkotók viselhetik.

Semjén Zsolt és Fekete György a díjazottakkal. A címet hatvanöt évesnél idősebb, Kossuth-díjas alkotók kaphatják meg (Fotó: Varga Imre)

Negyedik alkalommal vehettek át Kossuth-díjas alkotók *Nemzet Művésze* elismeréseket a Pesti Vigadóban. A csúcspdíjat az Országgyűlés alapította a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) kezdeményezésére 2013-ban, hogy kifejezze Magyarország megbecsülését a művészeti élet kimagasló teljesítményt nyújtó, hatvanötödik életévüket betöltő képviselőinek. Az ünnepélyes díjátadón Fekete György, az MMA leköszönő elnöke hangsúlyozta: a díjat kiérdemelt alkotók az elmúlt évtizedekben

bizonyították a nemzet iránti hűségüket. Úgy fogalmazott, ezek a művészek „küldöttek”, s éppen ezért nem tekintik véletlennek az életüket, hanem úgy gondolnak képességeikre, tehetségükre, mint amit meg kell termékenyíteni, és műalkotásokban kell visszaadni a Teremtőnek.

Kiss Anna költő, drámaíró különleges, népi, folklorisztikus elemekkel átszőtt költői világa, a líra és a dráma műfajában is kiemelkedő életművéért részesült az elismerésben. A laudáció szerint alkotásai a folklór, a mese, a ballada, az archaikus népdal, a régi magyar költői nyelv elemeiből építkeznek. Életművének középpontjában a régi idők civilizációs tartalmait, az archaikus és népi kultúrát integráló művei állnak, de jelentősek a saját koráról írt versei és nyolc mesekönyve is. „Tudom, hogy nem csak művészek hoznak létre jelentős életműveket, de az bizonyos, hogy a művészetek hatása rendkívüli az emberi életre” – emelte ki Kiss Anna köszönő beszédében, s felidézte: orvostanhallgatóként egy katartikus zenei élmény – Bartók Béla első hegedűversenye – hatására döntött élete megváltoztatása és a költészet mellett.

Csukás István író, költő sokműfajú életművéért, valamint az ifjúsági irodalom kiemelkedő és értékteremtő gyarapításáért kapta a kitüntetést. Korai költészetében a nagyvárosba került értelmiségi otthonra találásáról számol be, későbbi verseiben központi elem a himnikus életszeretet, más hangvételű dalai az elmúlásról szóló versei – hangzott el a laudációban. Csukás a díj átvétele után azt mondta: nincs csodálatosabb, mint a magyar gyermekirodalom, amely a tévhitekkel ellentétben igenis egyenrangú társa a felnőtteknek szóló irodalomnak, hiszen minden tehetséges magyar író írt a gyerekeknek is.

Dévényi Sándor építész, az MMA alelnöke az organikus építészet értékeinek gyarapítása, városképformáló munkássága, valamint oktatói tevékenysége elismeréseként vehette át a díjat. A pécsi kötődésű alkotó műveit formai játékosság, expresszív, olykor ironikus koncepció jellemzi. „Amikor az építész átrághja magát a funkció, a szerkezet, a

gazdasági lehetőségek és jogi procedúrák halmozán, akkor kezdődik az alkotás” – mondta beszédében a művész. Mint fogalmazott, életünk kilencven százalékát épített környezetben töltjük el, s ha ez a környezet egy tehetséges építészeti gondolat szüleménye, akkor az építész hozzájárult boldogságunkhoz.

Meg kell őriznünk az épített örökséget a jövőnek

Egy város sok ezer ember több száz éves munkájának az eredménye. Tovább kell adnunk az épített örökséget a jövőnek – mondta Dévényi Sándor Kossuth- és Ybl Miklós-díjas építész a kitüntetés átvétele után lapunknak.

– *A Nemzet Művésze elismerés mennyiben jelent mást önnek, mint a korábban kapott díjak?*

– Több szempontból is más jellegű, már csak azért is, mert életkorhoz van kötve. Nagyon sokaknak tartozom hálával ezért az elismerésért, amelyhez minden bizonytal kellett az a hatvannyolc év is, amely alatt az életművem létrehozta. Most úgy érzem, azok a törekvéseim, amelyek az életemet áthatották, és amelyeket az építészetemben is próbáltam kifejezésre juttatni, valamilyen módon hasznára váltak a nemzetemnek.

– *Mely alkotására a legbüszkébb?*

– Mondhatnék épületeket, amelyeket sokan ismernek, például Budapesten a Gellért téri forrásházat vagy a Rákóczi híd pilléreit. De a legfontosabbnak mégis azt érzem, amit az egyetemen tanítok, hogy az építész alkotásának egy folyamatba kell illeszkednie. Egy város sok ezer ember több száz éves munkájának az eredménye. Ezt a tevékenységet kell tökéletesen megismernünk, megőriznünk, és tovább kell adnunk az épített örökséget a jövőnek.

– *Az egyik mestere Makovecz Imre volt. Az ő munkássága milyen szempontból inspirálta?*

– Makovecz Imre különleges zseni volt, akinek tehetségéből és tanításából számomra a legfontosabb a helytállás volt. Az igény és a törekvés arra, hogy megtaláljuk a helyünket az életben, és ezt megfelelő módon kifejezésre juttassuk. Megmutatta nekem, hogyan kell átmenteni az értékeket egy olyan korban, amelynek lezárultában sohasem hittünk. Kötelességünknek tartottuk, hogy azokat

az értékeket, amelyeket az a kor nem tartott fontosnak, megőrizzük és átadjuk a következő generációknak.

„Kincs volt a birtokomban, és éltem vele”

„A helyi mesélők, pletykafészek történeteinek nőttem fel. Ezért is kötődöm nagyon erősen a szóbeliséghez” – vallja Kiss Anna költő, drámaíró, aki a Nemzet Művésze díj átvétele után arról mesélt nekünk, hogyan indult a pályája.

– *Mit jelent Önnek ez az elismerés?*

– Tétje van ennek a címnek. Már csak azért is, mert Kossuth-díjasok közül választják ki a kitüntetetteket. Ez egy rendkívül jelentős díj, amely számomra azt jelenti, hogy sikeres volt az életem, mert sikerült fennmaradnom.

– *Fiatalkorában az orvosi pályát választotta, később miért fordult a költészet felé?*

– Már akkor is szerettem volna humán irányba menni, hogy a költészetet könnyebben művelhessem, de erre politikai okok miatt nem volt lehetőségem. Kénytelen voltam reál pályát választani, és az orvostanhallgatóság tűnt a legemberibbnek számomra. Aztán mégis sikerült átkerülnöm magyar szakra, ahol a pályatársaim vizsgáztattak, például Gerelyes Endre és Bata Imre.

– *Gyakran szokta említeni, hogy elsősorban a figyelmes olvasóknak ír.*

– A széles körű tájékozatlanság világában az emberek szeretik, ha zanzásítva kapják meg az értékeket, de ez nem lehetséges. A művészek tudják, hogy miképpen lehetnek segítségére az érzékeny alkotóknak és azoknak, akiknek szükségük van arra a műveltségre, ami átsugárzik egy versen.

– *Műveit áthatják a folklorisztikus elemek. Mindig is érdekelte a népi kultúra?*

– El sem kerülhettem volna, mivel volt egy városom és volt egy falum is: Gyula és Zsadány. Utóbbi valaha a nádi világ és a ridegpásztorság színtere volt, úgyhogy én a helyi mesélők, pletykafészek történeteinek nőttem fel. Ezért is kötődöm nagyon erősen a szóbeliséghez, s innen kaptam ezt a különleges nyelvet is. Csak később értettem meg, hogy micsoda kincs van a birtokomban, de azt hiszem, élni tudtam vele.

„Petőfitől Móraig minden tehetség írt a gyerekeknek”

Csukás István úgy érzi, a Nemzet Művésze díjat nemcsak ő, hanem az általa képviselt műfaj is kapta. Hangsúlyozta, a gyerekirodalom egyenrangú más műfajokkal, és más műfajok esetében, így a filmgyártásnál is figyelni kellene a kicsikre.

– *Köszöntőjében úgy fogalmazott, hogy valahol mindig is a nemzet művészeinek érezte magát.*

– Ezt komolyan is gondoltam, annak dacára, vagy talán épp azért, mert a gyerekeknek is írok. Úgy gondolom, hogy a gyerekirodalom is beletartozik a magyar irodalomba, egyenrangú része, ahogy a gyerekek is beletartoznak a magyar nemzetbe. Azért fogadtam örömmel a kitüntetést, mert úgy éreztem, nemcsak én kaptam ezt a díjat, hanem a műfaj is, amit képviselek a költészet mellett.

– *Úgy érzi, még mindig sokan hiszik másodlagosnak a gyerekirodalmat?*

– Igen, és nem tartom helyesnek, hogy szinte asztal alá söpörve kezelik a műfajt. Pedig *Petőfitől Móra Ferencen* át az összes nagy tehetségünk írt a gyerekeknek is, ezért igen magas a mérce, van

rangja a műfajnak. Ugyanakkor sajnós az a tapasztalatom, hogy amikor Magyarországon a pénzosztás történik, a gyerekek ebből mindig ki maradnak. Például évek óta figyelem, hogy amikor filmekhez adnak pénzt, sosem jut a gyerekfilmekre. Én is be szoktam adni egy-egy tervezetet, és még csak nem is válaszolnak rá. Ez azért nagy baj, mert a gyerekeknek is joguk van ahhoz, hogy számukra is készüljenek filmek és könyvek.

– *Ön szerint van utánpótlása a gyerekirodalomnak?*

– Örömmel látom, hogy a fiatalabb írók, költők kedvet kaptak ehhez a műfajhoz. Két dologgal szoktam biztatni őket: az egyik, hogy ezzel is nagy dicsőséget lehet szerezni, a másik pedig, hogy ezen a területen szinte minden műfajt ki lehet próbálni. Én is írtam verset, prózát, színdarabot, filmet, gyerekoperát és hangjátékot is. A gyerekirodalomban szárnyalni lehet és én szárnyaltam is.

Forrás:

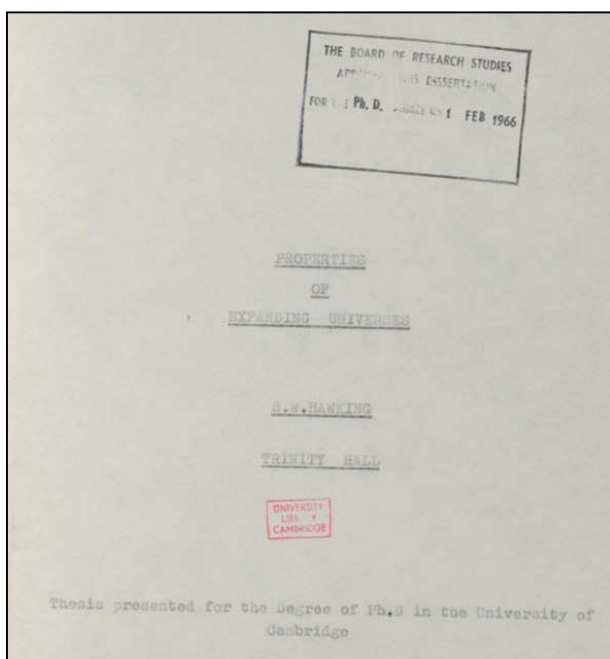
http://magyarhirlap.hu/cikk/102183/A_nemzet_muveszei

Válogatta: Fonyó Istvánné

EduLine

Egy 51 éves dokumentum miatt omlott össze a Cambridge-i Egyetem könyvtárának szerve

Összeomlottak a Cambridge-i Egyetem könyvtárának szervei, miután ingyenesen elérhetővé tették *Stephen Hawking* doktori értekezését.

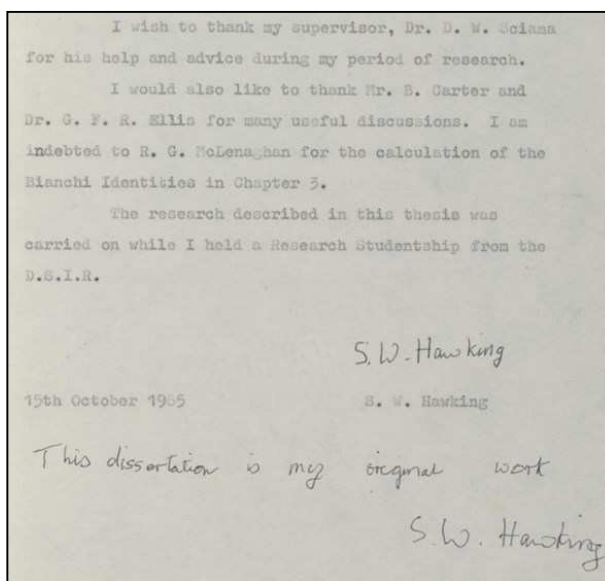

Forrás: BBC

134 oldalas dokumentum annyira népszerűnek bizonyult, hogy az egyetem szervei nem bírták el a forgalmat – írja a BBC.

Az egyetem internetes adatbázisába több verziót (különböző tömörítettségű, eltérő méretű pdf file-okat) is feltöltöttek az 1966-ban írt tudományos

munkából, de így sem bírták, bírják a szervek a felfokozott érdeklődést. Az egyes fájlok lekérése még kedden is viszonylag hosszú időt vesz igénybe – teszi hozzá az Index.hu.

Forrás: BBC

Hawking egyébként azt nyilatkozta, reméli, hogy az 51 évvel ezelőtt írt munkája másokat is gondolkodásra, a kozmosz megértésére sarkall majd.

Forrás:

http://eduline.hu/felnottkepzes/2017/10/24/Stephen-Hawking-doktori-ertekezes-10NETM#utm_source=hirkeso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2017_10_24

Válogatta: Fonyó Istvánné

Europeana: Magyarország a régió élén áll a feltöltésben

jócskán meghaladó anyaggal.

Az európai digitális könyvtár létrehozásáról még 2005-ben született meg a döntés, majd három éves előkészítő munka után mintegy kétmillió re-

korddal indult meg a bárki számára elérhető, angol nyelvű szolgáltatás. A legnagyobb feltöltő Franciaország volt ekkor, Magyarországról uniós csatlakozásunk után az *Országos Széchényi Könyvtár*, majd 2011-es megalakulása után a *Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet* lett az egyik legfontosabb feltöltő.

Az Europeanán jelenleg 53 455 335 rekord érhető el, a térégből Ausztriáé az első hely 2 149 258 rekorddal. A második Magyarország 1 013 467 rekordos teljesítménnyel. Bennünket Szlovénia követ 564 858 rekorddal, majd Szlovákia következik 156 340 feltöltéssel. Romániának 151 402, míg Horvátországnak 114 476 rekordra futotta.

The screenshot shows the Europeana search interface. At the top, there's a navigation bar with 'Kezdőlap', 'Az én Europeánám', and 'Nyelválasztás'. The main header features the Europeana logo and a search bar with the text 'Keresés' and a search button. Below the search bar, the results are displayed in a grid format. The search criteria are: 'Matches for: By providing country: hungary, By provider: "MaNDA - Hungarian National Digital Archive and Film Institute"'. The results are refined by 'Keszthely, Gimnázium'. The grid shows 12 results, each with a thumbnail image and a caption. The captions include: 'Keszthely, Gimnázium', 'Keszthely, Gimnázium', 'Keszthely, Gimnázium', 'Gimnázium, rendház, templom', 'Keszthely, Fő tér', 'Keszthely, Gimnázium a templommal', 'Keszthely, Gimnázium a templommal', 'Keszthely, Fő tér', 'Keszthely, Gimnázium és templom', 'Keszthely, Gimnázium', 'Keszthely, Andrassy tér 3. Uránia mozgó...', and 'Keszthely, Gimnázium a templommal'. The page shows 1 of 42 results.

A magyarországi rekordok aggregátorai pedig jellemzően különböző Europeanás projektek, az alábbiak szerint oszlanak meg:

A Magyarországról származó rekordok különböző Europeanás projektek vagy aggregátorok – így a Forum Hungaricum által – jelennek meg az alábbi megoszlásban:

EUscreen – 252 685 rekord

Forum Hungaricum Non-profit Ltd. – 124 956 rekord

EuroPhoto – 120 870 rekord

HOPE - Heritage of the People's Europe – 107 848 rekord

Athena – 92 311 rekord

EUInsideDA – 83 888 rekord

Linked Heritage – 60 864 rekord

ECLAP, e-library for Performing Arts – 49 174 rekord

The European Library – 39 571 rekord

AthenaPlus – 33 183 rekord

Museumap.hu – 16 110 rekord

Békés Megyei Tudásház és Könyvtár, HU 11 107 rekord

Partage Plus – 7 150 rekord

Judaica Europeana – 6 150 rekord

Europeana Food and Drink – 3 637 rekord

EFG – The European Film Gateway – 2 220 rekord

EAGLE – 651 rekord

Museu – 436 rekord

Digiphil – 389 rekord

EuropeanaTravel – 254 rekord

Europeana 280 – 8 rekord

Az adatokból jól látható tehát, hogy a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet 2017. január elsejével történő megszüntetése után az unió digitális könyvtárával kapcsolatos feladatainak meghatározó részét a Forum Hungaricum Nonprofit Kft. vette át.

(Forrás: Europeana <http://europeana.eu> 2017. október 5.)

(mandarchiv.hu)

Forrás:

http://mandarchiv.hu/cikk/7420/Europeana_Magyarorszaga_a_regio_eleden_all_a_feltoltesben

Válogatta: Fonyó Istvánné

Vitéz Anita – 2017.11.06.

Hídfoállítás a császárvárosban

Könyv a Bécsi Magyar Történelmi Intézet és az osztrák Collegium Hungaricum történetéről

A magyar–osztrák kulturális kapcsolatok két fő intézménye, a *Collegium Hungaricum* és a *Bécsi Magyar Történelmi Intézet* huszadik századi történetét mutatja be *Ujváry Gábor* új kötete. Neves szakemberek részvételével a minap a *Nemzeti Múzeumban* rendeztek kerekasztal-beszélgetést a kiadványról, felidézve többek között a kultúrpolitikai kapcsolatok történetét és *Klebensberg Kuno* tevékenységét is.

Mintegy háromszázötven oldalon át tárgyalja Bécs és a magyar kulturális külpolitika kapcsolatait *Ujváry Gábor* történész új könyve, a *Kulturális hídfoállítások II.* címmel a *Ráció* kiadónál nemrég megjelent kiadvány. Az előzményeket is bemutató munka a Bécsi Magyar Történelmi Intézet és a *Collegium Hungaricum* – amelyeknek a szerző vezetője is volt – 20. századi szerepére, kultúrpolitikai küldetésére helyezi a hangsúlyt. A minap a *Nemzeti Múzeumban* kerekasztal-beszélgetéssel kísérve mutatták be a kötetet, *Hermann Róbert* hadtörténész, a *Veritas Intézet* kutatócsoport-vezetője és a *Magyar Történelmi Társulat* elnöke vezetésével. Az eseményen *Fazekas István* történész, az *ELTE* docense, aki húsz éven át volt magyar levéltári delegátus Bécsben, arról szólt: az osztrák főváros a magyarság számára az 1526 és 1918 közötti időszak kulturális öröksége miatt fontos, és számos levéltári forrás 1926 óta közös szellemi tulajdon képez. Ezt az úgynevezett badeni egyezmény tette lehetővé, magyar delegátusok működhetnek az osztrák állami levéltárban, a tudományos szolgálatot pedig kiegészíti, hogy 1963-ban újjáalakult a *Collegium Hungaricum* is. A magyar tudományos jelenlét Ausztriában ugyanakkor sokkal korábbra nyúlik vissza, a 19. századtól *Gévay Antal*, *Thallóczy Lajos* és *Károlyi Árpád* a bécsi magyar források kiadásában európai színvonalú munkákkal járultak hozzá a későbbi kutatásokhoz.

L. Simon László író-történész, kultúrpolitikus arra emlékeztetett: ahhoz, hogy Bécsben tudományos intézmény alakuljon, szükség volt *Klebensberg Kuno* kultuszminiszterre, aki azon munkálkodott, hogy „kiművelt főket” juttasson döntéshozó helyzetbe. Mint hozzátette, ma már elképzelhetetlennek tűnik, hogy ha valaki tudós és politikus is egyben, akkor valami tudományos intézmény élére kerül. *Klebensberg* annak idején kikötötte, hogy a Bécsi Magyar Történelmi Intézet nem használható fel politikai propagandacélokra, *Ujváry Gábor* könyvéből pedig jól kiolvasható, mekkora küzdelem övezte a *Collegium Hungaricum* Kádár-kori újraindítását – mutatott rá.

Hiller István történész, kultúrpolitikus, aki ösztöndíjasként kutatott Bécsben, hangsúlyozta: *Klebensberg* kultuszminiszteri működésekor, a két világháború között tudatos elitépítés zajlott, amelynek határon kívül és belül is voltak hídfoállításai. Ahogy angyanis Bécs mellett Rómában és Berlinben is magyar intézet, azaz *Collegium Hungaricum* alakult, úgy a budapesti *Eötvös Collegium* – amelynek alapítása ugyan korábbi évtizedekre nyúlik vissza – éppen a két világháború közti időben élte virágkorát, és adta a magyar szellemi elit számára az utánpótlást: *Szekfű Gyulát*, *Benda Kálmánt*, *Kosáry Domokost* és másokat. Akiktől, mint *Hiller* kiemelte, aztán ő maga és *Fazekas István* is tanulhatott. A volt oktatási miniszter azt is elmondta: ma mindenki „ostobaságnak tartja”, ha a politikai oldalak kontinuitásról beszélnek, pedig kontinuitás nélkül nincs építkezés, de fontos az is, hogy stabil intézményi bázisa lehessen a tudományos működésnek. „Szerintem a *Balassi Intézet* fölállítása jó döntése volt az első Orbán-kormánynak, hiszen a mai hálózat minden intézménye, ha különböző színvonalon is, de működik és nem veszteséges” – mutatott rá *Hiller*.

A *Nemzeti Múzeum* főigazgatója, *Varga Benedek* pedig arra hívta föl a figyelmet: a kulturális külpolitikának mindig alkalmazkodnia kell a jelen adottságaihoz, ezáltal a kultúrpolitika sosem lehet csak történelmi, mert természetét tekintve mindig dinamikus marad.

Forrás:

http://magyarhirlap.hu/cikk/102297/Hidfoallas_a_csa_szarvarosban

Válogatta: Fonyó Istvánné

Hírek

Popovics Zsuzsanna

Védjegyükké vált a megújulás

Idén 120 éve alapított könyvtárat Kecskemét város akkori tanácsa, *Kada Elek* polgármester vezetésével. Sok minden történt azóta a könyvtárban, a könyvtárral. Egyedül hivatásában nem változott: őrzí és népszerűsíti a birtokában lévő határtalan tudást. A könyvtár múltjáról és jelenéről *Ramháb Mária*val, a *Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár* igazgatójával beszélgettünk.

– Ki mindenki gratulált a 120 éves könyvtárnak?

– Első helyen a kedves olvasóinkat emelném ki, akik ilyen módon is figyelnek ránk. Gratulálnak levélben, személyesen. Az általunk szervezett emlékkonferencián őszinte elismeréssel köszöntöttek fenntartóink, társintézményeink, szakmai szervezeteink. Ebből is látszik, hogy egy ilyen sokaknak szolgáló intézményt sokan is tartanak számon.

– A jubileumi ünnepségen szó volt arról, hogy a könyvtár legértékesebb gyűjteménye sajnos elveszett.

– A második világháború idején, 1944-ben óvintézkedés keretében rakták ládába, és szállították el a legértékesebb könyveket, eredeti kéziratokat, régi nyomtatványokat. A sors úgy hozta, hogy éppen az a vadásztanya kapott bombatalálatot és égett le, ahová egyebek mellett a könyvtár kincsei is kerültek. Pontos nyilvántartásunk van arról, hogy mi veszett oda. Számos ritkaságot felkutattunk, beszereztünk antikváriumokból. A régi városi könyvtár Történeti Gyűjteménye egyébként bárki számára hozzáférhető, kutatható.

– A könyvtárnak 99 évig adott otthont a városháza. Miben volt sajátos az ottani könyvtári lét?

– Évekig váratott magára, amíg a városi könyvtár nyilvános lett. A városháza épületében ide-oda vándorolt a bibliotéka, és csak úgy tudta fejleszteni

a gyűjteményét, hogy egymás után nyíltak a külső raktárai. A könyvtári szolgáltatás úgy működött, hogy heti kétszer egy gépkocsi végigjárta az összes raktárt és beszállította az olvasók által kért kiadványokat.

Ramháb Mária könyvtárigazgató Macival, a megyei könyvtár reklámarcával
Fotó: Bús Csaba

– Huszonegy éve költözött új, impozáns otthonába a bibliotéka. A szolgáltatásai egyre bővülnek – hogy fér el minden?

– Könyvtárunk belső terei, berendezése olyan gondosan lett megtervezve, hogy nehéz bármin változtatni, pedig két évtized után mindenképpen szükséges a megújítás. A földszint átalakítása megtörtént, berendezése is részben megújult. Szeretnénk az első és második emeleten is tovább folytatni a szolgáltató terek átalakítását, új lehetőségek megteremtését. Ehhez azonban még meg kell nyernünk néhány pályázatot.

– Pályája kezdetén éveken át vezette a gyermekkönyvtárat. Emlékszik az akkori olvasókra?

– Én nem feltétlenül, de közülük sokan megismernek. Jómagam magyar-történelem szakos pedagógusként találtam meg a helyem a könyvtárban, ahová önként és szívesen jöttek a gyerekek,

ahogy most is. Sokan jó szívvel emlegetik a Kincskeresők klubot, és annak országos táborát, amit Szegedről vettünk át, és immár több évtizede Kecskeméten rendezünk a *Kincskeresők Országos Egyesületével*. Voltak, vannak visszatérő táborosaink. Számtalanszor megállítanak egykori kincskeresősök – rendőr, zenész –, és emlékeztetnek arra, hogy milyen jó volt együtt táborozni, találkozni könyvtári foglalkozásokon.

– A kecskeméti könyvtár 2005-ben indította el a megyei könyvtárellátási szolgáltatását. Hol tartanak ezzel ma?

– Megyénkben jelenleg 88, jövő januártól 90 kistélepülés lesz a részese a rendszernek. Országosan 2580 ötezer fő alatti település veszi igénybe. A könyvtárellátási szolgáltatás nemcsak új könyveket nyújt számukra, hanem teljes gépesítettséget, számítástechnikai programokat, szakmai képzéseket. És nem utolsósorban a kistélepülési könyvtárak teljes körű megújítását, amiben Bács-Kiskun az élen jár. A megszerpült, modernizált könyvtárakba szívesen betérnek az emberek, és valóban közösségi térként használják.

– Babaolvasók, könyvtári napok, könyvtármozi – csak néhány szolgáltatás, ami Kecskemétről indult, és terjed bevált modellként országszerte. Mi a könyvtári műhelyük titka?

– Elsősorban a jól felkészült, együttműködő szakmai kollektíva. A könyvtáros nap mint nap tanul, bizonyos dolgokban több lépéssel előbbre jár azoknál, akik az ő közreműködésével jutnak el a számukra legjobb, leghasznosabb forráshoz. Az olvasói igények kielégítéséhez nagy háttérismeretre van szükség, különös tekintettel a forrásokra. Óriási szerepe van még a kapcsolatrendszernek, főleg a programszervezés terén. Egy-egy intézmény szakmai gárdájának tudása attól sokszorozódik meg, hogy a maga területén mindenkinek megvannak a saját, jól működő kapcsolatai civilekkel, társintézményekkel, önkormányzattal, magán-személyekkel, szakmai szervezetekkel.

Forrás: <https://www.baon.hu/kozelet/helyi-kozelet/vedjegyukke-valt-megujulas-1090659/>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Már a repülön is online lehetünk

Néhány évvel ezelőtt általános gyakorlat volt az utasszállító repülőgépeken kikapcsoltatni a mobiltelefonokat, elvágva az út közbeni kommunikáció lehetőségét. Ez azonban változóban van: már egyre több légi járaton fedélzeti wifi működik, amire az utasok is csatlakozhatnak.

Több mint húsz évig, egészen a 2010-es évek elejéig szabály volt minden utasszállító repülőgépén, hogy az elektromos eszközöket kötelezően ki kell kapcsolni. Elsősorban azért, hogy ezek adatforgalma ne okozzon zavart a gép műszereinek működésében és a pilóták kommunikációjában. A változás 2013 körül indult meg. Előbb az amerikai, majd az európai repülésbiztonsági ügynökségek is engedélyezték a telefonok, táblagépek, e-könyvolvasók és más eszközök használatát, repülési módba állítva.

Az úttörő légitársaságok azonban szintet léptek azóta: az utasok már nemcsak az eszközeiken lévő alkalmazásokat használhatják, hanem wifin keresztül internetezhetnek is. „A repülőgépek fedélzetén a földi mobilinternet- és wifi-hálózatok többnyire nem érhetőek el, mert ezek – érthető okokból – csupán száz-kétszáz méteres magasságig sugároznak. Bár technikailag lehetséges, de ésszerűtlenül drága lenne olyan földi rendszert kiépíteni, amely a tízezer méter körüli utazóma-

gasságokon is folyamatos hozzáférést tud biztosítani. A légitársaságok ezért egy kézenfekvő megoldást választottak, a műholdas internetet” – avatott be a technikai részletekbe *Lengvárszky Szabolcs*, a *Vannet* telekommunikációs szakértője.

Elektromos repülőkre vált az EasyJet

Nemcsak az autóközlekedés áll át a villanyüzemű járművekre. Tíz éven belül elektromos meghajtású repülőken kívánja szállítania utasközönségét az *EasyJet*. Miért nem a nagy légitársaságok jelentenek be ilyesmit? Mert egyelőre csak kétszemélyes kisrepülőgép képes felszállni a levegőbe tisztán elektromos meghajtással. De a fapados légitársaság optimista.

A repülőgépekre egy speciális antennát szereltek fel, amely menet közben úgy pozicionálja magát, hogy folyamatosan kapcsolatban maradjon egy kommunikációs műhellyel. Az utasok laptopjai, telefonjai és a földi szerverek között így a műholdon közvetíti az adatforgalmat. A technológia rendkívül stabil, és a sebességre sem lehet panasz, akár nagy felbontású videókat is zökkenőmentesen lehet streamelni a gépeken.

„A régebbi repülőgépeket az antenna felszerelése és a szükséges kábelek miatt át kell kissé alakítani, hogy wifi-képesek legyenek. A modern típusok – mint az Airbus A380 vagy a Boeing Dreamlinere – legtöbb példánya azonban már eleve ezekkel az eszközökkel jön ki a gyárból. A fedélzeti wifit számos, Budapestről is repülő légitársaság használja már most, mint például a *Lufthansa*, az *Emirates* vagy az *Air France-KLM*. A legnépszerűbb fapados gépeken egyelőre még nem terjedt el, de várhatóan hamarosan ezek a cégek is megteremtik a feltételeit, így a mostaninál is többen tölthetik netezéssel a repülés óráit” – vetítette előre a jövőt a szakértő

Forrás: <http://www.piacprofit.hu/tarsadalom/mar-a-repulon-is-online-lehetunk/>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Januártól a vállalatok csak a Cégekapon át végezhetnek elektronikus ügyintézészt

A nyilvántartások alapján mintegy 700 ezer gazdálkodó szervezetnek kellett volna augusztus 30-ig regisztrálnia a *Cégekapu* szolgáltatásra, mert a jogszabályban meghatározott gazdálkodó társaságok január 1-jétől csak ezen keresztül tarthatnak kapcsolatot az elektronikus ügyintézészt biztosító szervezetekkel.

A *Cégekapura* regisztrált gazdálkodó szervezetek száma azonban csak mintegy 300 ezer, a többieknek ezért december végéig lesz még lehetőségük pótlólagosan regisztrálni – mondta *Hajzer Károly*, a *Belügyminisztérium* informatikai helyettes államtitkára egy keddi háttérbeszélgetésen. Az elektronikus közigazgatásban 2018. január elsejétől nemcsak a *Cégekapu* indul el, hanem az ügyfeleknek szóló e-papír szolgáltatást is a mostaninál lényegesen több elektronikus ügyintézészt biztosító szervezet fogadja. Az e-papír szolgáltatáson keresztül az elektronikus ügyintézészt biztosító szervezethez

hitelesen eljuttatott küldeményt a címzett köteles fogadni, és arra válaszolni – tette hozzá.

Fedorkó Tamás, a *NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.* szolgáltatásfejlesztésért felelős igazgatója arra hívta fel a figyelmet, hogy a *Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV)* 2018 első fél évében a tervek szerint még elfogadja az *Ügyfélkapun* benyújtott dokumentumot, de lehetőség van a *Cégekapun* keresztül is beadni a küldeményt az adóhivatalhoz. A *Cégekapu* fejlesztésénél tekintettel voltak a cégek megnövekedett és speciális többletigényére az *Ügyfélkapus* ügyintézésztel szemben. *Cégekapun* keresztül lehetőség lesz egy-egy vállalatban belül több munkatár – mondta *Pándi Boglárka*, a *NISZ e-közigazgatásért felelős osztályvezetője*.

A háttérbeszélgetésen bemutatták, hogy a *Cégekapu* és *Ügyfélkapu* egy felületen lesz elérhető. Az egységes felületre belépő személy kiválaszthatja, hogy milyen minőségben, magánszemélyként vagy cégeként kíván ügyet intézni. A 2018 januárban élesben induló *Cégekapu* tesztelésére december elejétől lehetőség lesz, illetve a *magyarország.hu* honlapon oktatási segédanyagot tesznek közzé – mondta *Dávid Róbert*, a *Belügyminisztérium* főosztályvezetője.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/127977/januartol-a-vallalatok-csak-a-cegkapun-at-vegezhetnek-elektronikus-ugyintezest>

Válogatta: Berke Barnabásné

4 év alatt 4 milliárd forintból 4000 informatikust képez a kormány

Négy év alatt legalább 4 ezer informatikai fejlesztő állhat munkába a most induló Informatikai fejlesztői karrier start programnak köszönhetően – jelentette be *Varga Mihály*.

A nemzetgazdasági miniszter szerint a projekt során kiképzett szakemberek munkába állítása már rövid távon csökkentheti az IT területen fennálló munkaerőhiányt, és középtávon is megoldást nyújthat az iparág munkaerő-keresletének kielégítésére. A tárcavezető elmondta: az országban jelentős számú átképezhető diplomás, az oktatási rendszerből kieső álláskereső vagy a képességeinek nem megfelelő munkát végző munkavállaló található, akik megfelelő képzés mellett termelőképes informatikai fejlesztővé válhatnak.

A programban való részvételhez elég a középfokú végzettség, informatikai végzettségre, előképzettségre nincs szükség, tehát az informatikai területen nem járatos potenciális munkavállalók is lehetőséget kapnak arra, hogy ebben a dinamikusan fejlődő iparágban álljanak munkába. A kiválasztás készség alapon, több körön keresztül történik, ami biztosítja a megfelelő alanyok kiválasztását. A képzés tartalmát a felvevőpiaci szereplők aktuális igényei fogják meghatározni, tehát egy rugalmas, az igényekhez alkalmazkodó képzést fognak kapni a résztvevők – mondta a miniszter.

A program két részből áll, a programalapító és az azt követő önfenntartó részből. Az első ciklus során legalább 1400, a második alatt legalább továb-

bi 2600 ember képzése és munkába állása valósulhat meg önfenntartó módon, a piac felvevő képességének függvényében. A bekerülő hallgatók először egy 3–4 hónapos alapképzést kapnak, amelynek során személyre szabottan elsajátítják az általános fejlesztői ismereteket, ezt követően a program gondoskodik a munkába állításukról. A megfelelő mélységű, gyakorlati szakmai tudást a felvevőpiaci partnerek által megkövetelt speciális szakmai képzések segítségével érhetik el – ismertette a miniszter. Ezeket a képzéseket, munka mellett, már az ipari szereplők finanszírozzák, a fejlődéshez szükséges gyakorlat lehetőségének biztosítása mellett.

A program hazai forrású, a *Nemzeti Foglalkoztatási Alapot* terhelő költsége 2,5 milliárd forint, amelyhez az ipari partnerek az önfenntartó működés megalapozásaként további legalább 1,45 milliárd forinttal járulnak hozzá. A nemzetgazdasági miniszter közölte, a toborzás már elindult, sőt néhány képzés is folyamatban van, ezzel párhuzamosan zajlik a felvevőpiaci vállalkozások igényeinek becsatornázása és a szükséges infrastruktúra hozzáigazítása. A programba a <https://karrier.training360.com/> oldalon előregisztrálhatnak a cégek, illetve a képzés után érdeklődők.

A központi munkaerő-piaci program keretében meghirdetett program megvalósítását a *Training360 Kft.* vezette konzorcium látja el. A Training360 Kft.-nél rövid távú professzionális szakirányú informatikai tanfolyamokkal, illetve egyéb üzleti, készségfejlesztő és menedzsment tréningekkel foglalkoznak, a vállalkozás 150 főt meghaladó, szenior oktatókból és mentorokból álló csapata évente több mint 12 000 ember képzését végzi. A piaci változásokra reagálva tavaly indították el *Yellowroad* programjukat, amelynek keretében gyorsan munkába állítható, gyakorlati tudással rendelkező junior fejlesztőket és informatikus szakembereket képeznek, akik az eddigi tapasztalatok alapján hamar el is helyezkedtek a hazai IT-szektorban.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/127842/4-ev-alatt-4-milliard-forintbol-4000-informatikust-kepez-a-kormany>

Válogatta: Berke Barnabásné

„A cél az, hogy a könyvtárba mindenki otthonról, a saját asztaláról tudjon majd belépni”

2017-ben még könyveket olvasni járunk a könyvtárba? Mit tehet egy könyvtár, hogy a Wikipédia használata helyett magához csábítsa az embereket? Milyen lesz a jövő könyvtára? Erről beszélgettem Tüske Lászlóval, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójával és Horváth Péterrel, a kaposvári Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár igazgatójával.

2017-et írunk, és a könyvtár szóról a többségnek még mindig az ugrik be, hogy a könyvtár egy olyan hely, ahol könyveket tárolnak. Magából a könyvtár szóból is ez olvasható ki. Pedig a szakma szerint a könyvtárak nem könyveket gyűjtenek, hanem információkat, csak hogy ez az elmélet a köztudatba még nem szivárgott át. Az internetezési szokások megváltoztatták a könyvtárhasználati szokásainkat is, de ez még nem jelenti azt, hogy a digitalizált érásban ne lennének majd könyvtárak. Könyvtárak mindenképpen lesznek, és a könyvtárosok munkájára is mindenképpen szükség lesz, de ezek a könyvtárak már nagyon mások lesznek, mint amelyeket most ismerünk.

Az elveszett olvasók nyomában

Könyvtáros berkekben a közmegegyezés nagyjából az, hogy ha egy település lakosságának kb. tíz százaléka könyvtárhasználó, akkor az már jónak számít, pedig ez egy elég alacsony szám – mondja Horváth Péter, a kaposvári Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár igazgatója. A könyvtárhasználat, valamint ezen belül is a könyvkölcsönzés jelentősen visszaesett az internet széles körű elterjedése óta, és főképp a kamaszok között jelentős a lemorzsolódás. Horváth szerint az egyik leggyakoribb oka ennek, hogy a legtöbb könyvtárban nincs egy külön számukra kialakított hely. A gyerekkönyvtárból már kinőttek, a felnőttkönyvtárban pedig még nem érzik jól magukat. Az utóbbi pár évben indult el egy olyan trend, hogy sok könyvtárban tinisarkokat

alakítanak ki, és ezt a korosztályt is próbálják kiszolgálni nekik szóló programokkal.

Horváth Péter (fotó: Parrag-Mandl Annamária)

Az Országos Könyvtári Napokon például meghirdették a nagy könyves beavatást, ami kifejezetten a 14 és 21 év közötti fiataloknak szól, és az összeállított irodalomlistán található olvasmányokat kellett kreatív módon feldolgozni képregényként, YouTube-videóként, videoklipként. Ebből is látszik, hogy egy mai könyvtárnak kreatív programok gamadójával kell készülnie ahhoz, hogy magához csábítsa a látogatókat. Már rég nem elég helyet biztosítani a nyugodt olvasáshoz és összeválogatni a megfelelő könyveket.

A könyvtár az új művelődési ház?

Tüske László, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója szerint abban nincs semmi újdonság, hogy a könyvtárak nemcsak könyvraktárként funkcionálnak, hanem kulturális térként is. Az azonban mindenképp újdonságot jelent, hogy ebbéli szerepük jelentősen megnőtt.

Régen is szervezett minden könyvtár író-olvasó találkozót, könyveket népszerűsítő, netán tudományos előadásokat. A változás abban van, hogy – kis túlzással – ma már ki sem látszunk a kulturális rendezvényekből.

Tüske László, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

„Örömmel szervezünk többek között könyvbemutatókat, kiállításokat, tudományos előadásokat az OSZK-ban, mert a látogatók nagy érdeklődéssel fogadják, számítanak rá, és már a naptárjukban is helye van ezeknek a rendezvényeknek. Törekszünk a rendszerességre, sorozatokat indítunk, hogy valódi »harmadik térként« működve részt vegyünk a főváros kulturális vérkeringésében. Mint minden gyűjteményben, nálunk is vannak olyan anyagok, amelyek valamilyen szempontból ritkaságnak számítanak, ily módon a hétköznapiakban nem találkozunk ezekkel az olvasó, látogató. A gyűjtemény unikális darabjainak feltárása, hozzáférhetővé tétele, bemutatása iránti társadalmi igény szinte kényszeríti a könyvtárakat, hogy változtatásnak közönségpolitikájukon. Az Országos Széchényi Könyvtárban hetedik évada zajlik a KönyvTÁRlat című sorozatunk, s elmondhatom, hogy iskolapéldája lehetne »a könyvtár mint harmadik tér« programnak. A programsorozat alap gondolata, hogy a gyűjtemény bizonyos darabjait, ritkaságait bemutassuk, s ennek érdekében az egyes témákra előadást és előadó-művészeti eseményt szervezzünk.”

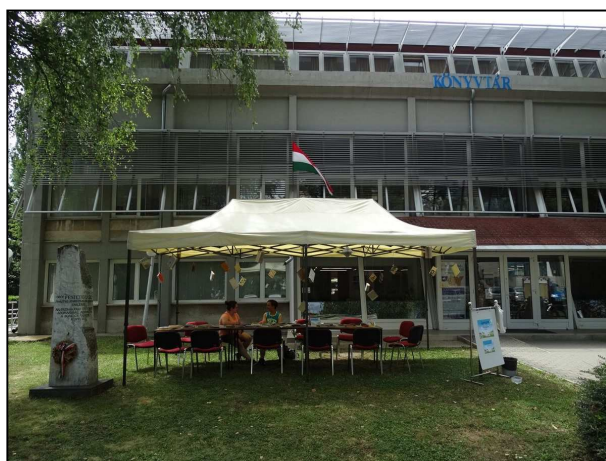
Horváth Péter úgy érzi, hogy a könyvtárak egyre inkább átveszik a közművelődési intézmények feladatait, és ma már sokkal inkább működnek művelődési házként, mint könyvtárként. Egyre tágul és egyre jobban a különféle foglalkozások és kulturális tevékenységek szervezése felé tolódik a könyvtárak működése. A hagyományos könyvtár-

ismereti órák mellett megjelentek a kézműves foglalkozások gyerekeknek, valamint a civil szervezetek előadásai és képzései.

Könyvtár – Otthonról egy kattintásnyira

Egy könyvtárnak ma szorosan be kell kapcsolódnia a neki otthont adó város vérkeringésébe, de ez még nem jelenti azt, hogy a hagyományos könyvtári funkcióira ne volna szükség. Tüske László szerint hazánkban is elindultak azok a folyamatok, melyek egy korszerű, XXI. századi könyvtárhálózat megteremtésére irányulnak. „Az Országos Széchényi Könyvtár jelenleg egy projekten dolgozik, aminek az a célja, hogy egy országos hatókörű könyvtár-technológiai rendszer jöjjön létre. Az elmúlt évtizedekben kialakult országos központi katalógus és dokumentumellátó rendszer megújítása egyre sürgetőbb könyvtárszakmai kérdés. Hasonlóan fontos feladat – és csak a könyvtárak együttműködésében valósítható meg – az országos könyvtári digitalizálás is.” A könyv ma még megkerülhetetlen, hiszen szükség van könyvek használatára. A könyvtár elnevezés is magában rejt, hogy ez egy olyan hely, ahol a könyvet gyűjteményezik, megőrzik, óvják az állagát, és bizonyos esetekben kutatási céllal feldolgozzák. Ezek a könyvtár mint intézmény alapfeladatai. Ezekkel párhuzamosan az OSZK főigazgatója további funkcióit is kiemeli:

Én a könyvtárakat könyvtár-informatikai nagyüzemnek tekintem, ami azt jelenti, hogy hozzáférést biztosít minden felhasználó részére – magyarázza Tüske, aki szerint a hosszú távú cél az, hogy a könyvtárba mindenki otthonról, a saját számítógépéről tudjon belépni.

Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár

A jövő könyvtára

Ez most azt jelenti, hogy hosszú távon a könyvek és adatok digitalizálásával a könyvtárosok saját maguk alatt vágják a fát? A helyzet Horváth Péter szerint ennyire azért nem egyszerű:

A közhiedelemmel ellentétben nincs fent minden az interneten, vagy ha fent is van, nem biztos, hogy egy átlagos kereső megtalálja. A könyvtárak csak azokat a tartalmakat tudják otthonról elérhetővé tenni, amelyek már kikerültek a szerzői jog hatálya alól, vagyis a szerző halála óta már eltelt hetven év. A szerzői jog által védett tartalmakat is szabad digitalizálni, de a törvény kiköti azt, hogy ezekhez csak a könyvtárakban direkt erre a célra bekötött számítógépeken, csak egy belső hálózaton lehessen hozzáférni. Inentől kezdve a digitalizálás csak egy pluszszolgáltatás, mert ahelyett, hogy valakinek a könyvet kellene végignéznie, a digitalizált szöveget tudjuk géppel kereshetővé tenni.

Persze Horváth is tisztában van azzal, hogy a jövő a teljes digitalizációé, és szerinte ötven év múlva mai értelemben vett könyvtárakat már csak elvétve találhatunk majd. *„Lesznek majd bizonyos munkacsoportok, amelyek az információ feltárásával, rendszerezésével és hozzáférhetővé tételével fognak foglalkozni.”*

Tüske László véleménye szerint a könyvtár új közösségi térként élhet tovább, a klasszikus értelemben vett intézmény, amelynek feladata a gyűjtemény helyszínen történő hozzáféréseinek biztosítása, várhatóan nem így fog működni. A könyvtár informatikai nagyüzem lesz, amelynek bizonyos központjaiban folyamatosan növekszik az elektronikusan őrzött információmennyiség. A könyvtárosok dolga az lesz, hogy különböző szempontok alapján adatbázisokat, tematikus honlapokat vagy ma még nem ismert megoldásokat dolgozzanak ki, melyek tartalma távolról is elérhetővé válik.

A könyvtár az információk tára, és nem kizárólag a könyveké. Az, hogy pergamenen, könyveken vagy digitálisan őrizzük az információt, mindig egy kultúr-

történeti időszakot jelent. A könyvtáros feladata az információ kezelése és a hozzáférés biztosítása, függetlenül attól, hogy agyagtábláról, papiruszról, papírról beszélünk-e.

Az e-könyv vajon mi?

Így néztek ki a régi idők guruló könyvtárai

A híres *New York Public Library* nemrég tette közzé, hogy a könyvkölcsönzéseik nagyjából húsz százalékát már az e-könyvek kölcsönzéseik teszik ki. Amikor a magyar szakemberektől a hazai számokról érdeklődöm, meglepő választ kapok. *„Amennyire én tudom, nagyon kevés próbálkozás van a könyvtárakban az e-book-kölcsönzésre. A könyvtárak és a kiadók még nem találták meg ebben azt a közös álláspontot, amire ehhez szükség lenne. Nincs kialakult konszenzus abban, hogy ez hogyan valósulhatna meg, és például egy e-könyv kölcsönzése után egy könyvtárnak mennyit kellene fizetnie egy kiadónak. Gondot jelentene az is, hogy az e-könyv-olvasót is a könyvtár biztosítsa-e, de a legfőbb problémát itt a jogi rész jelenti”* – mondja Horváth Péter. A nagy magyar e-könyv-áttörés a könyvtárakban tehát még várat magára.

Forrás:

<http://www.nlcafe.hu/ezvan/20171106/konyvtarak-ivoje/>

Válogatta: Berke Barnabásné

A vállalatok küzdenek a digitalizációval

A cégek nehezen boldogulnak a digitális átalakulás négy stratégiai tényezőjével: az emberekkel, az intézkedésekkel, az együttműködéssel és a technológiával.

Bár a vállalatok tisztában vannak a digitális átalakulás fontosságával, világszerte küzdenek a digitalizáció kulcstényezői közötti egyensúly megteremtésével. A digitális átalakulás kulcstényezői The Digital Transformation PACT című jelentésben megkérdezett 1625 cégvezető harmada (33%) állított már le projektet az utóbbi két évben 423 ezer euró veszteséggel, míg egynegyedük (28%) esetében a bukott projekt költsége elérte az 555 ezer eurót. A vállalatok 84%-ának elmondása szerint az ügyfelek nagyobb fokú digitalizációt várnának el, míg 71% úgy véli, hogy elmarad e téren versenytársaitól. Kétharmaduk (66%) arra számít, hogy a digitális átalakulás miatt ügyfeleket veszít a versenytársakkal szemben.

A digitális átalakulás jóval többről szól a pusztán technológiánál. A kutatás azt vizsgálta, hogyan teljesítenek a vállalatok a digitális átalakuláshoz szükséges négy stratégiai tényező szempontjából: emberek, intézkedések, együttműködés és technológia (angolul PACT: People, Actions, Collaboration, Technology). A szervezetek tisztában vannak a digitális átalakulás fontosságával. 46%-uk már valósított meg transzformációs projektet, 86% számol azzal, hogy a technológia egy évnél hosszabb távon jelentős hatást gyakorol működésére. A vállalatok azonban továbbra is kihívásokkal

szembesülnek a fenti négy tényezővel kapcsolatban.

Az emberi tényező szintjén a cégvezetők túlnyomó többsége (90%) megpróbálja növelni a cégen belül elérhető digitális szakértelmet. A megkérdezettek 70%-a beismeri, hogy szervezetén belül nem áll rendelkezésre elegendő digitális tudás. 80%-uk szerint a készségek hiánya akadályozza leginkább az internetes biztonság megteremtését. A szakértelm hiánya várhatóan égető probléma marad a jövőben is: 93% úgy véli, hogy a dolgozók továbbképzése elengedhetetlen lesz szervezete sikere szempontjából a következő három évben, míg 83% szerint a mesterséges intelligencia 2020-ra átforgalmazza a szükséges készségek körét.

Az intézkedéseket, azaz a sikeres digitális átalakuláshoz szükséges folyamatokat és viselkedést tekintve a cégvezetők 90%-a számol be arról, hogy szervezete egyértelműen meghatározott digitalizációs stratégiával rendelkezik, és 83%-uk úgy gondolja, hogy a vállalat többi része is ismeri ezt a stratégiát. A megkérdezettek háromnegyede (74%) azonban elismeri, hogy gyakran indulnak olyan projektek, amelyek nem kapcsolódnak az általános vállalati stratégiához, míg 72% szerint a szervezet bizonyos részei csak ilyen digitális árnyékprojektek segítségével tud érdemi innovációt végrehajtani. Kétharmaduk (66%) esetében a bukás magas költsége akadályozza a jövőbeni digitális átalakulást.

A vállalatvezetők az együttműködés támogatására is tesznek lépéseket. Többségük már indított vagy tervez indítani co-creation projekteket (63%) például technológiai szakértők (64%) és meglévő ügyfelek (42%) bevonásával. Meglepő módon 79% akár kényes adatokat is hajlandó lenne megosztani az ilyen közös (co-creation) projektek keretében, 73% szerint viszont a gyors siker elmaradása rövid időn belül véget vetne a stratégiai partnerkapcsolatoknak.

A cégvezetők sokféle technológiai rendszer bevezetését tervezik. Egy éven belül több mint felük

(52%) készül telepíteni internetes biztonsági megoldásokat. A kiberbiztonságot a dolgok internetje (51%), a számítási felhő (47%) és a mesterséges intelligencia (46%) követi szorosan a sorban. A vállalatvezetők tudják, mennyire felforgatja a piacot a technológiai változás. 86%-uk szerint a változtatásra való képesség alapvető lesz cégük túlélése szempontjából a következő öt évben. 71%-uk aggodódik amiatt, vajon mennyire tudja szervezete bevezetni működésében például a mesterséges intelligenciát.

„Az új technológia bevezetésénél mindig ügyelni kell az egyensúlyra. A gyorsuló ütemű változások korában ez az egyensúly fontosabb, mint valaha. Nem elég a legjobb alkalmazásokat és eszközöket

beszerezni, mert a használatukra képes, tehetséges és rátermett munkatársak hiányában ezek nem sokat érnek. Hiába vannak zseniális, haladó gondolkodású szakembereink, ha a cégek kultúra megfojtja az innovációt. És lehet egy cég bármilyen nagy, befolyásos és erős, egyedül nem lesz sikeres a jövő világában. A digitális korban csak a négy kulcstényező – az emberek, az intézkedések, az együttműködés és a technológia – egyensúlyát megteremtő szervezetek boldogulnak” – szögezte le *Duncan Tait*, a jelentést megrendelő *Fujitsu* vezérigazgatója.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/127786/a-vallalatok-kuzdenek-a-digitalizacioval>

Válogatta: Berke Barnabásné

Átfogó stratégia kell a hibrid IT sikeréhez

A különböző országok IT-döntéshozói körében végzett felmérésből kiderült, hogy a hibrid IT sikeres alkalmazásához a vállalatoknak össze kell hangolniuk egymással informatikai és üzleti stratégiájukat és szemléletüket.

A szolgáltatások összehangolása kulcsszerepet játszik a hibrid IT-infrastruktúrában rejlő lehetőségek kiaknázásában – derül ki a *Forrester* elemzőcég felméréséből. A kutatás frissen közzétett megállapításai szerint a hibrid IT-infrastruktúrák sikeres integrálása, üzemeltetése és optimalizálása révén a vállalatok valódi üzleti értéket tudnak teremteni, és rugalmasabb, agilisabb működést valósíthatnak meg. A vállalatok már felismerték, hogy a szervezet átalakításához rugalmas és agilis digitális technológiákra van szükségük, ezért egyre komplexebb hibrid IT-infrastruktúrákat állítanak üzembe.

A hibrid IT-környezetek valóban felgyorsítják a digitális technológiák bevezetését, lehetővé teszik, hogy a szervezet megkülönböztesse magát a versenytársaktól, és teljesítse az ügyfelek gyors ütemben változó igényeit, ugyanakkor újfajta komplexitást és kihívásokat eredményeznek. A vállalatok a biztonság (44%) és a személyes adatok védelme (44%) miatt aggódnak a leginkább – a többféle IT-környezet megfelelése, hasznosítása és a költségei terén jelentkező egyre komolyabb nehézségek (40%) mellett.

A komplexitás rossz esetben kiolthatja a digitalizáció előnyeit. A vállalatok azonban felis-

merték, hogy a technológiai rendszereket, folyamatokat és a széttagolt adatszigeteket össze kell hangolniuk az üzleti célokkal. Csak ebben az esetben tudnak úgy digitalizálni, hogy valóban hasznos felismerésekhez jussanak az adatokból, és értéket teremtsenek ügyfelek számára. A válaszadók 69%-a kritikus vagy kiemelt prioritásnak tartja az összes bevezetett technológiát összehangoló és integráló, átfogó IT-stratégia kidolgozását.

A különálló üzleti rendszereket és szolgáltatásokat egységesebb felügyeleti struktúrába illesztő, sikeres koordináció nagymértékben hozzájárul a cégeknél működő technológia előnyeinek hasznosításához. A kiinduló pont a különböző platformok aggregálása és összehangolása, ami fokozza sebességet, a kontrollt és agilitást. Ha ezt a szemléletet a szállítókezelésre, a biztonsági megfelelésre és az ellátási láncra is kiterjesztik, valóban hatékony környezet jön létre. A vizsgálat résztvevői is megerősítették az erőteljesebb összehangolás értékét: 70% számára kiemelt vagy fontos prioritás a szolgáltatások összehangolása.

„Felhőalapú infrastruktúrát telepíteni a régi rendszerek mellé a hibrid IT-környezet létrehozásához egy dolog. De ahhoz, hogy a technológián felül emelkedve eljussanak egy magasabb szintre, és valódi üzleti értéket tudjanak teremteni, a vállalatoknak magukhoz kell ragadniuk a kezdeményezést, és aktívan kell koordinálniuk az ilyen bonyolult, vegyes környezeteket.” – mutatott rá *Conway Kosi*, a *Fujitsu* menedzselte infrastruktúra-szolgáltatásokért felelős *EMEIA*-régiónbeli vezetője.

A *Forrester* vizsgálatából az is kiderült, hogy a szolgáltatás-összehangolási megoldás bevezetéséből származó legfőbb előny a több alkalmazás és feladat párhuzamos felügyeletének lehetősége (44%). A válaszadók 42%-a említette az előnyök között a jó felhasználói élményt, például az alapértelmezett nézetek és irányítópultok (dashboard) elérhetőségét, és a vállalt szolgáltatási szinthez képest nyújtott teljesítmény figyelését (pl. rendelkezésre állás, az események skálázása, riasztások, automatikus erőforráskiosztás és frissítés). Az

alkalmazások különböző hibrid felhők közötti portolásának egyszerűségét 40% tartotta előnynek.

A Forrester Consulting tanulmánya szerint értékes lehetőséget kínál a vállalatok számára, ha sikerül a stratégiai célokhoz igazodva összekapcsolniuk régi infrastruktúrájukat az új felhőalapú környezetekkel. Ebben segít az IT-szolgáltatások összehangolása. Ez azonban bonyolult feladat: a válaszadók 41%-a számára kihívást jelent lépést tartani a technológiai változások ütemével, míg egyharmaduk (33%) nehezen talál a szükséges készségekkel rendelkező munkaerőt. A cégek szintén közel egyharmada (32%) küzd azzal, hogy egyensúlyt teremtsen az IT és az üzleti terület eltérő prioritásai között.

Ezért a vállalatok külső partnertől kérnek segítséget az agilitás és a kontroll közötti egyensúly beál-

lításához. Partnerválasztáskor a megkérdezettek egyharmada (33%) számára a technológiai szakértelem a legfőbb szempont (pl. az „as-a-service” szolgáltatások, a mobilitás és big data terén). 31% a felhő és a régi rendszerekkel való integrációs lehetőséget tekinti döntőnek a szolgáltató partner megbízásakor, míg 28% számára a gyors megoldásbevezetés a legfontosabb. A válaszadók több mint egynegyede (27%) azt is lényegesnek tartja, hogy a partner az üzleti és az IT-vezetőkkel is szót értsen, és ugyanennyien helyeznek nagy hangsúlyt az ügyfélszolgálatra.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/127883/atfogo-strategia-kell-a-hibrid-it-sikerehez>

Válogatta: Berke Barnabásné

Száva-Kováts Endre 1928–2017

Elhunyt *Dr. Száva-Kováts Endre*, a tudományos világ sokoldalú személyisége, földrajztudós, a filozófia és az irodalomtudomány doktora. Számos könyve és folyóiratcikke jelent meg Németországban, Svájcban, az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban, Indiában és a volt Szovjetunióban. Itthon 1991–1996 között az *Országgyűlési Könyvtár* főigazgatója volt, a könyvtár történetéről szóló monográfia előszavát is ő írta. A könyvtár- és információtudomány területéről hazai publikációinak legtöbbször a *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* hasábjain jelent meg a következő témákban: indexelés, osztályozás, hivatkozottság, szakirodalom-avulás, a nem-indexelt eponimikus hivatkozás, a felezési idő változása a publikációrobbanás korában; nevéhez fűződik az „Ortega-hipotézis” tudományos elemzése különböző szempontokból.

(Berke Barnabásné)

Év végéig lehet ingyenesen frissíteni a Windows 10-re

Az operációs rendszerre való átváltás egy legális kiskapunak köszönhetően érhető el, de ez a lehetőség hamarosan megszűnik.

A Windows 7 és 8.x operációs rendszereket használók hivatalosan július 29-ig frissíthettek ingyenesen a Windows 10-re. A határidő letelte ellenére van egy megoldás: azok, akik a számítógépük használatakor bizonyos kisegítő (akadálymentesítő) technológiákat alkalmaznak, egy különleges frissítési eszköz segítségével továbbra is ingyen frissíthetik a Windows 7 vagy 8.x operációs rendszerüket a Windows 10-re. Konkrétan olyan tech-

nikákról volt szó, amelyek a rosszul látók vagy hallók számára megkönnyítik a PC kezelését. Ilyen esetekben például a Windows felolvas számukra dolgokat.

Aki élt ezzel a lehetőséggel, annak meg kellett erősítenie, hogy valóban rászorul az akadálymentesítő technológiák használatára. A frissítés egyébként gyakorlatilag egyetlen kattintással megvalósítható, az adott honlapon ugyanis elegendő a Frissítsen most gombra kattintani.

Nos, most kiderült, hogy ez a lehetőség nem áll fenn korlátlan ideig, hanem a Microsoft jelezte, hogy idén december 31-én lejár. A dátum egyelőre csak az angol nyelvű tájékoztató oldalon szerepel, a magyar nyelvűn még nem. Az nem tisztázott, hogy a Microsoft a frissítés után ellenőrzi-e, hogy valaki valóban használja-e az akadálymentesítő funkciókat vagy sem.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/127993/ev-vegeig-lehet-ingyenesen-frissiteni-a-windows-10-re>

Válogatta: Berke Barnabásné

E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

*Berke Barnabásné
Fonyó Istvánné
Hegyközi Ilona
Németh Márton
Payer Barbara
Prokné Palik Mária
Puskás Nikoletta*

A következő szám tartalmából:

ZSÖMLE VIKTOR: **Az Internet of Things könyvtári lehetőségei –
Útban a Smart Library felé?**

LOVÁSZ DÁVID: **A közgyűjteményi tartalomszolgáltatás lehetőségei – szakmai nap és
workshop**

SIRHÁN BÁLINT: **Repozitóriumépítés: válasszuk az Omeka open-source rendszert!**